J. E. SAINIO

POHJAN POJAT VIROSSA

KUVAUKSIA SUOMALAISTEN OSANOTOSTA VIRON VAPAUSTAISTELUUN

Joulukuussa 1918 puna-armeijan joukkojen ollessa enää 30 kilometrin päässä Tallinnasta Suomessa muodostettiin kaksi vapaaehtoisjoukkoa osallistumaan Viron vapaussotaan. Hans Kalmin kokoama 2300 miehen rykmentti Pohjan Pojat saapui kaupunkiin tammikuussa, josta joukko-osaston matka jatkui lopulta aina Pohjois-Latviaan asti.

Johan Sainio osallistui sotaretkeen ensin lähettiupseerina ja myöhemmin komppanianpäällikkönä kirjoittaen kokemuksistaan kirjan *Pohjan Pojat Virossa*. Elävää kerrontaa täydentää runsas määrä valokuvia. Kirja ilmestyy nyt ensimmäistä kertaa uutena painoksena.

SISÄLLYS.

POHJAN POJAT VIROSSA

J. E. SAINIO

POHJAN POJAT VIROSSA

KUVAUKSIA SUOMALAISTEN OSANOTOSTA VIRON VAPAUSTAISTELUUN

KUVITETTU

SALAKIRJAT

HELSINKI 1919
HELSINGIN SENTRALIKIRJAPAINO

Teoksen on uudelleenjulkaissut
Jon Hällström & Salakirjat-kustantamo.

ISBN 978-952-5774-42-9
Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, 2012

VIROON.

I.

Hitaasti putoo hiutaleita, vitkaan peittyvät syksyiset maisemat. Talvi on tullut, pohjolan puhdas talvi.

Valkea vaippa verhoo maat ja metsät, veljesveren tahrimat tanteret ja sankarihautain kummut.

Viimeiset kynttilät ovat sytytetyt akkunoihin, viimeinen öljyn pisara on lamppuihin kaadettu. Vietämme valon ja rauhan juhlaa, ensimmäistä joulua vapaassa valtakunnassamme.

Mutta talven tuuli tuo viestin Virosta: veljeskansa on hädässä.

»Auttakaa!» kaikuu kotilahtemme takaa. Tuo ääni on tuttu. Se on ystävän ääni, veljen haikea huokaus.

Se on kuin hukkuvan hätähuuto. Se kuuluu yli tuulen humun, raskaan talviaallon kohinan, kuuluu yhä uudestaan ja uudestaan tuskansekaisena, pelokkaana.

Se lyö kuin ruoska vertavuotaneeseen sydämeemme. Emme voi ummistaa siltä korviamme, emme voi nukkua jouluyötämme rauhassa. Me nousemme, menemme ja autamme.

Me tiedämme idän vihollisen, tunnemme sen pyrkimyksen länttä kohti. Se tahtoo sammuttaa vapausliekkimme ja valaa myrkkyä kansalliseen ruumiiseemme. Oma aatteemme on vaarassa, ihanteemme on uhattu, meidän täytyy rientää.

Ei meidän tarvitse olla mitään sodan jättiläisiä eikä vertajanoovia ihmispetoja, vaan rauhaa rakastavia vapaustaistelijoita, jotka muistaen oman hätämme, oman tuskaisen tilamme, kuulemme veljesveren avunhuudot maailman myrskyn viimeisistä mainingeista.

Veljen hätä on meidän hätämme, veljen valitus valitusta omassa ruumiissamme. Meitä sitoo yhteenkuuluvaisuuden tunne. Meillä on yksi vihollinen, yhteinen voitto ja sama tappio. Siksi käymme kamppailuun ja ojennamme auttavan käden; sentähden puhaltakoon pohjoinen tuuli, viekööń viestin meiltä: Me tulemme!

Ellemme palaa, peittäköön hanki hautamme, laulakoon Suomenlahti lohtulaulun kotimaallemme, tuokoon kevään tuuli henkäyksen haudoiltamme, me menemme. Se on velvollisuutemme, pyhä tunne, mikä meitä matkalle kannustaa. Mikään mahti ei saa tahtoamme lannistaa eikä mikään este askeleitamme pidättää, meidän täytyy olla vartijoina Jäämeren aavikoilta Unkarin aroille saakka!

Viroon! Viroon! kaikuu huuto kautta maamme, kautta joulurauhaa uinuvien kylien ja metsiemme.

2.

Erään tammikuunpäivän harmaana aamuna ilmestyi Helsingin Katajanokan etelälaituriin liikettä ja elämää. Jo aamun hämärässä liikehti yksi ja toinen harmaa- tai valkoturkkinen sotilas mennen, tullen, nousten ja laskeutuen kapeata nuorakaiteista nostosiltaa »Väinämöisen» kannelle. Laivastakin oli yöllinen rauha kadonnut. Sen miehistö kulki edestakaisin, ylös ja alas, pitkin ja poikin laivan sisustaa ja mahtavaa runkoa. »Väinämöisellä» oli lähtöpäivä, siksi sen savupiipustakin suoltui loppumaton, sinervä savujuova ilmaan.

Kuormia ajettiin, tavarakääröjä kannettiin, laatikoita nostettiin ja vieritettiin ylös teräksenharmaan laivan kannelle. Ja kaupungilta tulvaili miehiä ja naisia vähä vähältä satama-alueelle. Kenellä oli kukka, kenellä joku käärö kannettavana, kenellä taasen sanottavana vain sana jollekin ystävälle, jonka matkaavaksi tiesi. Yhä taajemmaksi kävi laivan edustalla liikehtivä ihmisjoukko.

Tiesihän huhu kertoa, että taasen lähtee matkalle Suomen vapaaehtoisia sotilaita merentakaiseen veljesmaahan. Olihan jo ennenkin lähtenyt joku erä, mutta nyt lähtevät Pohjan Pojat, jääkarhun päätä käsivarressaan kantavat Kalmin joukot.

Hiljaisina ja salaperäisinä kuiskivat odottelijat toisillensa.

Laivan kannella liikkui jo joku yksityinen, pienehkö

ryhmäkunta, mutta suurin osa oli vielä tulematta. He tekivät vasta lähtövalmistuksia meriväen kasarmin avaralla pihalla, Katajanokan ulommaisessa kärjessä. Siellä napitettiin takkeja, kiristettiin vöitä, kurttuja oiottiin ja reppuja pantiin kuntoon. Kuului päälliköiden komentoja ja miehistön ääniä, ja jonkunlainen kii-

Ensimmäiset Kalmin joukot »Väinämöisen» kannella matkalla Tallinnaan tammik. 12 p:nä.

reensekainen ripeys vallitsi kaikkialla. Se ilmeni askeltahdissa, pyörähdyksissä ja käännähtelyissä, jokaisessa ruumiin liikkeessä, vieläpä silmien loisteessakin.

Olihan lähtöpäivä käsissä. Oli päättymässä jo viikkokauden kestänyt ikävä odotus ja eteen aukeamassa uusi elämä vieraalla maalla, toiveitten takainen, salaperäinen ja vaarallinen sotaelämä, jota varten he olivat

maan eri puolilta, idästä ja lännestä, pohjoisesta ja etelästä tänne kokoontuneet.

Komppania kerrallaan he tulivat matkavalmiiksi ja marssivat odottavan laivan luokse satama-alueelle.

Väkijoukon taakse seisahdettua täytyi heidän yksitellen perättäisessä rivissä raivautua lävitse ja kohota edelleen laivan kannelle. Kumaraisina, pullein kantamuksin, mies miestä seuraten pitkänä ketjuna he sinne soluivat.

Laivan kannella liikehti jo ennen saapuneita sotilaita ja valkoturkkisia ja valkolakkisia päälliköitä. Mutta harmaa miespaljous tuli nyt valtavaksi enemmistöksi.

Kannella vallitsi täysi vapaus. Kukin sai liikuskella mielin määrin tai seisoa paikallaan, miten vain häntä itseänsä huvitti.

Kauemmin eivät kuitenkaan kaikki kannella liikehtineet, sillä laiturilla seisova kansanpaljous veti miehistön huomion puoleensa, sai sen kiinteään rintamaan rannanpuoleista kansikaidetta vastaan, yrittipä joku istua mastojen nuorarappusillakin paremmin nähdäkseen.

Syntyi ääntä. Laiturilla seisovien kanssa vaihdettiin kysymyksiä ja vastauksia, saatiin kukkia ja onnitteluja. He olivat ystäviä. Useimmalla lähtevällä oli siinä tuttavansa, kenellä yksi, kenellä kaksi, kolme; melkeinpä lukematon joukko heitä siinä seisoi. Ja vaikka he olivat toisille tuntemattomiakin, olivat he silti tuttavallisia ja veljellisiä, sillä he olivat saman aatteen

innostamia kuin lähtevätkin, hengenheimoustunne oli heidät siihen koonnut.

He tahtoivat katsella Pohjan Poikien lähtöä, noiden harmaiden miesten ja nuorukaisten, jotka uskalsivat niin paljon, jotka tahtoivat tapella jääkarhun voimalla petoja vastaan.

Viron avustuskomitean jäseniä ja Pohjan Poikain upseeristoa »Väinämöisen» kannella.

Katsojain joukko oli helsinkiläisyleisöä, miehiä ja naisia, enimmäkseen nuorta väkeä, rouvia ja neitosia. Niitä samoja, jotka uhrautuvina olivat monet illat ja päivät varustusten valmistelussa puuhailleet. He tahtoivat sanoa sanan lähteville, innostavan, rohkaisevan sanan tai vaikkapa vain heittää suopean katseen, viimeisen, paljonpuhuvan, syvän silmäyksen heille.

Törähtää laivan pilli. Kaikki säpsähtävät, mutta toipuvat heti. Särisevä ääni jatkuu hetken ja lakkaa.

Laivalla syntyy liikettä. »Nyt se lähtee», huudetaan. Puhelinjohtoja irroitetaan, ja kannelle tulleet saattajat kiirehtivät alas. Vielä vaihtuvat toivottelut ja hyvästelyt, vielä lausutaan jotakin vakavaa tai leikillistä, kunkin yksilön mukaan.

Törähtää kaksiosainen vihellys, kuin tuskansekainen ulvahdus. Joku myöhästynyt rientää vielä ylös, punoittavana ja hiestyneenä, ja viimeiset satamaan jäävät astuvat alas. Joku toistaa onnittelunsa, puhuu kiireesti kuin asiansa äsken unohtanut... Soi kolmas soitto.

Raskaat laivapuomit irroitetaan laiturista, nostosilta vedetään ylös. Laiva irtautuu laiturin seinästä. Kaikki yhteys mantereen kanssa on nyt lopussa, mutta vielä puhutaan, toivotellaan ja hyvästellään.

Väkijoukon perällä on joku herrasmies noussut jollekin korokkeelle. Hän puhuu:

»Nuoret soturit! Te olette astuneet rohkean askeleen, tehneet jalon työn. Te riennätte taisteluun veljeskansan avuksi, ja me toivotamme teille onnea matkallenne. Taistelkaa urhoollisina suomalaisina, vanhaa verivihollista vastaan! Historia ei unohda teitä. — Samalla kuin taistelette ikivanhaa vainolaista vastaan rauhan ja vapauden puolesta, te taistelette koko ihmiskunnan vihollista vastaan sivistyksen tähden, taistelette pahetta vastaan hyvän tähden, vääryyttä vastaan oikeuden tähden, valhetta vastaan totuuden täh-

den. Taistelunne on lännen taistelu itää vastaan, on ihmiskunnan taistelu yhteiskunnan sortoa vastaan, sivistyksen taistelu raakalaisuutta vastaan. Jumala kanssanne! Onnea Teille! Eläköön Vapaa Viro!»

Eläköön! Eläköön! Eläköön!

Hitaasti loittonee »Väinämöinen» rannasta, tyynenä työntää se runkoaan jääkappaleiden sekaan. Eversti

Pohjan Poikain ambulanssi »Väinämöisessä» tammik. 12 p:nä.

Kalm puhuu suomalaisille. Sitten heiluvat valkeat liinat ja sadat kädet rannalle jääneiden joukosta, ja miehistö laulaa jääkärien marssia.

Laiva kääntyy kohti satamaväylän suuta. Koneisto jyskää täydellä voimalla, merimatka alkaa. Mutta vielä hulmuavat liinat ja heiluvat kädet viimeisiksi hyvästeiksi kotimaasta lähteville.

Satamaväylä sivuutetaan, kaupunki loittonee, uusi tuuli puhaltaa vastaan, ja vedet aukeavat eteen äärettömänä lakeutena. Suomenlinnan matalat, harmaat saaret on sivuutettu, Helsinki on jäänyt taakse. Sen valkoiset ja punertavat rakennukset häämöttävät vielä kirjavana, yhtäjaksoisena rykelmänä katsojan silmiin, ja korkeimpana loistavat kirkkojen pyöreät kupolit ja suipot tornit.

Pohjan Pojat katkovat nyt kahleita kotimaastaan. Ensimmäinen vahva rengas on jo murrettu. »Väinämöinen» sen uursi. Tyynesti ja vakavasti se sen teki. Mahtavasti kuin jättiläinen se irtaantui laiturin kiviseinästä ja kiitää nyt läpi jäisten vesien, toiseen maahan, josta veljesveren hätähuudot soivat.

Sadat silmäparit tähyävät vielä isänmaan rakasta rantaa. Mutta ne eivät näe enää mitään. Suunnan vain tietävät: Sinne se jäi, tuonne pohjoiseen se häipyi, rakas isänmaa. Ja moni unohdetuksi luultu muisto kiintyy nyt mieleen, ja ensimmäisen kaihon arka tunne hiipii salaa nuoren soturin sydämeen.

Mutta kiiltääkö kenenkään silmässä kyynel? Onkohan kukaan surusta sanattomaksi käynyt? Ei. Matkaan on lähtenyt voimakkaita luonteita, teräksistä tahtoa ja säihkyvää silmää.

Palaavatko he kaikki? Eivät suinkaan. Mahdotontahan se olisi. Sodassa kaatuu ja haavoittuu, olemattomiin katoaa ja raajarikoksi silpoutuu moni elämän kukoistuksessa oleva mies. Sodan lait eivät ole rauhan

lakeja. Ilmassa ulvova kuula on lahjomaton. Se ei tunne ystäviä, yhtään suosikkia ei sillä ole. Kenen se kohtaa, hänet se kaataa. Kenen se ottaa, kenen jättää, se on kohtalon arpa. Arpaa on lähdetty heittämään kuoleman kanssa. Vaihtoehtoa ei ole, armoa ei tunneta. Onhan avunpyyntö koskenut korvaan niin kipeästi.

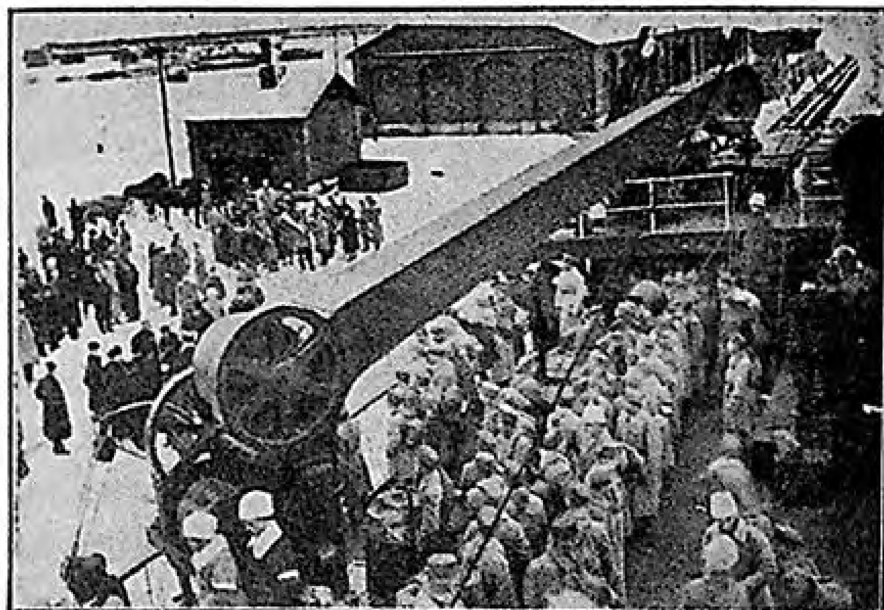
Yleiskuva Tallinnan satamasta »Väinämöisen» saapuessa tuoden ensimmäiset Kalmin joukot tammik. 12 p:nä.

Onhan se iskenyt sydämeen niin polttavana ja vihlovana. Mentävä on, ja juuri meidän, meidän on lähdettävä. — Emmekä me siitä tingi, me menemme.

Kohisten, jäitä murtaen, esteet särkien me sen teemme.

Edessä jo siintää Viron ranta, naapurin hyväsopuinen satama. Sinne me menemme.

Sieltä jo ilostuneen veljen käsi vastaamme viittoo, siskon kyyneltynyt silmä kirkkaana katsoo, ja vanhan sedän vapiseva ääni tervetuloa toivottaa.

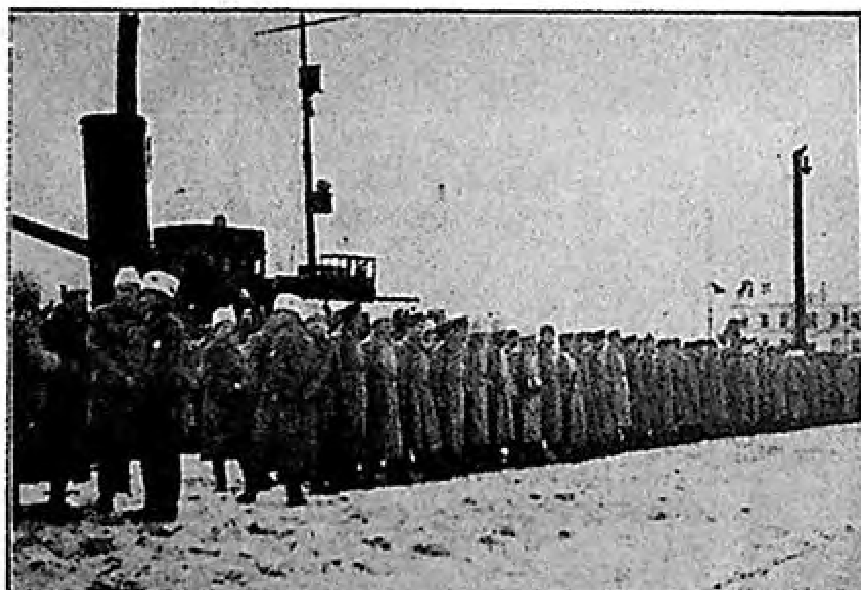

Maihinnousu alkaa Tallinnassa tammik. 12 p:nä.

TALLINNA--TARTTO.

Oli saavuttu Tallinnaan, oli kuultu tervetuliaistoivotukset ja kuljettu kukkia jakelevan kansakujanteen keskellä. Oli nähty miehiä ja naisia, kaikenikäisiä, jotka sanoivat jotakin, tai elleivät sanoneet, niin antoivat katseensa ilmaista myötätuntoa ja kiitosta.

Tämä vastaanottajain juhliva joukko oli veljesverta, sitä kansaa, jota me auttamaan tulimme. Eivätkä he

Kenraali Wetzer tarkastaa Pohjan Poikia Tallinnan rannassa tammik. 12 p:nä.

hätäänsä peitelleet, vaan avomielisesti kertoivat tuskaisesta tilastansa ja lausuivat julki kiitoksensa tulomme johdosta.

Ja vaikka emme olleet vielä mitään heidän avuksensa tehneet, niin kuitenkin olimme ilon ja juhlinnan esineinä.

Kaikesta näki, että meihin luotettiin ja että meitä jo alun pitäen pelastajina tervehdittiin.

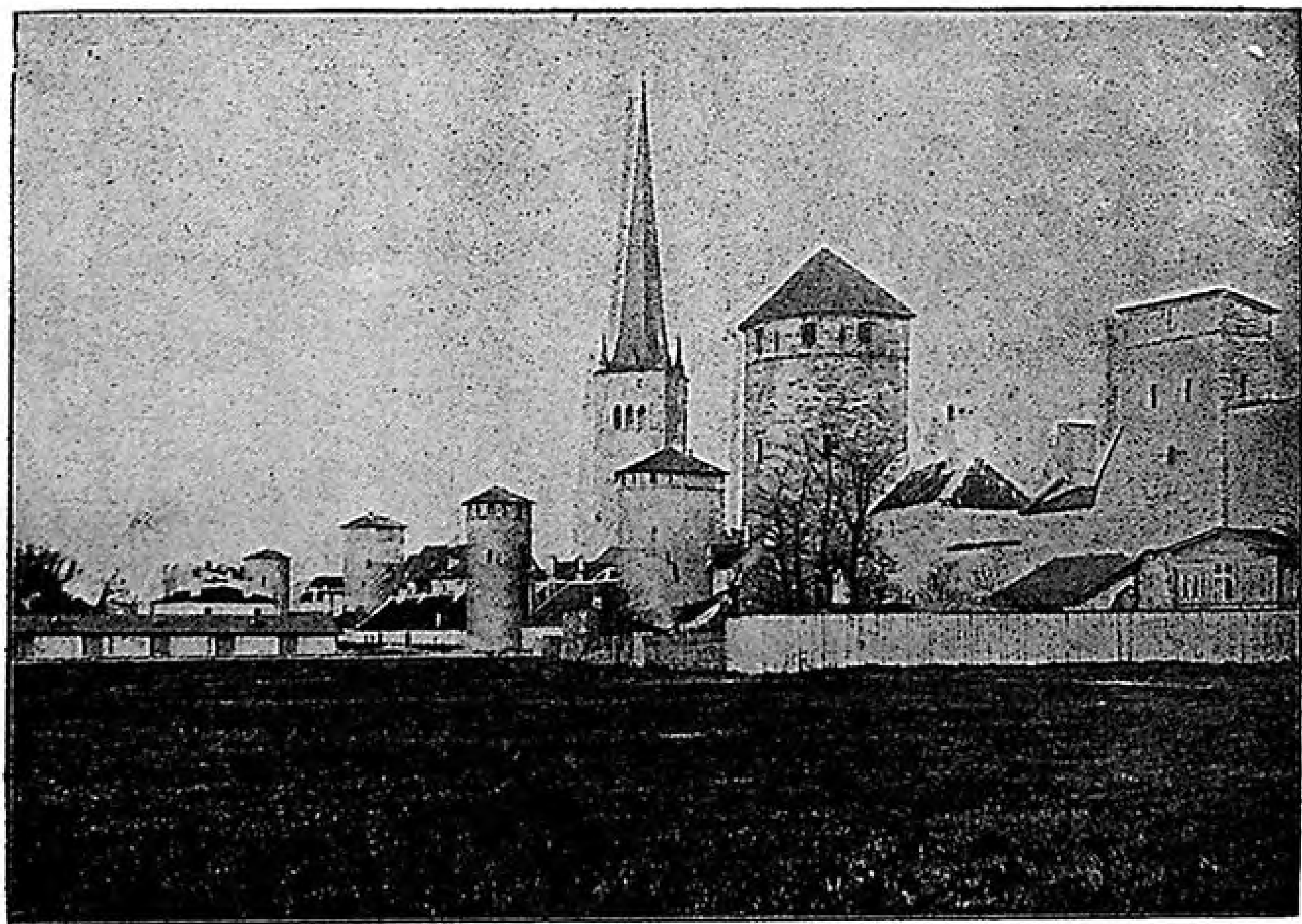
Mitähän miettivät karkeatekoiset Pohjan Pojat tätä juhlivaa kansaa katsellessaan ja puhutellessaan? Eivätköhän he sisimmässään vannoneet jotakin pyhää ja vakavaa: Noita ihmisiä me emme petä. He luottavat meihin, ja me käymme rintamalle ja näytämme, että olemme sen arvoiset.

Se toiveitten ja uskon paljous, mikä meidän hartioillemme sälytetään, se meidän on kunnialla kannettava. Me emme tahdo lukea pettymystä noista silmistä, jotka meitä noin jumaloiden katselevat, emmekä kuulla tuomitsevaa sanaa noilta huulilta, jotka meille jo kiitoksen lausuivat.

Kuva ihmisistä oli tutunomainen ja kodikas, mutta kaupunkia katsellessaan näki suomalainen yhtä ja toista oudoksuttavaa.

Vanhan linnan muurit torneineen, kapeat, mutkikkaat kadut, matalaseinäisine jyrkkäkattoisine rakennuksineen puhuivat vanhasta, meille vieraasta ajasta.

Mutta sotilaan silmä ei saanut tässä näyssä kauan viivähtää. Hänet kuljetettiin käyntitahdissa kaiken ohitse, vietiin pois yksinkertaiseen, siivottomaan venä-

Luonteenomainen kuva Tallinnan muureista.

läiskasarmiin tai avaraan, siistimpään koulurakennukseen.

Niissä alkoi kasarmielämä, rekryyttiaikainen, opetuksen alainen sotilaselämä.

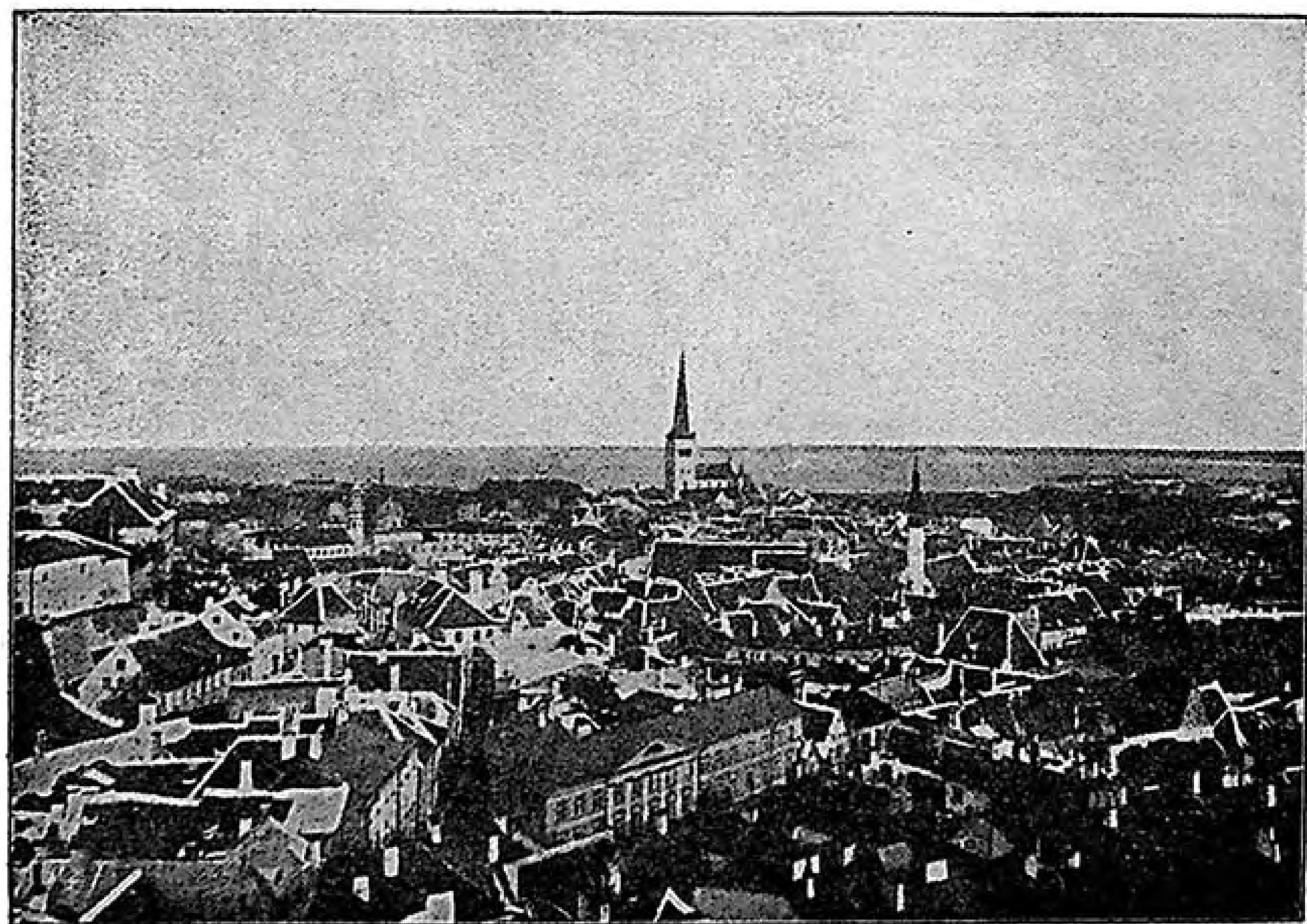
Saatiin aseet ja alettiin harjoitella.

Neljä tuntia päivässä kulutettiin harjoituskentällä, seistiin asennossa, tehtiin käännöksiä, kivääriotteita, ampumaketjuja ja marssittiin.

Mutta jos joku harjoitusten lomassa liikuskeli kaupungilla, heräsi hänessä taasen sama ihmettelevä henki. Kapeat, mutkikkaat kadut kuljettivat häntä kuin hämärässä muinaisuudessa, josta vain historian lehdet tietävät kertoa. Hän katseli kummissaan sammaloituneita kiviseiniä ja vahvarautaisia luukku-akkunoita, kunnes viimein oli kulkenut ohi oman taitorajansa ja vasta oppaan avulla osasi takaisin asunnolleen.

Ja jos hän matkallaan teki tuttavuutta kaduilla ja liikkeissä kulkevan yleisön kanssa, niin hän sai ihmetellä sitä baabelimaista kielen sekavuutta, mikä siellä vallitsi. Rinnan pääkielen kanssa puhuttiin saksaa ja venäjää. Tämän lisäksi vielä jossakin tapauksessa ruotsia, juutalaiskieltä ja jotakin baltilaista sekamelskaa, jota suomalaisen korva ei ollut ikinä kuullut. Tällöin tuli mieleen varmaan jotakin epämieluista ja tuomitsevaa puhtaasta suomalaissukuisesta Viron kansasta.

Näinkö sekava ja epäkansallinen onkin se heimo, jonka vapauden puolesta me nyt taisteluun astumme?

Yleiskuva Tallinnasta merelle päin.

Voikohan tällaisella kansalla olla tarpeeksi kansallista ryhtiä ja sisäistä tarmoa koskaan itse hallita itseänsä? — Emmehän vain vuodata hukkaan kallista pohjalaisverta?

Meitähän kutsuttiin auttamaan Viron veljeskansaa, Viron vapaavaltiota bolshevikin tuhosta, ja nyt me saavuimme viisikielisen kansan keskuuteen, jossa voi olla yhtä monta vihollista kuin oikeaa ystävääkin. — Olisihan meidän ollut autettava Kauko-Karjalaakin, Vienan ja Aunuksen läänien suomalaista väestöä, jonka avunhuudot jo aikaisemmin korviimme kaikuivat. Miks'emme menneet Karjalaan?

Mutta rannikkoseudun suomalainen, joka oli omassa maassaankin kuullut venäjän ja ruotsin kielen runsautta, ajatteli asiaa suopeammin tuntein.

Itsenäinen Virohan on vasta viime vuonna esiin loihdittu. Sillä on vielä vuosisataisten kahleittensa jäljet kansallisessa ruumiissaan. Se astuu vasta ensimmäisiä askeliaan elämänsä taipaleella, lyhyitä, hoippuvia lapsen askelia, ja nekin on ase kädessä taistellen astuttava.

Sotaa käydessä ei ole aikaa ajatella kielipuhdistusta. Tulevaisuus vasta voipi luoda puhtaan, yhtenäisen kokoomuksen.

Kaikkea tämänsuuntaista voi juolahtaa suomalaissoturin mieleen, mutta työ kutsuu, hän ei jouda miettimään enempää. Hänen täytyy rientää harjoitusten

pyörteisiin ja kolkkoon kasarmiin, oppiakseen tuntemaan sotilaskurin ja -taidon raskautta.

Pian kuitenkin loppuu harjoituselämä Tallinnassa. Rintama kutsuu. Kolme päivää on kulunut, ja suomalaisjoukot istuvat junassa, venäläismallisiin, epämukaviin vaunuihin sullottuina, matkalla Tarttoon.

Juna jyristää eteenpäin.

Sameiden akkunain ohitse vaihtuvat alavat tasangot, suot ja nuoret, harvat koivikot.

Tunti tunnilta mataa aika hidaskulkuisessa junassa. Ahtaus vaunuissa väsyttää ja tekee uneliaaksi. Yhä harvemmin viitsii sameasta lasista vilkaista maisemia, ja milloin silmänsä sinne luokin, on edessä tiheä, tasainen kuusiaita säännöllisine tupsukohokkeineen. Loppumattomana ketjuna se rataa molemmin puolin vartioi. Ja jos katse jostakin aukkopaikasta eksyy kauemmaksi ympäristöön, niin huomaa, että tasainen maisema on käynyt loivasti kumpuilevaksi lakeudeksi ja pienet koivuviidat vahvoiksi havumetsiksi. Silmälle vieras autius vallitsee kaikkialla. Ei yhtään aitaa, ei yhtään ojaa ei kivikkotörmää eikä kalliojyrkännettä ole näkyvissä. Peltoja vain ja metsiä ja toinen toiseensa liittyviä kakkumaisia kunnaita. Ja niiden keskeltä kohoaa silloin tällöin harmaa, jyrkkäkattoinen pieneläjän asunto mataline talousrakennuksineen tahi pilkoittaa laajan puiston sisältä upea herraskartano.

Jollakin asemalla on pistäydytty teen juonnilla, on nähty ihmettelevää kansaa, miehiä ja naisia, enimmäk-

Virolainen maatalo Tallinnan lähistöllä.

seen nuorempaa ikäluokkaa. Joukossa on aseman vartiosotilaita. He ovat siviilipukuisia, erilaisessa vaatetuksessa; ainoastaan kivääri, patruunavyöt ja valkomusta nauha vasemmassa käsivarressa erottaa heidät muista. He tietysti ovat samankaltaista suojeluskuntamiehistöä kuin meilläkin vuosi takaperin rintamalinjojen takana.

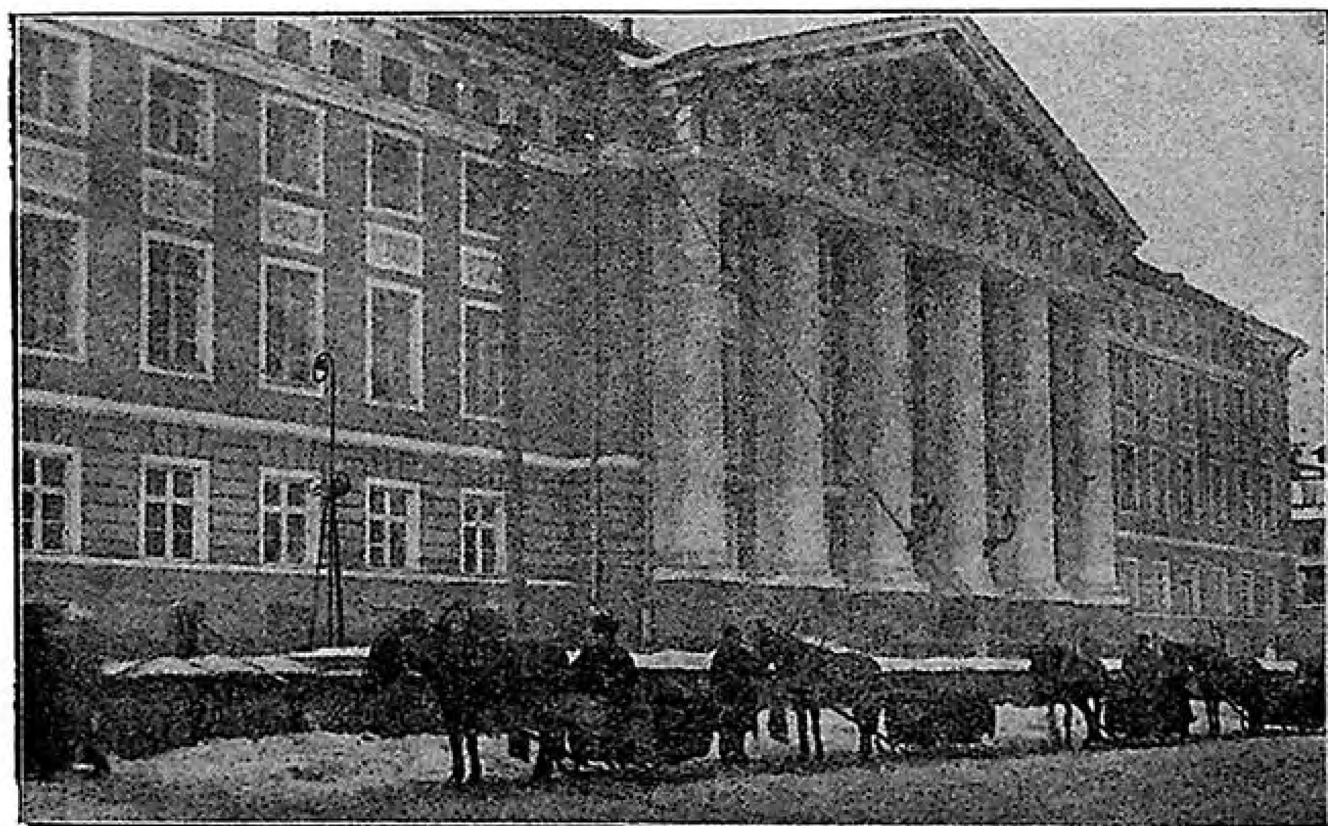
Lähemmäksi Tarttoa tultua näkee kulkija paitsi loppumatonta kuusiaitaa silloin tällöin joitakin sodan merkkejä.

Jossakin on särkynyt rautatievaunupari tiepuolessa, hajälle ammuttu rakennus tai granaattien räjähdyskuoppia penkereen lähettyvillä.

Tätä katsoo näkemään tottunutkin silmä mielenkiinnolla, sillä se kuuluu sotilaan ammattialaan, synnyttää arveluja ja otaksumia tulevaisuuden tapahtumista.

Ensimmäinen suomalaisjuna pysähtyi Tapsin kauppalaan, mutta myöhäisemmät matkasivat suoraan Tarttoon.

Tammikuun 26 päivänä saapuivat ensimmäiset Pohjan Pojat Tarttoon. Vastassa oli rintaman päällikkö, kaupunginpää, maakuntahallituksen esimies ja yhteiskuntalaitosten edustajat sekä suuri paljous innostunutta kaupungin väestöä. Pidettiin puheita, huudettiin eläköötä ja huiskuteltiin liinoja.

Tarton yliopisto, jonka Kustaa II Aadolf perusti v. 1632.

RINTAMALLE.

Tartto on nykyaikaisempi ja enemmän suomalaisen tajunnan mukainen kaupunki kuin Tallinna.

Äsken bolshevikki-ikeestä vapautuneena sivistyskeskuksena se otti avosylin harmaasarkaiset Pohjan Pojat vastaan. Teatteritalossaan »Väinämöisessä» kestitsivät sen kohteliaat asukkaat henkisesti ja ruumiillisesti auttajikseen saapuneita suomalaisia. Yhteisymmärrys, ilo ja tyytyväisyys vallitsi molemmin puolin, niin kaupungin asukkaissa kuin suomalais-sotureissakin. Mutta ilonpitoa ei saanut kauan jatkua. Taisteluun paloi mieli, rintamalle kuului kutsu. Se soi sisäisenä kuiskauksena kunkin korvaan, ja jokainen sotilas tiesi, etteivät kaukana enää olleet taistelupäivät.

Mutta häthätää kokoonpantu rykmentti oli vielä monien puutteellisuuksien alainen. Asestus ei ollut monta päivää käsissä kulunut, ja kuormastoa vailla oltiin kokonaan.

Kiireesti oli saatava tarpeellinen hevosmäärä valjaineen, rekineen ja elantoineen, ja miehiä oli harjoitettava entisen vähän opetuksen lisäksi.

Hikoillen työskenteli talouspuoli, hikoillen miehet komppanioissa, ja parin päivän kuluttua ilmoitettiin rykmentti sotakuntoiseksi.

Tammikuun 29 päivänä myöhään illalla tuli pataljooniin seuraavansisältöinen rykmentin operatsionikäsky:

Tartto. Embachin ranta ponttoonisillan luona.

»Tartossa 29 p:nä tammik. 1919, klo 9.30 ip.

Operatsionikäsky Pohjan Pojille.

1. Olen määrätty Tartto—Valgan joukkojen johtajaksi. Niihin kuuluvat Pohjan Pojat, Kuperjanevin sissipataljoona, Tarton suojeluspataljoona 2 tykin kera ja 4 panssarijunaa.

2. Tehtävämme on Valgan kaupungin valloittaminen.

3. Pohjan Poikain I ja II pataljoona, 6 tykkiä, tiedonanto- ja ratsuosastot olkoot lastattuina klo 12 yöllä 29/30.I. 19, jonka jälkeen junat lähtevät liikkeelle Sangasten asemalle.

4. Lähtökohtana Sangasten asema, on I pataljoonan, jota seuraa 4 tykkiä, edettävä Peddeln-joen länsipuolta. On jätettävä sivustavarmistus Gut Söörhofin tienhaaraan, kunnes toisin määrätään. Kaupungin lävitse hyökättyä on otettava asemat kaupungin eteläpuolella olevilla teillä, Kranzen, Pagli, Gal, Marienburgiin menevä rautatie siihen luettuna.

5. Panssarijunat yhdessä Kuperjanevin sissipataljoonan kanssa hyökkäävät rautatietä pitkin kaupunkiin.

6. II pataljoona 2 tykin kera etenee Tartto—Valgan ja Verre—Valgan rautateiden välisellä alueella, rikkoen Verre—Valga rautatien panssarijunan uhatessa Malin talon kohdalta. Ottaen haltuunsa Valgan rautatieaseman ja sen ympärillä olevan itäpuolisen ulkonevan osan kaupungista lähtee pataljoona siltä alueelta etenemään kaupunkiin sekä puhdistamaan kaupunkia, senjälkeen kuin I pataljoona on sen lävitse marssinut.

7. Panssarijunia seuraa virolainen ambulanssijuna, johon on haavoittuneet kuljetettava. Kutakin pataljoonaa seuraa yksi lääkäri välttämättömän henkilökunnan kera, ja rykmentinlääkärin on huolehdittava siitä, että virolaisessa ambulanssijunassa on suomalaisille nimenomaan määrätyt vaunut muutaman suomalaisen sairaanhoitajattaren avustamina.

8. Junaan Sangasten asemalla jää ruokavarasto.

9. Tunnussana virolaisilla on Suomi (Soomi) ja suomalaisilla Pohjan Pojat. — Virolaisilla sitä paitsi on valkoinen nauha vasemmassa käsivarressa.

10. —

Merkinnyt: Kalm,
Eversti ja Pohjan Poikain komentaja.

Vakuudeksi: Tamminen,
Vänrikki ja lähettiupseeri.»

Operatsionikäskyn julki tultua alkoi kiireellinen matkalle varustautuminen. Talous- ja varustuspuolella oli kuumeista touhua.

Asemalle ajettiin rekiä, valjaita, hevosia, kuormastokuormia, kenttäkeittiöitä, tykkejä ja konekiväärejä. Mutta luvut olivat paikoin puuttuvia. Viron II divisioonan talousosastolta tilatut hevoset, reet, valjaat ja muonavarat eivät olleet kaikki numerollisesti saapuneet. Vielä käytiin kiirehtimässä ja kiristämässä, mutta myöhäinen ilta hankaluutti saantia.

Loppujen lopuksi oli turvauduttava sotilaan yksinkertaiseen keinoon, otettava sieltä mistä saatavissa oli. Tällöin sattui niinkin, että itse ajuri hevosineen ja numerorekineen joutui pataljoonan mukaan. Kaikki kumminkin oli nyt matkavalmista.

Majoituspaikoiltaan kaupungin kouluilta vieri komp-

pania toisensa jälkeen, laulaen ja maata tömistäen asemaa kohti.

Joka puolella asema-aluetta vilisi harmaita sotilaita. Niitä seisoi yhtenäisinä jonoina asemarakennuksessa ja sen ympärillä, hyöri ravintolahuoneessa ja hääräili

Katukuva Tartosta.

lastausta toimittaen ratapihalla. Aivan ahtauteen saakka oli Pohjan Poikia Tarton asemalla.

Kello 1.20 lähti I pataljoonan juna liikkeelle ja heti sen jälkeen tykistöjuna.

Toinen pataljoona lastasi nyt kuormastonsa ja sijoittui matkavalmiina vaunuihin. Mutta sille sattui aavistamaton odotus. Kylmiin, pimeihin umpivaunuihin sullottuna odotteli miehistö pari tuntia matkallelähtöä, mutta siitä ei tullut mitään.

Kello 4:n tienoissa saatiin tietää, että edellä menneille junillemme oli tapahtunut onnettomuus.

Ensimmäisen pataljoonan pitkä, raskaaksi kuormitettu juna oli vastamäessä pysähtynyt ja jäljessä tuleva tykistöjuna ajoi sen päälle, jolloin neljä vaunua tuhoutui, useita hevosia kuoli ja miehistöstä vahingoittui 17 henkeä.

Tämä aavistamaton, ikävä tieto otettiin kirouksin vastaan jokaisessa vaunussa. Heti sen kuultuamme välähti ajatuksissa: vihollisen katala työ! Vihollismielisillä junamiehillä on siinä sormensa pelissä, tuumi jokainen. Miksi otettiinkaan vieraita veturiin, miks' emme menneet omin voimin?

Väsyneinkin Pohjan Poika, joka tovereihinsa nojaten oli ahtaan umpivaunun lattialla istuen torkkunut, äännähti jotakin karkeaa. Hänkin käsitti, että matka viivästyi, ja pahoitteli sitä.

Aamun valjetessa oli lähtevä juna vielä paikallaan. Osa miehistä kulki aseman ravintolassa, osa kaupungillakin, mutta kauan ei ollut kenelläkään lupa viipyä poissa. Joka hetki täytyi olla valmis nousemaan lähtevään junaan.

Tätä epätietoista odotusaikaa jatkui vielä tunti tunnilta, ja vasta puolenpäivän aikaan sai juna lähteä.

Hiljalleen jyristi raskaslastinen juna ohuen lumen peittämiä tasankoja halkoen eteenpäin, ja vaunuissa värjötti unen kiusaama miehistö.

Muutamien kilometrien päästä sivuutettiin edellisen yön onnettomuuspaikka.

Ratapenkereen ääressä lepäsivät särkyneet vaunut ja kuolleet hevoset, sodan uskolliset uhrit.

Ne jäivät taakse. Juna porhalsi eteenpäin ja pysähtyi asemilla.

Kenttäkeittiöt olivat kiehuttaneet sopan kulkiessa, ja eräällä pysäkillä juna seisoi kauemmin ja miehistö ruokaili.

Päivä oli lopussa ja ilta alkoi hämärtää, mutta matkan määräkään ei ollut enää kaukana.

Olimme enää asemavälin päässä Sangasten asemalta, kun taasen pysähdyttiin. Siinä saimme odottaa useampia tunteja, sillä raiteet Sangasten asemalla olivat täynnään.

Nyt olimme jo rintaman läheisyydessä.

Silloin tällöin jyrähti tykki lähistöllä, ja paareilla lepäävät parin kaatuneen virolaissoturin ruumiit kertoivat taisteluista. — Tulitikun valossa Pohjan Pojat silmäilivät kylmenneitä sotureita. Ne olivat ensimmäiset veriset viestit rintama-alueelta ja niitä katseltiin kaikella kunnioituksella, mutta kuitenkin tutunomaisella pelottomuudella. Kylminä, äänettöminä ja veritahraisina loihtivat ne esille vakavaa tulevaisuutta, jota kohti kävi matkan kulku.

Keskiyön aikaan juna saapui Sangasten asemalle.

Siellä sai pataljoona seuraavansisältöisen operatsionikäskyn:

»Operatsionikäsky n:o 4. Tarton—Valgan joukoille.

Sangaste 30.I. 19. klo 7 ip.

1. Vihollinen on aikeissa tehdä saartoliikkeen Fölkin suunnalta. Ryhdymme itse hyökkäykseen.

2. Kuperjanevin sissipataljoona on yöllä ottanut haltuunsa Gut Teilitsin ja on nyt Gut Grosshofin linjalla. 1 panssarijuna on Kanitzen linjalla. Moisakylästä käsin hyökkää 6:s virolainen rykmentti, jonka yhteydessä olevan räjähdyskomennuskunnan tehtävänä on rikkoa Volmar—Valgan rautatie Ledde-joen kohdalla. Tornan ja Helmen suunnalta pyrkii Valgaa kohden 3:s Tarton suojeluspataljoona, ja 1 Kuperjanevin komppania, jotka yllämainitut osastot nyt ovat Helmen seuduilla ja niitä vastassa yli 1,000 punaista parin tykin kanssa.

3. Välittömässä johdossani olevien joukkojen tehtävät 31.I. ovat seuraavat:

a) 4 panssarijunaa ja yliluutnantti Kuperjanevin sissipataljoona kapteeni Iwen johdolla etenevät rautatietä sen siltoja korjaten ja Gut Teilitz—Valgan maantietä etelään päin. Etenemisen alkamisajasta jälkeenpäin minulta. Yliluutnantti Kuperjanev luovuttaa 2 tykkiänsä majuri Snellmanin komentoon.

b) Pohjan Poikien I pataljoona jääkäriluutnantti Hannulan johdolla asettaa varmistuksen Gut Söörhofin tienhaaraan, josta se toimittaa tiedustelua luoteiseen päin. Söörhofin varmistusosasto pitää yhteyttä suoraan esikunnan kanssa Sangasteen. Pääjoukko seuraa reser-

vinä Kuperjanevin sissipataljoonan jäljessä, lähettäen 1 komppanian Puuleikkaaja—Vornan tietä etenemään Valgaan päin, pitäen yhteyttä pääjoukon kanssa ja edeten samassa linjassa Kuperjanevin pataljoonan kanssa.

c) 4 tykkiä Pohjan Poikain tykistöstä ja 2 tykkiä Kuperjanevin sissipataljoonasta majuri Snellmanin johdolla seuraavat I pataljoonaa Gut Teilitzin tietä Valgaan päin voidakseen tarpeen vaatiessa avustaa samaa tietä hyökkääviä jalkaväkiosastoja ja pommittaa välttämättömässä tapauksessa Valgan kaupunkia ja mahdollisesti jälkeenpäin teitä sen eteläpuolella.

d) II pataljoona junasta noustuaan matkaa Fölkiin ja majoittuu sinne lähettäen heti tiedustelijat etelään ja itäänpäin vieville teille. II pataljoonaa seuraa 2 tykkiä ja räjähdysosasto kapteeni Poulsonin johdolla. II pataljoonan ja kapteeni Poulsonin osaston tehtävänä on, lähtien 31.I. klo 6 ap. Fölkistä liikkeelle, marssia etelään päin Konselun ja Mörgin taloja kohti, jossa on rikottava Valga—Verron rautatie Mörgin tai Paran siltojen kohdalla ja sieltäkäsin rautatien suunnassa edettävä Valgaa kohti. Kapteeni Svinhufvud on velvollinen radan rikkomisesta yllämainitulla kohdalla kiireimmiten ilmoittamaan minulle, sillä siitä riippuu muiden joukkojen toiminta.

e) I ja II pataljoonan tehtävien jako Valgan valloituksessa ja puhdistamisessa on sama kuin operatsionikäskyssä 29.I. oli määrätty.

4. Yhteyden pitämistä varten lähettää ratsuosaston päällikkö I pataljoonan komentajan luutnantti Hannulan käytettäväksi 2 ratsua ja II pataljoonan komentajan kapteeni Svinhufvudin käytettäväksi 4 ratsua.

5. Esikuntani tulee olemaan junassa Sangasten asemalla, josta se seuraa mikäli mahdollista panssarijunia. Junan komendantiksi määrään luutnantti Kaulinin, joka järjestää junan ja siinä olevien tavaroiden vartioimisen. Junassa on sitäpaitsi vaunut, joihin haavoittuneet on kuljetettava.

Merkinnyt: Kalm,

Eversti, Pohjan Poikain komentaja
ja Tarton—Valgan joukkojen johtaja.

Vakuudeksi: Tamminen,

Vänrikki ja lähettiupseeri.»

ETULINJOILLA.

I.

Juna oli pysähtynyt Sangasten asemalle, mutta kukaan ei saanut liikkua ennen määräystä ulos vaunun-osastostaan. Piti vielä viipyä ja odotella kylmissä, pimeissä ja ahtaissa vaunuissa, joissa jo vuorokausi oli vietetty, kunnes kuormasto oli vaunuista purettu.

Viimeisten päiväin kaupunki-elämä, rauhattomat päivät ja unettomat yöt, matkat, alituiset siirtymiset uusiin oloihin olivat väsyttäneet ruumiin ja sumentaneet ajatuksen piirinkin siinä määrässä, että koko elämä tapahtumineen oli lyijynraskasta, harmaan unikuvan kaltaista.

Lepo olisi ollut tarpeen. Se olisi ollut välttämätön lääke jokaiselle jäsenelle ja ruumiin osalle, mutta siitä ei ollut tietoa.

Joku komppania saa käskyn matkata kuormastoa odottamatta Fölkiin, ottaa majoituksen siellä ja harjoittaa tiedustelua itään ja etelään.

Mikä on Fölk, missä, kuinka kaukana sellainen paikka on? kysyvät sotilaan uneliaat aivot.

Se on itäisellä ilmansuunnalla muutaman kilometrin päässä oleva maaseudun kirkonkylä, tietävät päälliköt. Sinne on määrä pataljoonan mennä, ensin yhden komppanian, sitten toisten, kun kuormastoiltaan ehtivät. Edessä on epävarmaa aluetta, vihollisen liikunta-aloja. Marssi on varmistettava. Kärki on kulkeva edellä, partiot sivustoilla ja yhdysmiehet kärjen ja pääjoukon välillä.

Komppania lähtee liikkeelle keskiyön harmaassa pimeydessä. Ensin kaartaen asema-alueen ja toisten majoituspaikat sivuuttaen, sitten suoraan itäistä ilmansuuntaa kohden.

Tie halkoilee pieniä metsäaloja ja aukeita peltoja vuorotellen.

Äsken oltiin vielä junassa toisten takana, nyt ollaan välittömässä yhteydessä vihollisen kanssa. Varovasti on mentävä.

Varovasti liikkuvat kärkiketjun miehet, varoen sivustapartiot.

Keskiyön tumma harmaus estää näkemästä kauemmaksi mihinkään suuntaan. Voihan vihollinen olla tietoinen meistä, se voi piillä ympärillä, vaania sivuilla. Miehet tähyävät kissansilmin, askel lyhenee, kulku on hidasta ja vaikeaa. Joku katsoo taaksensa. Sieltä tulevat yhdysmiehet, ensin ensimmäinen pari, sitten toinen, kolmas ja neljäs häämöttää kauempana ja heidän takanaan kokonainen tumma jono, miehet marssirivistössä.

Niin, onhan meillä voimaa takana, on miehiä, jos mitä sattuu tapahtumaan, ajattelevat miehet kärkiketjussa. Tuntuu turvallisemmalta jatkaa.

Aikaa kuluu. Kulku edistyy, matka lyhenee.

Taasen tulee sama epävarmuuden tunne, kuinka kauaksi mennään? Missä on Fölk? kysyvät aivot. Onkohan Fölkissä käynyt kukaan tiedustelijakaan koskaan? Suomalainenko polkee polun, astuu ensimmäisenä vihollista vastaan? Niin. Hänhän se menee, hän on luotu menemään, on käsketty menemään ja hän menee.

Tie kohoaa kunnakkeelle ja haarautuu molemmille sivustoille, mutta jatkuu vahvana edelleen. Sen kahden puolen häämöttää puistopuiden välistä avaria kartanorakennuksia.

Painutaan loivaa alamäkeä eteenpäin. Taasen ilmestyy talorakennuksia tiepuoleen ja edessä häämöttää kirkon suippotorni harmaata talvitaivasta vasten.

Kärki pysähtyy. Sen eteen työntyvät tiedustelijat ja sivuille joka suunnalle seisovat vartiot.

Taloon majoitutaan. Ovet avataan ja pimeihin suojiin työntyvät harmaat Pohjan Pojat.

Talon asukkaita ei näy. He ovat vetääntyneet omaan komeroonsa jonnekin sivuhuoneeseen, ja isännyys lankeaa joukoille.

Joukot yöpyvät. Hetken aikaa liikehtii miehistö lattialla, kuuluu jalkojen kopinaa ja puheen sorinaa, jotakin miestä huudetaan nimeltä, kokonaista ryhmää

mainitaan, puhutaan vartionvaihdoksesta. Vihdoin kaikki rauhoittuu.

Väsynyt miehistö on kivääreineen ja reppuineen painautunut levolle lattialle. Selällään, kyljellään ja istuallaan, toinen toiseensa tiukasti sulloutuneina he siinä huokuvat raskaan unen kahleissa. Joku ääntelee katkonaisia sanoja, joku kuorsaa, yskii, joku ponnahtaa ylös, huutaa, hieroo silmiänsä ja painautuu alas uudelleen.

Heidän ylitsensä kuljetaan, astutaan varovasti, hapuillen. Ovi avautuu ja viereisen huoneen himmeä valojuova työntyy sisälle.

Siellä ovat päälliköt, unen painamat, väsyneet, mutta silti valvovat.

He ovat saaneet viestejä. Joku joukko-osasto ei ole vielä saapunut. Aika on kulunut, kello kiertää, numerot suurenevat, liikkeelle on lähdettävä.

Komppaniat herätetään, käskyt lähetetään. Väsyneet miehet nousevat, parhaimmasta alku-unestansa, hapuilevat hetken unenpöpperössä, tarttuvat kivääreihin ja reppuihinsa ja työntyvät ulos.

Käskyjä jaetaan. Joukot järjestyvät, ääniä kaikuu, miehiä liikehtii, hevosia valjastetaan, kuormasto pannaan kuntoon. Äsken nukkuneet, unenkahleissa hourailevat miehet ovat täydessä touhussa. Kohta on kaikki marssivalmista.

Aamu on valjennut. Eteenpäin marssivat hyökkäävät rivistöt.

Kärkiketju etenee kaukana, sivustaturvat vähän taempana ja yhdysmiehet kaksittain satametrisin välimatkoin.

Kilometrisenä jonona marssii pataljoona. Siinä on harmaita miesrivistöjä, vetäviä hevosia, liikkuvia rekiä,

Valkiin valloituspäivänä.

konekiväärejä, tykkejä, kenttäkeittiöitä ja kuormastokuormia.

Tullaan tienristeykseen. Siitä erottautuu osa oikealle toisten jatkaessa matkaansa suoraan eteenpäin.

Tien varrella olevista asunnoista on tullut ihmisiä pihamaalle. Miehiä ja naisia kaikenikäisiä seisoo seinustoilla vierekkäin. He ovat ujoja, äänettömiä kuin ihmeen lyömiä. Pohjan Poikain taistelukaravaani on heille käsittämätön ilmestys. Harmaa, nuorekas, elon-

voimainen, outoa kieltä puhuva sotajoukko, joka vyöryy punaista aurinkoa kohti. Mistä se tulee, mitähän se tekee? — Tuskin he, nuo yksinkertaiset eläjät, tietävät mistä on kysymys. Hehän ovat niin vaatimattoman näköisiä, likaisia, repaleisia, vapisevia ja pelokkaita. He tuskin käsittävät mikä ies heitä painaa, mikä mahti maan tasalle masentaa. Hehän ovat vain eläneet, olleet olemassa, tehneet työtä ja nukkuneet, ovat heränneet päivän valkeuteen, painautuneet levolle yön hämärtyessä ja ristineet kätensä ja tyytyneet. Hehän ovat eläneet ikeestä ikeeseen vuosisatain vaihtuessa.

Bolshevikkien verikauhut ovat myöskin heille vieraita. Eivät he tiedä siitä murhaavasta, alasrepivästä ja yhteiskuntaoloja tuhoavasta voimasta mitään, vaikka sen tumma siipi heitti jo synkän varjonsa heidänkin matalien suojiensa ylitse. Kenties ovat he sentään viime päivinä sivukulkevilta ja luonaan poikenneilta vihollisjoukoilta kuulleet jotakin kolmannesta vallankumouksesta Venäjällä, neuvostovallasta ja työläisarmeijan riemukkaasta voittokulusta maailmanvallan kukkuloille.

Ehkä heille on joku lättiläinen tai venäläis-suomalainen bolshevikkiarmeijan soturi kertonut, kuinka Suomessa, kaukaisessa pohjoismaassa, raivoaa kauhea ylimysvalta, kiljuva jalopeura, joka on teurastanut 20,000 puutteenalaista työläistä ja joka uhkaa Viroakin, on jo astunut Viron manterelle.

Nyt he näkevät tästä unikuvan, näkevät eteenpäin vyöryvän sotajoukon, joka ei kumarru heidän koteihinsa, vaan halkoo metsät, kiertää tiet ja peltovainiot kuin valtias ikään.

Aamu on saavuttanut nousevan päivän täyden valkeuden. Iso punainen aurinko valaa veren voimakasta väriä itäiselle taivaanrannalle. Ilma on täynnä talviaamun suloista raikkautta. Uni on kokonaan kadonnut ja liikunto luonut virkeyttä jäseniin. Aivot takovat ajatuksia ja mielet jännittyvät.

Mitähän tapahtuu tänään, mitähän seuraavat tunnit ja minuutit mukanaan tuovat? Nyt on koettelemuksen hetket lähellä, on taistelupäivä alulla. — Verta ennustaa aurinko, punaisena helottaa idän taivas.

Varovasti astuvat kärkiketjun miehet, väijyen kuin metsästäjät he etenevät. Aavistus kertoo heille jotakin. Maisemat ovat epäedullisia. Aavat lakeudet tuntuvat peloittavilta. Millainen lienee vihollinen? Onkohan erehdytty tulemaan surman suuhun, umpikujaan, josta emme enää koskaan pääse?

On sivuutettu kaistale vahvarunkoista kuusimetsää ja kohottu aukealle törmälle. Edessä olevan laajan peltoalan takaa näkyy Igastin kylän talorakennuksia. Puistopuiden lomitse pilkistää ihmisasuntoja ja tiiliseinäisiä karjakartanoita. Vasemmalla jokiuoman päällä näkyy Verro—Valgan rautatien silta.

Katse kiintyy edessä oleviin rakennuksiin. Niiden tiiliseinät ovat salaperäisiä, pienet ikkunat peloittavia.

Tuntuu niin kummalliselta. Koko ruumiin koneisto on voimassaan jännitetty. Sarjoittain vaihtuu kuvia aivoissa.

Pian tapellaan, kohta kiväärit paukkuvat. Ehkä tällä aukealla jo tai tuolla kylässä tai sen takana varmaan tavataan vihollinen. Onkohan se voimakas?

Ketjussa yli kentän.

Onkohan sillä tykistöä, konekiväärejä ja ratsuväkeä? Ovatkohan he lättiläisiä vai ryssiä vaiko sitä kansallistutettua sekaväkeä kiinalaisineen, tataareineen ja suomalaisineen? — Lättiläiset ovat hyviä ampujia. Heistä saa lujan vastuksen. Olisivat ryssiä, niitä kelpaisi löylyttää. Ovatkohan ne tuossa kylässä, noihin rakennuksiin piiloutuneina? — Hautonevatko jotakin juonta, ovelaa sotajuonta? Laskevat etuvarmistuksen mene-

mään ohitse ja avaavat tulen vasta suljettuihin rivistöihin — kiivaan konekivääritulen. Vai lienevätkö niin tolkuttomiksi säikähtäneet, etteivät osaa mitään toimia, vaan pakenevat suin päin alta pois laukaustakaan ampumatta? Parempi olisikin, jos pakenisivat, parempi heille itselleen, parempi meille, parempi koko maakunnalle. Miksi tulivatkaan, miksi mittasivat itsensä liian suuriksi, kauhua levittävät barbaarit, verenhimon villitsemät roistot. Parempi olisi matkata kotiinsa, tunnustaa virheensä ja peseytyä muiden kaltaisiksi.

Samassa pamahtaa laukaus, toinen, kolmas, viides, kymmenes, lukematon joukko. Ilmassa viuhuu ja vingahtelee, kyntöpellon viillokseen iskee, pölähtää ja ohueen lumeen syntyy viiruja.

Jo ensi laukauksella miehet heittäytyvät maahan ja alkavat ampua. Kiväärit paukkuvat vuorotellen, peräkkäin ja kaksi, kolme yht'aikaa, miten kunkin nopeus sallii.

Joku ketjussa korjaa asentoaan, ryömii ojaan, takaa juoksee miehiä lisään, kokonainen komppania muodostaa ketjun taka-alalla, leviää oikealle ja vasemmalle.

Vihollinen näkee hyökkääjäin pelkäämättömät soturit. Se hätääntyy, vapisee, tekee huomautuksia päällikölleen ja pakenee.

Tuli on laimentunut, kuulien ulvonta lakannut. Kärkiketju tekee syöksyn eteenpäin, juoksee, juoksee nopeasti. Vielä kuuluu joku laukaus, vielä heittäytyvät miehet maahan ja ampuvat.

Tuli lakkaa. Hyökkääjät syöksyvät ylös, juoksevat, piirittävät talorakennukset ja hurraavat.

Joku myöhästynyt vastustaja yrittää pakoon, pamahtaa laukaus, toinen juoksee, hänkin kaatuu. Jostakin ulkohuonekomerosta löytyy vielä vihollisia. He yrittävät vastarintaa. Kuuluu huutoja ja laukauksia. Maassa makaavat hekin.

Voitto on saavutettu, ensimmäinen voitto Virossa.

Saapuu komentaja, hillitty, humaaninen, nuori jääkärikapteeni, tahdikas ja päättäväinen ajutantti rinnallaan.

Käskyjä jaetaan. Ratsut laukkaavat. Miehistö kootaan. Eteenpäin on mentävä. Eteenpäin, mutta suuntaa muuttaen. Ei enää itään, vaan suoraan etelään päämaalia kohti.

Taas vierii jono äsken päätielle komennetun komppanian suuntaan, Valkia kohti.

Joku miehistä miettii, joku sanoo jotakin: Miks'emme menneet suoraan rautatielle, miksi käännyimme näin?

Päälliköt tietävät. Maisemamuodostus on ollut epäedullinen, aukeat viljapellot, laidassa panssarijunille vapaa rautatie ja tiettömät suot. Yhtenäisyys on säilytettävä.

Rivistöt etenevät.

Kuudes komppania kahden konekiväärin kera on etunenässä. Marssi on varmistettu. Taistelutilannetta odotetaan.

Jännittynein mielin etenevät miehet kärkiketjussa. Suuria lakeuksia halkoillaan, vaarallisia taloja sivuutetaan. Tullaan metsäiselle alueelle.

Äänettömänä seisoo puurivi tiepuolessa, salaperäisinä pensaat niiden juurilla ja alastomana tie edessä. Tie haarautuu kauempana etualalla. Sen risteyksessä on

Ketjussa hangella.

joku ollut näkevinään ihmisolennon. Se on pujahtanut metsään, juossut tiehensä tai lymynnyt piiloon. Kuka se oli? Mihin se meni? kysyvät ajatukset. Olikohan se vihollisen etuvartio? Kenties, ehkä.

Entistä varovammin kulkee etenevä kärki. Seistäänkin joskus ja kuunnellaan, vaanitaan ja tähytään sormi liipasimessa kuin lentoon lähtevää lintua odottava met-

sästäjä. Mutta eteenpäin, eteenpäin, eteenpäin, takovat aivot.

Samassa pamahtaa laukaus, toinen ja kolmas yhtäjaksoisesti. Kärki on heittäytynyt maahan, yhdysmiehet myös, ja takana tulevat rivistöt ovat pysähtyneet.

Kaksi ensimmäistä joukkuetta on komennettu ketjuun, toinen oikealle, toinen vasemmalle. Ne järjestäytyvät ja etenevät metsäisellä maalla.

Kärjessä makaavat ovat alkaneet ampua. Vihollinen vastaa. Kuulia ulvoo ilmassa, napsahtelee puissa, oksia katkee ja putoilee maahan.

Tuli heikkenee, lakkaa.

Mennään eteenpäin varovasti, vaanien, silmänä ja korvana jokainen lihas ja jänne. Tiheässä metsässä voi piillä vihollinen lähellä. Se voi olla ylivoimainen ja ampua vasta kymmenen metrin päästä. Mutta eteenpäin on päästävä, kuoleman uhallakin — joka mies.

Alkava aukea on kajastanut jo metsikön läpi. Kävellään, astutaan, edetään yhä, mutta samalla pamahtaa kymmeniä kiväärejä suoraan edestä. Miesketju painuu kuin käskystä maahan. Kuulat viheltävät korvissa sirpovat puita ja katkovat oksia. Jostakin edessä olevan aukean takaa ne tulevat. Lakkaamatta vihollinen niitä lähettää. Joku mies näkee kauempana talon, sen nurkkauksessa kiviä, olkikasoja ja muita kohokkeita. Niiden takaa tuprahtaa heikko savu ja räiskyvät kiväärit, sieltä lähtevät ulvovat kuulat. Hän ilmoittaa

havaintonsa muille. Toiset tähyävät, ryömivät etualalle ja alkavat ampua. Kiväärit räiskyvät molemmin puolin. Yhä useampi on päässyt selvyyteen vihollisesta ja alkanut ampua. Tuli on kiihtynyt. Se on yhtämittaista, loppumatonta rätinää. Siihen ovat yhtyneet konekiväärienkin taaja-iskuiset, tatattavat äänet. Niiden luotisuihkut sirpovat puita ja katkovat oksia makaavien päällä.

Vielä ei ole hätää. Kuulat vinkuvat yli. Edessä ylenevä maa tarjoaa turvan makaaville.

Kaikkien miesten on päästävä ampumaan, näkyvä maali on saatava esille, päättelee päällikkö.

Hän antaa käskyn syöksyyn, nousee itse ensimmäisenä ja juoksee, juoksee 30—40 m, tulee aukean reunaan ja heittäytyy maahan. Miehet seuraavat, mutta vihollisen tuli kiihtyy, nyt surisee korvissa tuhkatiheään, joku on saanut sattuman ja vaipuu voimatonna maahan, toiset ottavat asemat ja alkavat ampua. He näkevät edessään talorakennuksia ja ensin ylenevää, sitten alenevaa peltomaata. Mutta vieläkään eivät kaikki näe maalia, summassa on ammuttava maan ja ilman rajaan, vihollisen kivääriääniä kohden.

Vielä yrittää päällikkö eteenpäin, suoraan aukealle, päin sen keskellä olevia rakennuksia.

Miehet juoksevat. Heitä ammutaan rajusti. Moni haavoittuu, päällikkö myös. Hän jää makaamaan pahimpaan tulilinjaan. Kuulasuihku pyyhkii matalalta hänen ylitseen.

Takana on tieto taistelusta. Sieltä on juoksutettu konekiväärejä taistelevaan linjaan. Ne sijoitetaan oikeaan siipeen ja alkavat tutun tatatuksen.

Toiset jalkaväkikomppaniat myös ovat saaneet määräykset. Viides komppania vasemmalle ja neljäs oikealle sivustalle taistelevien avuksi.

Poulson tykkeinensä on saapunut aivan etulinjaan. Hän antaa jyrähdellä lyhyeltä välimatkalta. Maa tärähtää, ilma vavahtaa, puukartanon seinät särkyvät ja miehet ketjussa tuntevat uutta voimaa jäsenissään.

Mutta vihollinen ei hellitä. Se ampuu yhä. Konekiväärin luotisuihkusta napsahtaa kuulia tykin kilpeen ja toimivien miesten sekaan.

Koko sodan koneisto on täydessä työssä. Nuori tohtori sitoo haavoja, sairaanhoitajattaret juoksevat tulilinjassa, tykistö jyrähtelee ylimpänä, yli kivääriinpaukkeen ja konekiväärien rajun papatuksen, ja suomalainen sisu tahtoo voittaa — tahtoo, tahtoo, vaikka kaikki maan alle vaipuisivat.

Haavoittunut komppanianpäällikkö on noudettu pois aukealta, mutta urhoollinen pelastaja makaa kalmankalpeana. — Lauri Pietilä, 6:nnen komppanian ensimmäisen joukkueen johtaja, ensimmäinen mies päällikkönsä jälkeen, juoksi tuleen ja pelasti päällikkönsä, mutta sai itse kuulan sydämeensä. Siinä hän makasi kalvaana pitkävarsilapikkaissaan, nuori urho elämänsä kauneimmassa keväässä. Me katselemme häntä omaisen

hellyydellä, mutta emme itke. Meidän sydämemme on kirouksista pakahtua.

Mikä kauhea vääryys kukoistavalle elämälle, mikä julmuus nuorelle miehuudelle! Miksi kaasit hänet, sinä kirottu kohtalo! — Sinä vaaniva vihollinen, petollinen julmuri, haavoittuneen auttajan ammuit! Me kostamme sinulle! Vielä sinut etsimme, vielä sinut saavutamme, mene vaikka Aasian aroille saakka! — Ja sinä, kylmennyt veli. Siunauksemme seuraa ikuista muistoasi ja kiitoksemme kohoaa korkeuteen kukkivan hautasi yllä! — —

On mennyt tunti, toinen, jo laukee vastus, lyöty on vihollinen, pakoon ajettu Lätin pyöveli, voitto on meidän. Me käymme eteenpäin ja korjaamme saaliin ja ennen kaikkea olemme kentän herroja.

Lähiympäristöön lähetetään tarkastuspatrulleja ja tähytään kaukana etualan ylängöllä ratsastavia vihollisia. Ne ovat liian kaukana, ei kannata häiritä, olkoot rauhassa, kunnes tullaan lähemmäksi.

Taas mennään eteenpäin. Ensin viides ja neljäs komppania, toinen konekiväärikomppania ja tykistö, sitten kuudes komppania.

Ensin kulkee kärki, sivustasuojukset, yhdysmiehet ja etujoukko, sitten taasen yhdysmiehet ja pääjoukko. Komppaniat kulkevat venynein välimatkoin jonossa kapealla tiellä, joten karavaani on juhlallisen pitkä.

Vasemmalle silmänkantamattomiin ulottuva aukea,

kunnakkeilla olevine kylineen, saa varmaan ihmetellä suomalaisen voiman paljoutta.

Pitkälle emme ennättäneet, kun meidät pysäytti suoraan edessä liikehtivä vihollisen panssarijuna. Se kaiketi aloittaa tykkitulen.

Käännämme kuormaston varovaisuudessa ja vedämme aukealla olevat rivistöt metsän suojaan.

Samalla lähetämme oikealle sivustaturvaksi yhden joukkueen etujoukkokomppaniasta.

Se etenee tiheässä mäntymetsässä, nousee metsän harjanteelle ja saapi tulta.

Taajaan rätisevät kiväärit, sakeasti lentävät kuulat. Ne tulevat metsän takaa alkavan lakeuden ja aukealla olevan talon takaa.

Neljäs komppania lähetetään tuleen, leviten oikealle taistelevasta siivestä.

Se kohoaa sakeametsäistä ylenevää rinnettä harjanteelle. Kiväärit räiskyvät, kuulat lentävät ulvoen ja puihin osuen kiireisessä tahdissa, mutta ketju etenee.

Tiheän nuoren männikön turvassa painutaan alas harjannetta. Vihollisen kiihkeä ammunta on tuloksetonta. Vihollinen ei näe maalia metsän tiheydessä ja ampuu harhaan. Viimein päästään aukean reunaan ja annetaan tulta.

Hetken päästä tehdään syöksy aukealle ja jatketaan ammuntaa. Vihollinen vastaa — joku mies haavoittuu. Kohta heikkenee vihollistuli ja lakkaa kokonaan.

Seurataan vielä vihollista, mutta pian pysähdytään ja saadaan käsky palata marssisuunnalle.

Päivä on pyörähtänyt iltatunnille. Panssarijuna on kadonnut itään päin. Käännetään kuormastot, ja aletaan taasen matkata eteenpäin.

Pienen ajan kuluttua tullaan rautatien läheisyyteen. Siinä on etuvasemmalla rautatiesilta. Se on käskyn mukaisesti räjähdytettävä.

Mutta sillan ympärillä liikehtii vihollisia. Heille annetaan muutama shrapnelli. He hajaantuvat.

Räjähdyskomennuskunta lähetetään sillalle. Miehet etenevät edessä olevan aukean yli ja lähenevät lähenemistään rautatiesiltaa. Nousevat sillalle ja toimivat ripeästi, asettavat räjähdyspanokset paikoilleen, sytyttävät ja juoksevat pois. Muutaman sekunnin kuluttua kuuluu mahtava räjähdys. Sillan kappaleita lentää ilmaan. Tehtävä on tehty, silta on säretty, ja miehet palaavat pääjoukkojen luo.

Hetken kuluttua lähestyy särettyä siltaa kaksi vihollisratsastajaa. Konekivääri saa määräyksen ampua ja molemmat ratsumiehet putoavat satulasta ja pahasti säikähtäneet hevoset vievät viestin viholliselle surullisesta tapauksesta.

Aika on rientänyt, päivän valkeus on kadonnut ja yhä tummuva hämäryys lepää maisemien päällä. Miehistö on ollut yhtämittaisessa toiminnassa aamun hämäryydestä illan pimeyteen saakka. Kolmessa paikassa on isketty yhteen vihollisen kanssa ja aina suo-

riuduttu voittajina. Tärkeä rautatieyhteys on katkaistu ja rautatien suunnalta uhkaava panssarijunavaara täten torjuttu. Ne voimakkaat vihollisjoukot joiden tiedettiin yrittävän saartoa vasemmalta, tulivat lyödyiksi ja pakenivat joka kohdassa.

Taistelupäivä oli nyt illassa. Yö oli saapunut, talvinen yö, kylmän kolakka, pimeä yö. Valloitetun Paustin kylän taloihin sulloutuneina vietti yötä Pohjan Poikien II pataljoona uusia voimia kooten ja uutta päivää odotellen ensimmäisen veren punaamain kenttien keskellä.

2.

Tumman, tähdettömän talvitaivaan alla valkean kentän keskellä häämöttää matala talo. Hiljaisina yön salaperäiseen hämyyn kietoutuneina seisovat sen vaatimattomat rakennukset matalalla kunnaalla. Yhdestä pienestä akkunasta loistaa heikko valo, mutta muuten lepää nukkuvan rauhallisuus sen yllä. Kuitenkin vartioivat sitä valvovat silmät. Joka suunnalla sen ympärillä vaanivat sotilasvartion katseet, vielä viimeksi sen pihamaalla.

Se on majoituspaikka, yksinkertainen virolainen talonpoikaistalo rintamalinjalla.

Sen sisällä lepää sotilaita. Joka huoneessa ahdinkoon saakka lojuu harmaita Pohjan Poikia täysissä varustuksissa lattialla.

Vuorokausien yhtämittainen valvominen, jännitys ja päivän ahkera taistelutoiminta on tuonut väsymystä jäseniin. Siksi kaikki hengittävät niin raskaasti ja näyttävät nukkuvan, mutta vain hetken kerrallaan. Joka tunti heitä herätetään, vaihdetaan vartijoiksi ulos. Sodan raskas velvollisuus vaatii valvomaan. Ollaan välittömässä yhteydessä vihollisen kanssa. Varovainen täytyy olla. Ei kukaan voi taata mitä yön hetket mukanaan tuovat. Vihollinen on lähettyvillä. Se on kyllä vetäytynyt pakosalle, mutta saatuaan lisävoimia ja uusia määräyksiä saattaa se hyökätä entisille asemilleen. Pimeys suojaa sen liikkeitä, se voi hiipiä taakse, vaania ympärillä ja hyökätä nukkuvien kimppuun. — Kauaksi työnnetyt, voimakkaat vartiot eri puolilla ja majoituspaikassa oleva valpas, taisteluvalmis miehistö on sen aikeille pahin haitta. — Siten miesten uni häiriintyy vähänväliä ja muodostuu jonkunlaiseksi väsyneen torkkumiseksi, jonka lävitse ympäristön tapahtumat sadunsekaisina kuultavat. — Jos joku on päässyt oikean unen syvään rauhaan, on häntä vaikea saada hereille. Mutta silloinkin kaulaa hänen kätensä kivääriä kuin rakasta morsianta vierellään.

Eri komerossa himmeän valon loisteessa nukkuu päällystöä. Vänrikit, luutnantit, kapteenit, tohtorit ja sairaanhoitajattaret ovat suloisessa sovussa täysissä vaatteissaan lattialla.

Jo illan ensimmäisellä lepotunnilla tulee viestintuoja, sapeliniekka ja kannussaappainen ratsulähetti rykmen-

tistä. Hän on tullut monien kilometrien takaa, on eksynyt pimeydessä ja kulkenut harhaan, mutta viimein vartijain neuvoista osunut paikalle. Hän kysyy komentajaa, etsii hänet ja herättää, ojentaa kirjeen ja poistuu.

Unestaan herännyt pataljoonanpäällikkö hieroo silmiänsä, avaa kuoren ja lukee:

»Kapteeni Svinhufvud, tiellä Pausti—Konselu—Paran. 31 p. tammik. 1919 klo 6 ip.

Sagnitzista.

N:o 20.

Raskaan taistelun jälkeen on vallcitettu Lühde-Grosshofin kartano ja otettu asemat sen eteläpuolella. I pataljoonan asemat ovat siis Vorna—Lühde-Grosshof-linjalla. Meidän panssarijunat ovat Gut Grosshof—Lauvat-linjalla sivustayhteydessä tykistömme.kanssa. Olisi toivottava, että siirtyisitte linjalle Lauvat—Havik—Malin, asettuen sivustayhteyteen Lauvatin luona olevan panssarijunan kanssa. Sil:ä linjalta on lähdettävä aamulla klo 6 menemään Valkia kohti, pitäen sivustayhteyttä samalla etenevän panssarijunan kanssa. Itse tulen aamusta pitäen olemaan panssarijunain perässä.

Hans Kalm.

J. K. Yön kuluessa on perusteellisesti räjähdytettävä silta, joka vie Enbach-jokihaaran yli Karesvan itäpuolella. Epävirallisesti: Parasta olisi tämän patal-

joonan siirto suorittaa puolet maantietä Pusniki—Pruksi—Lauvat ja leviten sieltä Kavitsiin päin; puolet, räjähdytettyään sillan yllämainitulla kohdalla, marssii rataa pitkin Malin-kohdalle ja sieltä leviten Kavits-suunnalle. Näin supistuu taistelurintamamme aina edeten Valkia kohti, voimamme suurenee ja voitte pitää pataljoonan suurimmaksi osaksi reservinä.»

Raskaan taiste'un jälkeen on valloitettu Lühde-Grosshofin kartano, sanotaan raportissa.

Jo päivällä taistelun tuoksinassa kuului oikealta käsin myöskin taistelun meno. Raskaan tykistön voimakkaat kaksoisäänet jymähtelivät ylimpänä, ja silloin tällöin toi tuuli konekiväärinäänetkin heikkona rätinänä korvaan. Pohjan Poikien I pataljoona kävi siellä kamppailua vihollisen kanssa.

Sillä oli luutnantti Kuperjanovin virolaisen sissipataljoonan kanssa hyökkäyssuuntana Tarton—Valgan rautatien länsipuoli, suorin tie Valkiin.

Seitsemän kilometriä Sangasten asemalta Valkiin käsin Lühde-Grosshofin maakartanon luona se joutui taisteluun hyvissä asemissa olevan vihollisen kanssa. Uljas virolainen sissipataljoona oli saanut tehtäväkseen vallata kartanon, mutta ylivoimaista vihollista vastaan taistellen kärsivät sen rivit raskasta mieshukkaa, eikä se näin ollen voinut tehtävässään läpäistä. Tällöin sai Pohjan Poikien I pataljoona käskyn rientää taisteluun ja vallata kartanon.

Noin puolen kilometrin päässä kartanosta kehittivät 1:nen ja 3:s komppania rivinsä taistelukuntoon ja aloittivat hyökkäyksen. Taistelu muodostui erittäin veriseksi. Moni Pohjan Poika kaatui ja vielä useampi vaipui haavoittuneena tanterelle. Kaikkiaan sai siinä vertaan vuodattaa 65 suomalaista. Mutta hukkaan ei kenttä punertanut. Jäljelläolevat syöksyivät eteenpäin, karkoittivat vihollisen ja valtasivat kartanon. Mukana ollut luunantti Reponen antaa taistelusta seuraavan kuvauksen.

»Noin klo 10 ap., 31.I. 19, oli I pataljoona kokoontunut lähellä Sangasten asemaa sijaitsevan Piirin kartanon pihalle, jossa 1:nen komppania oli viettänyt yönsä ja josta lähdettiin samoamaan kohti Gut-Grosshofia. Tykinlaukauksia oli kuulunut jo aamuvarhaisesta. Virolaiset kenttätykit siellä peloittelivat vihollista. I pataljoonan patteristo oli niinikään jo yöllä siirtynyt niille maille. Ehkä sekin jo ampui. —

Kolmisen kilometriä Grosshofin pohjoispuolella on iso Teilitzin hovi, jonka virolaiset olivat edellisenä päivänä valloittaneet ja joka — kuten usein raporteissa sanotaan — oli sitä ennen kulkenut kädestä käteen. Teilitzissa oli nyt monenlaista liikettä ja touhua. Virolaisten erilaiset kuormastot, ambulanssi ja varastot olivat sinne sijoitetut, ja Teilitzin eteläpuolelle majoituimme mekin. Pantiin kiväärit yhteen maantielle, istuskeltiin, sytytettiin tupakka, puheltiin lähestyvästä tappelusta ja kuunneltiin tykkien innostavaa ääntä.

Olihan tuleva hyökkäys oleva ensimmäinen, jossa Pohjan Pojat Virossa tulivat vuodattamaan vertaan. — Ensimmäisen komppanian päällikkö, jääkäriluutnantti Kärnä, ja pataljoonankomentaja olivat menneet ottamaan selvää tilanteesta ja niinpä saattoi minä hetkenä tahansa saapua lähtökäsky. Kenttäkeittiöstä ei oltu saatu vielä mitään päivän kuluessa; niin tuli ollakin: vatsahaavoittumat olivat silloin vähimmän vaarallisia.

Äkkiä syöksyy ratsu mäkeä alas. 1:nen komppania saa käskyn lähteä pikamarssissa eteenpäin. Tykistöasemien luona seisovat pataljoonan komentaja, luutnantti Kärnä ja pari muuta upseeria. Pieni pysähdys; pataljoonankomentaja antaa viimeiset ohjeet ja sitten lähdettiin marssivarmistuksessa. Kärjen mukana menee 1:sen joukkueen jääkärivänrikki Oivo.

Pian saavumme muutamaan mäenrinteeseen, jolloin näemme Grosshofin kartanon katon, puutarhan ja ehkä 40—50 miestä käsittävän virolaisten ketjun, joka on aukealla pellolla kartanon pohjoispuolella. Huomaamme, kuinka Oivo kärkensä kera on saavuttanut virolaiset ja arvattavasti tehnyt ilmoituksen suomalaisen apujoukon saapumisesta. — Näitä huomioita tehdessämme on vihollinen nähnyt meidät. Alkaa kuulua tuttua vinguntaa, suhahtelua. Kärnä komentaa 'mars, mars', ja pian olemme saaneet suojan pienehkön joen uomassa, jota pitkin alamme edetä perättäisessä ketjussa oikealle. Meille on näet annettu tehtäväksi puhdistaa oikealla

olevat metsät vihollisesta ja sitten tehdä sivustahyökkäys kartanoon.

Kuljettuamme puolisen kilometriä tulee vastaamme virolainen sotilas, joka ilmoittaa heikäläisiä olevan n. 30 mainitussa metsässä. Päätämme ottaa virolaiset sieltä mukaamme ja sitten kaartaa Grosshofiin.

Kaikki käy hyvin. Virolaiset olemme saaneet juuri ketjuumme oikean sivustan jatkeeksi, kun pataljoonankomentajalta saapuu määräys: 1:nen komppania hyökkää Grosshofiin ja valloittaa sen.

— Hyvä, — sanoo Kärnä ja vaipuu jälleen raskaaseen äänettömyyteen.

Kuljemme pitkin peltoa ketjussa. Silloin tällöin vingahtelevat kuulat, joita — mikäli myöhemmin olemme saaneet selville — vihollinen napsutteli puuhun sijoitetusta konekivääristä. —

Olimme ehkä n. 300 m:n päässä kartanosta, kun äkkiä oikealla olevasta metsästä alkoi kuulua kiivasta ammuntaa ja tulla kuulaa melko runsaasti. Samalla taajeni tuli Grosshofissakin. Olimme joutuneet ankaraan ristituleen.

— Mars, mars! — huutaa Kärnä. — Konekivääri asemiin ja tulta metsään!

Kaikki juoksevat. Katsahdan pitkin ketjua. Pellolla on vähänlaisesti lunta ja siksi näkyy selvästi, kuinka kuulat hypähtelevät ja pöllähtelevät miesten jalkojen välissä, edessä, takana. — Konekiväärimme alkaa takoa. Tuli oikealta sivustalta harvenee, lakkaa.

Olemme juosseet yli maantien ja heittäytyneet asemiin pellolle tuskin 150 m kartanosta.

Kärnän kanssa seisomme rinnan, huomiomme on kiintynyt puistokäytävään, joka kartanosta johtaa maantielle kulkien vasemmalta puoleltamme. Sieltä juoksee joitakin miehiä, heittäytyvät puunrunkojen suojaan, ampuvat, taas peräytyvät. Katsomme kiikarilla. Ilmeisesti meikäläisiä. Ne olivat jäännös niistä parista ryhmästä, joitten kanssa urhoollinen, uhkarohkea Oivo oli malttamatta odottaa kaartoliikkeemme loppuunsuorittamista hyökännyt kartanoon, haavoittunut itse jouduttuaan käsikähmään vihollisen kanssa ja luullessaan joutuvansa vangiksi, painanut colt-pistoolinsa ohimoonsa. Ase ei ollut kuitenkaan lauennut, makasiini oli nimittäin pudonnut. Ihmeellisellä tavalla oli kuitenkin Oivo pelastunut. --

Nyt nähdessään meikäläisten peräytyvän teki vihollinen hyökkäyksen, ja kun olimme silkoisella pellolla, komensi Kärnä vetäytymään parikymmentä askelta takaisin, asemiin maantien ojaan. Hyvä siitä olikin ampua. Konekiväärit alkoivat toimia.

Vihollinen alkoi vetäytyä takaisin. Kysyin Kärnältä: 'Emmeköhän tee syöksyä?' Kärnä oli syventynyt kiikarillaan tutkimaan bolshevikkien liikuntaa oikealla sivustalla eikä vastannut mitään. Minulla oli kivääri ja innostuin sillä ampumaan.

Jonkun ajan kuluttua tuli vasemmalta sana: luutnantti Kärnä on kaatunut, Oivo haavoittunut.

Huusin käheäksi käyneellä äänelläni komppanian kuuluvan komentooni ja lähdin vasemmalle sivustalle. Siinä oli Kärnä, sotilaat toivat häntä maantielle. Luoti keskellä otsaa, ei toivoa mitään enää. Liikkumatonna lepäsi suomalainen urho, joka oli kaatunut joukkonsa etunenässä. —

Tuntui yksinäiselle ja turvattomalle olo. Kun ei ole tottunut komppaniaa johtamaan sodassa, tuntuu vastuu liian suurelta. Kuitenkin, menihän se. 3:s komppania oli tullut kartanon pohjoispuolella olevien virolaisten avuksi, ja kun tehtiin rynnäkkö, oli kartano meidän. Pakenevaa vihollista päästiin harventamaan sekä kivääri- että konekivääritulella, ja n. klo $^1/_2$5 oli 1:nen komppania päässyt niihin asemiin, mitkä sille oli määrätty ennen taistelun alkua, nimittäin vetäytynyt n. $^1/_2$ km Lühde-Grosshofin eteläpuolelle ja jäänyt siihen. Tehtävä, joka oli vaatinut monen uljaan pojan hengen, oli suoritettu.»

Suomalainen veri vei voittoon silläkin, ensimmäisen taistelupäivän ylevään voittoon, ja viittoi tietä lännen mahtavuudelle idän saastan yli. Nyt lepäsivät joukot harmaissa virolaistaloissa ja odottivat uuden huomenen koittoa.

3.

Seuraava aamu valkeni raikkaana, kuulakkana pakkasaamuna.

Kello 6.30 lähti pataljoona kahdessa osassa etenemään Valkia kohti. Kuudes komppania ynnä osa räjähdyskomennuskuntaa eteni Verro—Valgan rautatien suunnalta, muu osa Lauvat—Tamberin harvaanasuttuja metsäseutuja halkovaa maantietä pitkin.

Valk oli enää vain 10 virstan päässä. Jokainen käsitti, että valloituspäivä oli nyt edessä. Valkin kohtalo oli nyt ratkaistava. Kirjoitettiinko se verisesti hangelle joka kilometrillä taistellen vai oliko mitään helpompaa vaihtoehtoa olemassa, sitä ei tiedetty varmuudella sanoa. Mutta toivehikkain mielin odotettiin valkenevaa päivää. Helpommin hengähti rinta ja kepeämmin nousi jalka ensimmäisen voittopäivän jälkeen. Pahat aavistukset eivät saaneet enää tilaa aivoissa. Mielikuvien satuhirviöt olivat kadonneet ja sijaan oli tullut todellisuus. Oli totuttu viholliseen ja voittoon. Se virkisti ja kohotti mieltä.

Vihollisena oli esiintynyt lättiläinen bolshevikkirykmentti, vanhan sota-aikaisen rykmentin tähteet täydennettyinä bolshevikki-aineksilla. Sillä oli ambulanssinsa, tykistönsä, konekivääri- ja ratsuosastonsa — vieläpä ratsastavaa konekivääristöäkin, josta edellisen päivän saalis oli todistuksena.

Näköjään olivat ne likimäärin ihmisiä, venäläisen sotilaan likaisimmissa talvitamineissa, joihin oli ennenkin silmä tottunut. — Ja jos jonkun onnellisimman povea pullotti varastetun rahan paljous ja käsiä koristi kulta- ja hohtokivisormukset, ei se ensinkään hirmua

lisännyt. Pääasia oli, etteivät he kestäneet Pohjan Poikien iskuja, vaan pakenivat.

Heidän pakoaan ei kumminkaan valloituspäivän aamuna kukaan osannut aavistaa. Päinvastoin luultiin, että puolustusrengas, supistuttuaan pienemmäksi, lähempänä kaupunkia vahvenisi ja että lopullinen läpimurto tuottaisi raskasta mieshukkaa hyökkääjäin ketjuille. Näin ei kumminkaan käynyt, kuten myöhemmin saimme kokea.

Jo ensimmäisellä tuloaukeamalla oli edellisenä iltana meitä odottelemassa seissyt komppanian vahvuinen voima vihollisia neljän konekiväärin kera, mutta myöhemmin illalla olivat he kaikkine kamppeineen luikkineet tiehensä, itäistä ilmansuuntaa kohden. Tielle pudonneet panokset, eväskääröjen paperit ja vahvat polut lumessa olivat heistä tuoreina todistuksina.

Talvisen aamuauringon hohteessa, kauniita metsäaloja sivuuttaen eteni pataljoona Valkia kohti.

Etu- ja sivustavarmistuksia käyttäen kävi kulku verrattain hitaasti. Vaikka jo loppumatkalla saattoi aavistaa, etteivät vihollisuudet enää voineet tulla kysymykseen, ei sotilaallisesta menettelytavoista silti voitu luopua, vaan täysin sotatilanteen mukaisesti liikehdittiin kaupunkialueille.

Kaupunki oli vihollisesta tyhjä. Edellisen päivän taistelut olivat riittäneet sen valtaukseen. Vihollinen oli edellisenä iltana paennut Volmarin ja Marienburgin suunnalle.

Kello 10.30 ap. marssi II pataljoonan kärki kaupunkiin reippain askelin, valloittajan ilo silmistä loistaen.

Jo ensimmäisen taloryhmän kohdalla seisoi kadulla joukko kaupungin asukkaita, jotka liinojaan ja lakkejaan heilutellen ja eläköötä huutaen ottivat vastaan suomalaiset tulokkaat.

Kaupunki eli nyt historiallista hetkeä. Pohjan Pojat astuivat voittajina sen kaduilla.

Mutta verrattain harvalukuinen oli se yleisö, joka katuvierillä kulkien ilmaisi katseillaan riemua siitä, että kevät oli voittanut talvisen vallan. — Tietysti oli tilanne vielä vakava, ja moni vanhempi ihminen piti viisaimpana pysyä sisällä huoneissaan. Niinkuin asia olikin. Sillä paljastetuin ascin tehtiin vielä vihollispesissä tarkastuksia eri puolilla kaupunkia.

Kaupungin eloonjäänyt virolainen väestö ja saksalainen porvaristo hengitti nyt vapaammin. Olivathan he sekä koko 8,000:nen väestö nyt vapautetut bolshevikkivallasta.

Petoja olivat bolshevikit tapansa mukaan olleetkin. Satamäärin he olivat surmanneet rauhallisia ihmisiä sekä vieneet mukanaan viljaa, elintarpeita, hevosia ja muuta tavaraa. Noin 200 henkilöä kerrottiin heidän murhanneen ja 300 vieneen vanke'na mennessään, ehkä seuraavassa pysähdyspaikassa surmattaviksi. — Uhrinsa olivat he suurimmalta osalta haudanneet, mutta rautatien itäpuolella kaupungin laidassa olevalla

alavalla niitty-aukealla virui niitä vielä hautaamattominakin.

Muita tihutöitä olivat he myöskin tehneet. Aseman vesitornin he olivat räjähdyttäneet ilmaan, sähkö- ja

Hävitettyä Valkia.

lennätinjohdot särkeneet ja aparaatit ja kansliakaluston vieneet mukanaan.

Pari veturia, muutamia ampumatarpeilla lastattuja vaunuja sekä enemmän kuin 400 tyhjää rautatievaunua ja Marienburgin kapearaiteisen tien kalustoa huomattava osa jäi heiltä särkemättömänä jäljelle.

Varsin suureksi ei sotasaalis Valkissa noussut, mutta itse paikka oli viideltä suunnalta tulevien rautateiden yhtymäkohtana sangen tärkeä. Eikä merkityksetön ole se kauhukaan, jonka vihollinen suomalaisen nimeen liittyneenä sai paetessaan viedä mukanaan.

Sotasaalista Valkissa.

Edellä kerrotun lisäksi antaa Pohjan Poikien II pataljoonan toiminnasta Valkin valloituksessa lyhykäisen kuvan seuraava virallinen raportti:

»Pohjan Poikien II pataljoonan taisteluraportti.

Valk 2. II. 1919.

31.I. 19, klo 3.15 ap., lähti Pohjan Poikien II pataljoona Sangasten asemalta päämääränään kylät Fölk, Igast, Valkin—Pihkovan radalla oleva Mürgin asema ja edelleen Valkin kaupunki.

Paitsi pataljoonaan kuuluvia 4., 5., 6. jalkaväki- ja 2. konekiväärikomppaniaa seurasi mukana 2 kevyttä kenttätykkiä ja räjähdyskomennuskunta.

Fölkin kylästä lähti pataljoona klo 6.15 ap. Igastia kohti, joka vallattiin klo 7.20 pienen kahakan jälkeen, missä vihollinen menetti 6 miestä kuolleissa, meidän kärsimättä mitään vauriota.

Vaikka määrä oli ollut, että pataljoona kulkisi suoraan Igastista etelään Mürgiä kohti, niin se kuitenkin oli pakotettu, etupäässä tuntemattomien metsien ja vielä kantamattomien soiden takia, muuttamaan suunnan maantietä myöten, joka kiertää taloja Kaku, Sarre, Pausti ja Lauksare länsipuolelta.

Edettyämme mainittua maantietä Pusnikin kohdalle jouduimme tappeluun vihollisen kanssa klo 9.15 ap., se kesti klo 11.30 ap., jonka jälkeen vihollinen peräytyi pitkin maantietä etelään päin. Saaliiksemme jäi paitsi 3 konekiväärikantohevosta, joitakin kiväärejä, muonaa y. m.

Kello 2 ip. ryhtyi vihollinen kolmannen kerran vastarintaan noin 3 km rautatiestä maantien läsipuolella olevassa metsässä, mutta lyötiin 15 minuuttia kestäneen tappelun jälkeen.

Kello 3.40 ip. särki räjähdyskomennuskunta sillan Mürgin kohdalta, jolloin punaisten panssarijuna oli pakotettu peräytymään etelään päin.

Katsoen miesten väsymykseen täytyi pataljoonan

yöpyä mainitun maantien varrella oleviin taloihin Sartesta rautatielle asti.

1.II. 19 klo 6.30 ap. lähti 6. komppania ja osa räjähdyskomennuskuntaa etenemään pitkin rautatietä Valkia-kohti, muun osan pataljoonasta ryhtyessä etenemään maantietä Pruksi—Tamber.

Yön aikana oli vihollinen jättänyt useat hyvinvarustetut asemansa ja peräytynyt etelään, joten pataljoona saapui Valkin kaupunkiin klo 10.30 ap. laukaustakaan ampumatta.

Liitteenä seuraa luettelo kuolleista ja haavoittuneista.

Svinhufvud.
Jääkärikapteeni ja patalj. komentaja.

Manninen.
Jääkäriluutnantti ja pataljoonan ajutantti.

Valloituspäivän jälkeen kirjoittaa rykmentinkomentaja päiväkäskyssään seuraavan:

»Olen tänään vastaanottanut seuraavat sähkösanomat.

'Valk, Eversti Kalm, Pohjan Poikain Komentaja. Äsken sain kenraali Vetzeriltä iloisen tiedon, että Pohjan Pojat ovat valloittaneet Valkin. Sydämellisesti tervehdän Teitä ja vahvoja Pohjan Poikia suuresta voitosta. Toivon, että urheiden Suomen veljiemme avulla pian ajamme vihollisen pois joka puolelta Viron rajan.

Kenraalimajuri Laidoner.
Viron Armeijan Ylipäällikkö.'

'Eversti Kalm, Valk.

Vastaanottakaa sydämellinen onnitteluni suuriarvoisesta urotyöstänne ja saattakaa upseereillenne ja urhoollisille Pohjan Pojillenne syvin kiitollisuuteni, jonka Etelärintaman Ylipäällikkönä ja etenkin Suomen vapaaehtoisten joukkojen Ylipäällikkönä lausun.

Kenraali Vetzer.'

'Eversti Kalm, Valk, Viro.

Poikienne kunniakkaan voiton johdosta Valkin luona onnittelen Teitä kunnioittavimmin.

Viron avustuksen pääkomitea, Louhivuori.'

'Viralliseen sähkösanomaani liitän mieskohtaisen kiitokseni ja onnitteluni Teille ja pojillenne historiallisen sankariteon johdosta.

Eläköön Kalm!

Louhivuori.'

Ylläolevat sähkösanomat omistan kokonaan urhoollisille Pohjan Pojilleni ja lausun omasta puolestani sydämelliset kiitokseni kaikille urhoollisille Pohjan Pojille ja heitä horjumattomasti johtaneille upseereille. Erikoisen tunnustuksen annan I pataljoonalle.

Kalm.
Eversti ja Pohjan Poikain komentaja.»

Valkin valloituksen jälkeen vapautui samalla bolshevikkien ikeestä läheinen Tudolinnan kylä. Sen asuk-

kaitten puolesta jätettiin Pohjan Poikain rykmentin I pataljoonalle seuraavansisältöinen adressi:

Te urhoolliset Suomen veljet!

Meillä on kunnia sydämestämme tervehtää Teidän kunniakasta pyrkimystänne rakkaan Vironmaanme

Virolaista sotaväkeä Valkissa valloituspäivänä.

nostattamiseksi, Teidän työllenne, joka kerran on rehevänä kukoistava, toivottaa mitä parhainta menestystä.

Teille olemme me sanomattomasti kiitollisuuden velassa, Teille tulisi meidän voitonseppeleitä antaa, eikä yksin meidän, vaan myöskin koko tulevan Vironkansan. Te, jotka jätitte oman isänmaanne ja nopeasti kiiruhditte lahden poikki avuksi omille veljillenne, ylevä-

mielisinä vapauttamme ja parempaa tulevaisuuttamme suojelemaan, Teille siellä kaukana Suomenlahden takana olivat sukulaissiteet kaikki kaikessa, Teissä kyti palava rakkaus Viron veljeä kohtaan.

Viron ja Pohjan poikain saattamana saapuu siis meidän muinaissankarimme Kalevi kotiin »kansallensa rauhaa tuomaan, Viron uueks' luomaan», sankari, josta runoilijat niin kauan ovat laulaneet, joka esivanhemmille on vaikeina aikoina elähyttäjänä ollut — hänessä näkivät he vapauttajan, hänestä saivat sammumattomasti liekehtivää vapauden tulta, ja he olivat valmiit tekemään kaikkensa edistääksensä vapauden asiaa. Te yhdessä meidän armeijamme kanssa rakennatte virolaisen kodin lujalle kalliolle, josta rajutuulet eivät voi sitä kaataa. Sinä kalliona on meillä Kalevi-pojan itsensäuhraava, kotimaataan rakastava veri, joka Viron ja Pohjan poikain suonissa virtaa.

Elämä on taistelua — ken tahtoo elää, sen tulee taistella; jos hän kaatuu — tietäköön, että muuta tietä ei ollut. Kalevin poika sanoi: »Ken verensä eestä vapauden antoi, se voittaja on kuolemassakin.»

Meidän kotonaolijain tehtäväksi, varsinkaan meidän naisten, ei jää muuta kuin toivottaa teidän työllenne onnea. Pysyen täällä metsäntakaisessa kylässämme, urhoolliset soturimme mielessä, rukoilemme sodanjumalaa, että hän pilvipatsaassa kävisi Teidän edellänne ja auttaisi Teidät voittoon. Me kotonaolevat koristamme kukkaseppelein kaatuneitten veljien hau-

dan partaat; ikuisesti kukkikoot siellä kukkaset! Hengessä näemme Viron ja Suomen käsikädessä käyvän, taivaan selkeänä päällämme heijastavan ja auringon hymyten alas katsovan.

Eläköön Suomi! Eläkööt urhoolliset veljemme!

Tudolinnassa helmikuun 5 p:nä 1919.

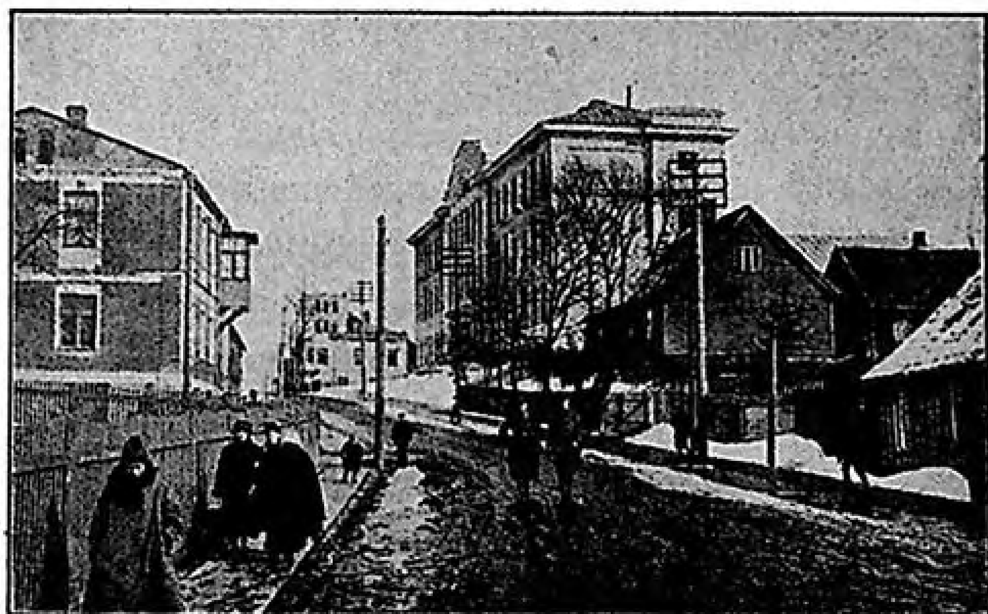
Koidu Kask. Valke Järw. Helju Laane.

VALKISSA.

I.

Valkin kaupunki, jonka hotelleihin ja koulurakennuksiin Pohjan Pojat majoittuivat, käsittää ylimalkaan sanoen suorakaiteenmuotoisen maa-alueen pienen Peddel-joen etelärannalla, laajojen viljelysalojen keskellä. Jokilaakso ei kuitenkaan ole aivan sileää tasankoa, kuten luulisi, vaan viettävää rinnettä, mikä tekee kaupunkimaiseman epätasaiseksi.

Kadut ovat kaitaisia ja mutkikkaita; rakennukset enimmäkseen vanhoja, matalaseinäisiä ja jyrkkäkattoi-

Valkin kaupunkia.

sia puuhökkeleitä, vahvasaranaisine luukkuakkunoineen ja miltei pään ylettyvissä olevine kömpelöine ammattikyltteineen. Varsinkin laitakaupunki muistuttaa suuressa määrässä ahdasta venäläistä maalaiskylää. Keskiosassa on sitävastoin uudemman ajan leima selvään havaittavissa. Siellä täällä matalan kaakelikattoisen puukartanon sivusta kohoaa upea useampikerroksinen tiilirakennus, paikoin kaksikin vierekkäin, mitkä enimmäkseen ovat kouluja, hallintovirastoja tai muita julkisia rakennuksia. Onpa asemalle johtava puistokatukin laajuutensa puolesta nykyaikaistyylisempi kuin mutkaiset kujat. Mutta siihen sitten rajoittuukin koko uudenaikaisuus.

Kaikista liikehuoneistoista lukuisimpina ja upeanimisimpinä loistavat hotellit, jotka kuitenkin sisäpuoleltaan ovat melkein poikkeuksetta hyvin pettäviä. Niiden merkitys nykyhetkellä, jolloin sotatila vallitsee, rajoittuu pääasiassa siihen, että ne antavat asuntosuojan sotilaille, sillä muu puoli niiden taloudessa on puutteellisten olojen takia auttamattomasti retuperällä.

Viidelle suunnalle eroavien rautateitten yhtymäkohtana luulisi kaupunkia tärkeäksi tehdaskaupungiksi tai vilkkaaksi liikekeskukseksi, mutta niin ei ole laita, sillä suuret liikepalatsit, varastohuoneet ja tehdaslaitokset puuttuvat kokonaan. Sen sijaan lienee käsityöläisiä, rihkamakauppiaita, partureita ja ajureita tavallista enemmän 8,000 asukkaan osalle.

Valkin asukkaat ovat kansallisuudeltaan pääasiassa

virolaisia ja lättiläisiä, mutta hyvin runsaasti on myös venäläisiä, saksalaisia ja juutalaisia kaupungin väestössä.

Pieni, venäläistyylinen, ahdas ja likainen, ehkä rauhallisempina aikoina rauhallinen sisämaan kaupunki on Valk, johon suomalaiset sen vallattuaan sijoittuivat ja

Valkin tori.

jonka kaduilla he muodostivat joka puolella silmäänpistävän enemmistön. Heidän harmaat ja valkoiset lakkinsa vilkkuivat kaikkialla, niin katuvierustoilla kaksin, kolmin kävellessä kuin keskikadulla hevosilla ajaessakin. Kun heidän lisäkseen esiintyi vielä virolaisten joukko-osastojen miehistöä, oli koko Valk ensi päivänä miltei yksinomainen sotilaskaupunki, niinkuin ainakin kaupungit ja kylät rintamalinjain lähellä.

Olo Valkissa näytti alussa käyvän kovin lyhytaikaiseksi, minkä hyvin rintamatilannetta ymmärtävä saattoi aavistaakin.

Paitsi virolaisia joukkoja sai jo valloituspäivänä yksi komppania II pataljoonasta ja joukkue hiihtokomppaniasta lähteä etelään peräytyvän vihollisen jälkeen. Hiihtojoukkue, jonka piti edetä 12 km Valkista etelään päin olevaan Silen kylään, joutui jo 3 km kaupungista kosketukseen vihollisen kanssa. Tällöin sai myöhäisenä iltana sille avuksi lähteä I pataljoonan ensimmäinen komppania.

Hiihtojoukkueen saavutettuansa aloittivat osastot keskeytyneen etenemisen. Kuljettuaan kilometrin matkan joutuivat ne Sadaskalin luona kosketukseen vihollisen kanssa, joka kuitenkin pienen kahakan jälkeen peräytyi. Joukkueen edettyä edelleen Meschulin kylän pohjoispuolta suunnattiin sitä vastaan uudelleen vain lyhyen ajan kestävä raju ampuminen.

Vihollinen vetäytyi asemiin kylässä.

Osastot kehittivät nyt voimansa taisteluvalmiiksi kylää vastaan ja alkoivat aukeasta maisemasta huolimatta edetä yön harmaudessa.

Parisataa metriä kuljettuansa joutuivat hyökkääjät taasen rajun konekivääri- ja kivääritulen alaisiksi.

Vihollinen, joka oli piikkilankaesteillä varustetuissa asemissa ja piti kaiken aikaa yllä erittäin kiivasta tulta, karkoitettiin puolenyön aikaan suomalaisella rynnäkköhuudolla ja kylä vallattiin.

Toisen pataljoonan viides komppania, joka eteni Valkin—Pihkovan maantietä, asettui yöksi varmistukseen noin 6 km Valkista etelään eikä joutunut kosketukseen vihollisen kanssa, joten Valkin valloituspäivän taistelut loppuivat vuorokauden viimeisenä tuntina Meschulin kylässä.

Mutta tähän eivät vielä päättyneet Valkin seudun retket, sillä jo seuraavana päivänä annettiin pataljoonille Valkin turvaamista tarkoittava seuraavansisältöinen joukkojaotuskäsky:

»Operatsionikäsky Tarton—Valkin joukoille 2.II. 19.

1. Pienien taistelujen jälkeen Valkin ympärillä on vihollinen aamuun mennessä hajaantunut.

2. Tarton sissipataljoonan tehtävänä on puhdistaa seudut Gut Ermes—Borishof—Kalneslovldich.

3. Pohjan Poikain I pataljoonan tehtävänä on tykistön avustamana ottaa asemat linjalla Burgain—Tulbe—Binko—Ramelen, siihen asti Sa-jokea, jossa on nimi Sa Bekken länsipuolella, jonka jälkeen lähetettävä karttapiirros pataljoonan hallussa olevasta rintama-alueesta.

4. Pohjan Poikien II pataljoonan on tänään klo 2:een mennessä ip. otettava asemat linjalla Bekke—Leple—Püsa—Mürgi. Tehtävää tukemassa on yksi jaosto tykistöä. On lähetettävä karttapiirros pataljoonan hallussa olevasta rintama-alueesta kohta sen jälkeen.

5. Yllämainitut tehtävät on suoritettava nopeasti, kiinnittämättä mitään huomiota tilannetta tuntemattomiin harhaileviin virolaisiin joukkoihin. Jos ne rupeavat sekaantumaan tehtäviin tai harhailemaan rintama-alueellamme, on ilmoitettava siitä minulle kohta sekä mainittava mistä joukko-osastosta ja kenen johdossa ne ovat.

6. Kapteeni Irven on panssarijunalla tuettava I pataljoonaa Valk—Volmar radalla.

Kalm.
Eversti. Tarton—Valkin joukkojen ja
Pohjan Poikien komentaja.»

Ne pataljoonain osastot, mitkä eivät olleet ennestään olleet palvelusta suorittamassa, lähtivät yllämainitun käskyn mukaisesti Valkista rintaman tulilinjoille, mutta mukaan ei otettu raskaampaa kuormastoa, mikä ennusti pikaista paluuta.

Käskyä täyttäessään oli kummallakin pataljoonalla taisteluja vihollisen kanssa, ensimmäisellä pataljoonalla Peddel-joen sillalla ja toisella pataljoonalla Kavershofin länsipuolella, mutta niistä selviydyttiin voittajina ja vain pientä mieshukkaa kärsien.

Jo helmik. 4 p:nä saivat pataljoonat jättää vakinaisen rintamapalveluksen kokonaan virolaisille joukoille ja siirtyä vastaisen varalta takaisin Valkiin.

Valkiin saavuttua hiljaisessa lumisateessa leutona talvipäivänä saattoi havaita, että kaupunki oli hieman vilkastunut. Monet liikkeet jotka tätä ennen olivat

olleet visusti suljettuina, olivat nyt avatuin ovin, ja kaduilla, joilla taannoin oli liikkunut melkein pelkkiä sotilaita, risteili nyt paitsi kaupunkilaisia myöskin maalaisia hevosineen sekä tätä ennen näkymättömissä piillyt melkein lukematon ajurimäärä.

Pohjan Poikain soittokunta katuristeyksessä Valkissa.

2.

Marssilaulu kajahti ponnekkaasti, mieli oli reipas ja iloinen, jalka nousi kevyesti kuin ainakin nuoren sotilaan jalka. Komppania palasi asuntoonsa, iltapäiväharjoitukset olivat lopussa, ja edessä oli vain tunnin luento, sitten oli kultaista vapautta. Kelpasi ollakin kepeä ja iloinen.

Oli eletty jo pari kolme päivää Valkissa. Helmikuun neljäntenä päivänä tultiin rintamapalveluksesta, viidentenä vietettiin kenttäjumalanpalvelusta Valkin virolaisessa kirkossa ja samalla Runebergin päivää, kuudentena oli Viron armeijan ylipäällikön, kenraalimajuri Laidonerin paraati sekä harjoitukset tämän lisäksi ja seitsemäntenä tavallisen kasarmielämän päiväjärjestys.

Valkissa tultiin viipymään, se tiedettiin, mutta kasarmielämä oli vasta alulla, siihen ei oltu ehditty kyllästyä, vaan kaikella oli vielä uutuuden viehätystä.

Majoituspaikkoihinkin oli jo ehditty tutustua. Ne olivat käyneet kodeiksi jo kolmen yön perästä. Ruokakin oli syötäväksi kelpaavaa, patjaton puu siedettävän pehmeä, makuusija ja ymmärrettävä yhteiselämäkin soi unen ja levon ruumiille; tottumus oli painanut leimansa sotaisiin Pohjan Poikiin.

Huolimatta palveluksen orjallisuudesta tunsi jokainen ikäänkuin vapaammin hengittävänsä.

Nyt voitiin tarttua kynään ja kirjoittaa kirje kotimaahan. Olihan elämä ollut pelkkää loppumatonta seikkailuketjua kotiportilta tänne kaukaiseen kaupunkiin saakka, niin että kirjoittamisen aihetta kyllä riitti. Jo merimatka, Tallinna ja Tartto tarjosivat yhtä ja toista muistettavaa, ja rikkana rokassa olivat vielä tapahtumat Valkissa ja Valkin ympärillä. Nähtyä ja koettua oli paljon. Sielu oli rikastunut uusista näkemyksistä, ja mielikuvitus tulvaili yli äyräittensä. Paperin täytettä oli yllin kyllin.

Pojat kirjoittivat. Kuka kirjoitti kullalleen, kuka äidilleen, veljelleen, siskolleen, kuka muulle sukulaiselleen tai tuttavalleen, kuka kirjoitti kiireessä kuvakortin, kuka pitkänpitkän kirjeen illan kuluessa, aina pyörähti sana ymmärrettävänä ja täyteläisenä ja lause lauseelta ja rivi riviltä täyttyi valkea paperi.

Konekivääriosasto harjoituksissa.

Joku voi kertoa tappeluista, onnellisesta sattumasta, kuinka kuula oli lävistänyt kenttäpullon, halkaissut takin selkämyksen tai hipaissut ihoa poskipäässä, tai sanoa elävänsä kokonaan vihamielisessä ympäristössä, jossa miehellä, miekalla ja panostetulla pyssyllä oli ylin yksinvalta. Joku kehui Tarton naisia maailman kauneimmiksi ja moitti Valkin neitosia, sanoi tutustuneensa juutalaistyttöön, jonka silmät paloivat kuin fosfori

pimeässä, — niin, ja joka illan kemuissa tanssi kuin nymfi nurmikolla.

Nämä olivat nuoren sotilaan temperamentin mukaisia kuvauksia ja viattoman leikillisyyden prisman läpi katsottuja elämän puolia. Mutta vakavampaakin voitiin kertoa, sillä oltiinhan monen puutteen'alaisessa kaupungissa, johon tykin jymähtelevät äänet kaikuivat rintamalinjoilta ja muistuttivat mieliin sodan hirmuja. Olihan moni ollut jo kuoleman edessä, oli nähnyt rinnaltaan kaatuvan sellaisenkin, johon eivät ennemmin kuulat olleet pystyneet. — Koti oli jätetty kiireessä, omaiset hyvästelemättä, kuin leikkiin käyden. Mutta nyt tuli todellisuus ja loihti menneitten selvittelyn päällimmäiseksi. Sieti muistaa, piti kirjoittaa.

Mutta kun asuttiin Valkissa, olivat sen rakennukset ensimmäisinä silmien edessä, kadut jalkojen ainoina astuimina ja asukkaat vaatetta hipaisevia vastaantulijoita — piti heitäkin muistaa. Heistä kaikista piti sanoa jotakin, sanoa sana, mikä päällimmäisenä kielelle pyörähti. Piti kertoa matalista rakennuksista, huonoista hotelleista, kaidoista kaduista ja ihmisistä, parturi- ja ajuripaljoudesta sekä kerjäläisistä, jotka silmät ummessa istuivat rakennusten seinustoilla ja mumisivat ohikulkijoille jotakin armollisesta jumalasta ja hyvistä ihmisistä.

Mitä mikin kirjoittikin, niin kukaan ei voinut unohtaa Valkin variksia, sillä ne muodostivat mahtavan enemmistön kaupungin piirissä.

Ne olivat ensimmäisinä valloittajia vastassa ja tietysti viimeiset heitä hyvästelemässä. Niitä parveili tiellä, tien vierillä ja leijaili aurinkoa pimittävänä parvena sinisen taivaan alla. Niitä lenteli kaikkialla, istui ja käveli joka puolella, missä tuulet puhaltavat ja ilma vapaana virtaa.

Kaupungin vilkkaimmassa liikekeskuksessa kävelee varis rauhallisena katuyleisön keskessä, astuu Moskva uulitsaa yksin tai kaksin, väistää vastaantulijat osaavasti kuin tapoja ymmärtävä katukeikari, lentää kohahtaa räystäälle tai ikkunaa hivelevän puistopuun oksalle, istuu kököttää auringonpaisteessa katon harjalle, leikkii kuherruskumppaninsa kanssa, räpyttelee siipiään, hypähtää ja ääntää kevätkiimaisena — toisin sanoen tekee mitä milloinkin nuori, oikukas linnunmieli tutussa ympäristössä haluaa.

Mutta valloituspäivänä oli varispaljoudella juhla asema-alueella.

Rautatievaunuissa viikoittain asustaneet kolmannen vallankumouksen voitokkaat ja kylläiset soturit olivat vaunuineen poissa, mutta kylläisinä eivät he kuljettaneet mukanaan kaikkea omaansa, vaan jättivät jäljelle, paitsi vapaampaa tilaa, yhtä ja toista tavaraa, ehkä eniten sitä ainetta, joka on lopputulos ruokapöydän antimista. Näiden tuoksuvien herkkujen ääressä juhli varisten tummanharmaa, eloisa parvi ja peloitteli suuruudellaan harvalukuisia Pohjan Poikia.

Ken on kerran puhunut variksista, ei unohda myös-

kään naakkoja, sillä vähintään yhtä huomattavia kuin varikset ovat myöskin naakat Valkissa — ellei aivan kaupungin kaduilla, niin kuitenkin lähimmässä ympäristössä.

Samoihin aikoihin kuin varikset herkuttelevat tunkioilla, lentelevät kaupungilla tai paistattavat päivää puistopuissa ja kattojen harjoilla, leijailee ympäristön lakeuksilla monituhatlukuinen parvi hyvin läheisesti variksenmallisia lintuja.

Vuoroin se laskeutuu peltoaukeamille, vuoroin lehahtaa ylös korkeuteen ja purjehtii siellä äänettömänä kuin tummantäplikäs pilvenriekale. Vain sillcin tällöin äännähtää joku joukosta hyvin lyhyesti ja kuivan kolakasti, mutta kuitenkin vähän soinnukkaammin kuin kolkko korppi. Ne ovat varisten heimolaisia, vähän tummempia ja pienempiä, naakkoja.

Niiden siiveniskut ovat yhtä laiskoja, harvatahtisia ja äänettömiä kuin varistenkin, muoto samansuuntainen ja ruumis yhtä kevyt, tuulen mukaan vaappuva kuin varistenkin, niin että oudon silmä luulee niitä kaupungin ahtaudesta maalle huvittelemaan lähteneeksi varisparveksi.

Ne ovat kuitenkin naakkoja ja elävät muuten variksen elämää, mutta eivät ole yhtä uteliaita tunkeutumaan katujen ahtauteen kuin varikset, vaan pysyttelevät vähän loitommalla.

Päivisin ne leijailevat kaupungin lähellä, mutta kun ilta lähenee ja hämärä kietoo tummaan vaippaansa

kaupungin ja ympäristömaisemat, lähenee tämä tummien lentäjien lauma kaupunkia. Ja ennenkuin hämärä on vielä täyteen yön pimeyteen vaihtunut, istuu tuhantinen parvi puistopuissa laitakaupungilla.

Suloisessa sovussa varisten kanssa ne jakavat yölliset istumatilansa numerollisen tarkkaan ylemmillä oksilla alastomissa lehtipuissa. Siinä ei saa tulla kysymykseen kahden tilan valtaus yhden osalle, vaan kylki kyljessä kiinni istuen, kuin ihmiset täysinäisessä teatterikatsomossa, ne täyttävät oksat latvasta puolirunkoon, niin että puu-vanhus vavahtelee ja köyryyn kumartuu elävän lihan painon alla.

Tummana pallona kukittavat ne puistopuun toisensa jälkeen ja vaipuvat suloiseen uinailuun yön pimetessä. Mutta vähän väliä kuuluu yökulkijan korvaan yksitoikkoinen, valittava naakan ääni. — Pamahtaa laukaus, ja kiväärin tulisuihku pyyhkäisee alempana istuvien varpaita ja vatsauntuvia, ja joku oksalla istuja tipahtaa kuolleena alas. Silloin parvi pyrähtää meluten ylös tummaan ilmaan, mutta painautuu hetken päästä takaisin entisille tiloilleen.

Koska on kerrottu variksista, naakoista ja laukauksesta, niin kertomus jäisi kesken, ellei mainittaisi myös laukauksen ampujasta.

On sanottu, että pamahtaa laukaus, sanotaan vieläkin, että pamahti laukaus, sillä niitä pamahtelee Valkissa joka aika läpi vuorokauden.

Siitä lähtien kuin suomalaiset tulivat Valkiin, kaikui-

vat kiväärien ja pistoolien sotaiset äänet kaupungin eri puolilta.

Pohjan Pojat he kantoivat aseita ja he siis ampuivat. He olivat suomalaisia sala-ampujia, jotka kiellosta huolimatta metsästivät kesyjä naakkoja ja variksia, päivin vavahuttivat kaduilla kulkevia sivilistejä ja

Rangaistusta.

öiseen aikaan saivat sotilaankin hätkähtämään ja vilkaisemaan ympärilleen.

Onhan Pohjan Poika itsepintaisen ja väkivaltaisen Suomen kansan helmasynneissä siinnyt ja syntynyt luonnonlapsi, on saanut pamahtelevan kiväärin ja käskyn ampua eläviä ihmisiäkin kohden, niin miksi hän säästäisi varista, mitättömintä ja ruminta luojan luonnon lintua taivaan kannen alla?

Varishan on vastenmielinen olento, rumaääninen haaskalintu, hyödytön syömäri luomakunnassa. Emme tiedä sen ansioita Valkin lannanajattajille ja -ajajille, mutta meillä Suomessahan lakikin yllyttää vihaan sitä vastaan, suomalla palkkion sen hengen ottajalle. Ei kukaan suomalainen, jolla vähänkin on Esaun karvaista ihoa ja metsästäjän intiaanihenkeä, anna variksen itseänsä pilkata tulemalla tuvan harjalle tai lähimpään pihapuuhun vaakkumaan.

Varishan on pahan ilman ennustaja, perheonnen pilaaja, joka vielä päällepäätteeksi tuo rumasointuisen sanan puhetta aloittelevain lastenkin sanavarastoihin; se on sentähden armotta ammuttava ja kauas kartanoalueelta karkoitettava. Naakka samoin.

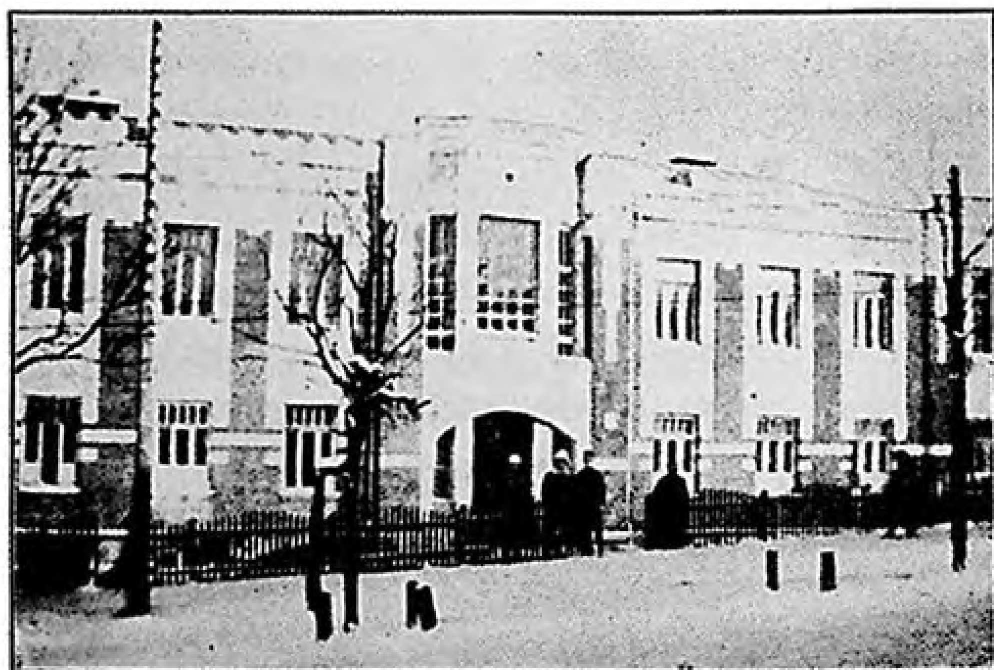
Jos joltakulta Pohjan Pojalta kielletään kunnia ampua varista, niin mitä siitä. Hän on suomalainen ja on kotimaassaan joka näkemällä ampunut variksen, vaikka ruutikilo maksaa 60 markkaa; miks'ei hän siis nytkin ampuisi, kun käytettävissä on mitään maksamattomat kivääripanokset. — Laulaahan joku joskus Iitin-Tiltuakin, vaikka toiset kieltävät ja vaikka »Sionin kanteleen» värssyt olisivat mieltäylentävämpiä ja kauniimpia.

VALKISTA MARIENBURGIIN.

I.

Lähes kaksi viikkoa oli Valk ollut Pohjan Poikien toiminnan keskuksena. Koko tämän ajan olivat Pohjan Pojat eläneet sotilaan »reilua» elämää, sikäli kuin köyhän kaupungin puutteelliset olot myöten antoivat.

He nousivat aamulla klo 6 ja menivät illalla klo 10 levolle, kuuntelivat luentoja, kävivät harjoituksissa ja ruokailivat säännösten mukaisesti, kuten kasarmielä-

5:nnen, ja 6:nnen komppanian sekä 2:sen konekiväärikomppanian majoituspaikka. (Lättiläinen naiskimnaasi.)

mässä ainakin ja käyttivät vapaa-aikansa tarkkaan omin pyrintöihinsä niinkuin sotilaat, viimeistä minuuttia myöten, ja jos onnistui, niin ylikin. He istuivat koulujen kovilla tuoleilla ja lattioilla, poltteliyat tupakkaa, juttelivat, nauroivat sukkeluuksille, lauloivat ja soittivat ilonsa ja surunsa julki, kävivät joskus vastaperustetussa sotilaskodissa teenjuonnilla ja illanvietossa toverien kesken, mutta useammin tanssittiin majoituspaikan avarassa koulusalissa ja tutustuttiin Viron »neijuihin», lättiläisiin ja juutalaistyttöihin. Kevyempi huvittelupuoli oli ilmeisesti tärkein ja painavin osa vapaa-ajan elämässä. — Ja mitäpä Pohjan Poika, Viron vapaustaistelija ja samalla palkkasoturi, muuta olisi vaihteluksi Valkista saanutkaan? Kolkkoa on harjoitusaikainen kasarmielämä, yksitoikkoista, kuolettavan ikävää. Vaihtelua täytyy saada, ylentävää tai alentavaa, se on samantekevätä pahassa maailmassa. Sotilaan luonne on herkkä, taipuisa ja iloinen, samalla kuin se on tulinen ja raakakin. Se etsii viehätyksen ilman ohjausta vaikka vaikeimpienkin esteitten takaa. Joka kohtaan Valkissakin sen seikkailuinto tunki. Joku mies voisi hyvin kokemusperäisesti puhua ylhäisöasunnoista ja sampparista sekä salamyhkäisistä tyttötaloista ja viinatrokareista; toinen taasen kaupungin historiasta, kansan traditsioneista ja uskonnollisista seremonioista. Kaikki olivat parissa viikossa tulleet tutuiksi koko kaupungissa.

Mutta mikään kohta itse elämässä ei ollut rappiolla.

— Tietysti oli puutteellisuuksia joka kohdassa, sillä etapilla oli Tallinnassa omat vaikeutensa voitettavana. Mutta kuitenkin oli rykmentti täyteläisempi ja sotakuntoisempi kuin koskaan ennen. Asestusta oli paranneltu, hevosluku saatu täydeksi ja kuormasto

6:s komppania komppaniarivistössä.

kunnolliseksi sekä miehistö jossakin määrin koulutetuksi.

Komentajan julistukset siviiliväestölle olivat lyhyitä ja selviä. Ne sisälsivät kieltoja ja käskyjä kaduilla kulkemisesta, ampuma-aseitten luovuttamisesta, kokousten ja salaisten istuntojen pidosta kielen käyttöön saakka, joten elämä oli siltäkin taholta turvattu.

Kokemusta oli jo takana eletystä ajasta, ja kun vielä kuria lietsottiin garnisonielämässä, ilmestyi katseeseen

kovuutta ja kiusattuun luontoon tarpeeksi karskiutta. Taisteluhalu kasvoi päivä päivältä, jokainen toivoi pikaista muutosta elämäänsä ja halusi päästä uusiin koettelemuksiin.

Kun sitten helmikuun 12 päivän iltana saatiin I pataljoonassa tietää, että oli lähdettävä rintamalle seuraavana päivänä, otettiin ilmoitus riemukkain hurraahuudoin vastaan. Se vaikutti kuin keväinen päivänsäde talven luontoon tuoden eloa ja virkeyttä. Entiset kokemukset tuntuivat yht'äkkiä vajonneen jonnekin hyvin syvälle ja uutta tulvahti päällimmäiseksi mielikuvain piiriin, mutta kukaan ei ajatellut tulevia kärsimyksiä, ei tuskaa eikä kuolemaa. Virolaisveljet olivat tietysti hädässä, täytyihän ojentaa auttava käsi, sitä vartenhan oli tultu, juuri siksi taistelutielle astuttu. Uutta piti saada kokea, jännittävää, mainitsemisen arvoista.

Pilvisenä helmikuun päivänä klo 10 ap. tömistivät komppaniat katuja ja soluivat pitkin Pihkovan tietä pois Valkista, uutta, tuntematonta tulevaisuutta kohden. Hymyilevin huulin, laulaen ja nauraen he menivät, kepein mielin kuin juhlaan käyden.

2.

Vihollislinjojen läheisyyteen saavuttua alkoi vilkas tiedustelu ja sen jälkeen eteneminen. Taisteluita ja pieniä kahakoita sattui tavan takaa. Vasta 15 p:nä Koikylässä teki vihollinen ensi kerran voimakkaampaa

vastarintaa, ennenkuin peräytyi. Adselin linna oli myös taistellen vallattava, samoin Seltinghof. Mutta joka puolella pääsi pataljoona etenemään. Itsepintaisesti kuin satasarvinen jättiläishärkä työnsi se vihollisen kylä kylältä pois tieltään.

Matkalla Valkista Marienburgiin helmik. 13 p:nä.

Miesten hyökkäysinto ja taistelutahto oli voittamaton. Sitä eivät vastukset, ei nälkä eikä väsymys voineet lannistaa. Kymmeniä kilometrejä päivässä liikehtivät komppaniat taistellen ja raskasta tiedustelu- ja vahtipalvelusta suorittaen.

Parin päivän ruoka, mikä Valkista lähtiessä oli mukaan otettu, loppui pian eikä takaapäin ollut mitään turvaa, sillä rykmentin etappi oli kokonaisuudessaan Valkissa, pataljoonan samoin. Kukin komppania sai omassa keskuudessaan pitää huolta elämästään, sai elää

niinkuin parhaiten taisi. Vapaat kädet oli toimia oman järjen ohjaamana. Nälkä oli, väsymys oli, kiire oli, eteenpäin piti päästä tapellen, verta vuotaen.

Tyynesti selitteli komppanianpäällikkö keittiömiehistölleen: Ottakaa tästä hovista viisi lammasta ja jauhoja tai leipää päivän varalta tai tuokaa tuolta talosta lihaa ja leipää niin paljon kuin saatte, teurastakaa sika tai lammas. Ellei ole, niin seuraavasta sitten etsikää jotakin syötäväksi kelpaavaa. Ottakaa hevoset ja asestetut miehet mukaan, olkaa varovaisia ja toimikaa nopeasti.

Kuinka paljon saivatkaan tavalliset rivimiehet kovaa kokea? He kärsivät nälkää ja vilua ja tulivat tunnottomiksi kaikelle.

Ei ollut aikaa tutkia köyhän perheenäidin ruokavarastoja, ei kysellä, mitä mahdollisesti annettaisiin, eikä udella, oliko naapuri rikkaampi, ei kieltoja eikä neuvoja kuulemaan. Ovet temmattiin auki ja ainoa siankinkku kaivettiin esille, viimeinen leipä jaoteltiin ja lasten vähäinen maitotilkka särvittiin pois.

Rivin päässä nilkuttaa 17-vuotias Pohjan Poika raskaine teräskypäreineen, selkäreppuineen ja sopimattomine saappaineen, jalat verille hankautuneina ja lihakset tunnottomiksi uuvutettuina. Hän laahustaa raskaasti, jalat eivät nouse tuuman vertaa, koko olemus hoippuu. Hän ei jaksa enää, mutta hän ei jää jälkeen, ei saa jäädä vihollliskansan myrkytettyyn piiriin.

Hevonen on saatava. Missä on talo, missä emännät, missä piiloileva miesväki? Ovet auki, hevonen tallista,

valjaat selkään, reki perään ja mies kyytiin! Niin, sen saman jonon jatkoksi, jossa jo moni väsynyt kulkee. Toiset väsyneet myös rekeen käykää! Antaa lättiläisen bolshevikki-roiston ajaa hammasta purren ja myrkkyä silmistään syytäen.

Me olemme Pohjan Poikia sotaretkellä Lätin maassa. Vaviskaa sydämet, notkistukaa polvet, kussa me kuljemme! Lempeän armon evankeliumia me emme tunne. Me olemme puhkaisseet mätäpaiseen omasta silmästämme, nyt puhkaisemme sen veljemme silmästä. Ruumis kärsiköön, koko ihmiskunnan saastainen ruumis, joka sen synnytti. — Meidän täytyy elää, hengittää tervettä ilmaa ja nauttia ravintoa ja lepoa. Emme me huviksemme ketään ryövää emmekä vääryyttä iloksemme tee, vaan se mitä teemme, on elämämme raskas vaatimus, sodan hirmuinen oikeus vastoin rauhan lempeitä lakeja.

Eteenpäin päivä päivältä, askel askeleelta, yhä syvemmälle vihollismaahan painuvat harmaat joukot, Pohjan Poikien jykevät rivit, kärsineet, itsepintaiset, peräänantamattomat ja voitonuskoiset miehet, jääkäriveriset päälliköt etunenässä. Joka ilmansuunnalla on vihollinen, joka tienkäänteeseen on työnnettävä varmistus, eteen ja sivuille turvaksi piilevältä viholliselta.

Mutta eteenpäin mennään, teräskiilana käy kulku.

Helmikuun 20 päivänä saavuttiin Ottenhofin edustalle. Kärkikomppania oli jo edellä, mutta pataljoonan päävoima eteni juuri aukealle peltoselänteelle hoviin

kohoten, kun oikealla alenevan metsäisen laakson keskeltä tupruaa tasaisesti liikehtivä savujuova. Marienburgista käsin etenee juna. Se tulee hiljaa, äänettömästi, varovasti, kuin jotakin vaanien.

Sotilaan mielessä välähtää ajatus: se on panssarijuna. Se tulee lähemmäksi, kohtisuoraan sivustalle,

Ambulanssi matkalla Marienburgiin.

arvioi matkan, asettaa tähtäimen, etsii maalin ja silloin se alkaa. Voi miten antoikaan kohtalo huonon aseman meille: aukea harjanne, laajat peltoalat molemmin puolin. Milloinkahan tärähtää ensimmäinen laukaus, milloin suhahtaa ilmassa ja räjähtää? Shrapnelleja varmaan ampuvat suojattomaan maaliin. Tulee sekasorto tielle ja ruma jälki.

Mieli on jännittynyt, odotusta kestää, sauhu halkoo ilmaa puiden latvojen yläpuolelta, juna etenee, jono myös. Ehkä se olikin miehistöjuna, ehkä se laskee taaksemme joukkoja ja uhkaa saarolla meitä? — Niin, ehkä, tietysti se sen tekee.

Jännittynein mielin sivuutimme Ottenhofin, tykistön jäädessä siihen, ja otimme asemat Kaulessa ja varmistimme kenttävahdeilla sivustamme, kärkikomppanian ollessa noin kilometrin päässä edessä olevassa Ummernekin kylässä.

Se oli mielenkiintoinen ja tapahtumarikas ilta. Etuvarmistuksessa oleva komppania taisteli panssarijunan kanssa, ja kenttävahdit olivat vähän päästä vihollisuuksissa, ottaen vankeja ja kuljettaen niitä tutkittaviksi. Eräs Venäjän elintarveministeriön virkamieskin joutui käsiimme.

Tilanne oli uhkaava. Takapuolelta ei tullut mitään tietoja. Oltiin jo niin kaukana, monen peninkulman päässä vihollislinjojen sisällä, että muutama satalukuinen miehistö ei riittänyt läheskään tarpelliseen selkävarmistukseen. Mutta vihollinen oli kokonaan säikähdyksissä eikä osannut toimia, vaikka lukuisana liikehti joka puolella ympärillä. Emmekä me paluuta vielä ajatelleetkaan, vaan eteenpäin piti päästä, Marienburgiin oli matka. — Toinen pataljoona eteni myös omalla suunnallaan.

3.

Kahdeksanpäiväisellä matkalla oli kullekin komppanialle sattunut niin paljon mielenkiintoisia tapahtumia, joista ei ole tässä mainittu, että lienee paikallaan palata ajassa takaisinpäin ja enemmän tutustua yksityiskohtiin.

Tällaisista tapahtumista kertoo luutnantti Reposen päiväkirja:

«Helmik. 13 p:nä lähti I pataljoona Valkista, II pataljoonan jäädessä sinne reserviin. — Marssimme yöksi Gut Karolenin suureumoiseen kartanoon, jonkalaatuisia, mitä upeuteen ja komeuteen tulee, ei Suomessa ole. — Bolshevikit olivat tästä hovista lähteneet aamulla ja vieneet mennessään 17 vaunun lastillista huonekaluja y. m. kallisarvoista tavaraa.

Helmik. 15 p:n yöllä klo 3.45 lähti 1:nen ja 3:s komppania ynnä yksi patteri tykistöä virolaisen oppaan johdolla oikotietä kohti Koikylää, jonne oli Karolenista matkaa toistakymmentä virstaa.

Saavuttuamme noin virstan päähän mainitusta asemasta aloitti vihollinen tulen. Kolmas komppania kulki edellä marssivarmistuksessa ja levisi ketjuun aloittaen tulitaistelun vihollisen kanssa. Meidän komppaniamme seisoi mäentöyrään alla odottaen määräyksiä. Jonkun minuutin kuluttua määräsi pataljoonan komentaja 1:sen joukkueen katkaisemaan pakenevan

vihollisen tien. Bolshevikit näet painoivat karkuun pitkin Marienburgin rataa. 1:nen joukkue lähti vasemmalle, ja heti sen jälkeen sain minä määräyksen lähteä 2:sen joukkueen kera 1:sen joukkueen jatkeeksi. 3:s joukkue komennettiin 3:nnen komppanian avuksi sen oikealle sivustalle. —

Edettyämme perättäisessä ketjussa noin $^1/_2$ km vasemmalle aloimme ketjussa kulkea pitkin aukeita peltoja kohti rataa. N. 300 m kuljettuamme komensin joukkueen asemiin Verroon johtavan maantien penkermään. Ammuttuamme n. 3 min. pakenevaa vihollista syöksyimme edelleen, aina yli radan, ja otimme uudet asemat sen länsipuolella olevilla kukkuloilla. Tällöin huomasin etuoikealla n. 200 m:n päässä sekavana laumana pakenevan bolshevikkijoukon, ehkä toista sataa miestä. Ilmoitin tästä komppanian päällikölle, mutta hän väitti miesten olevan meikäläisiä. Yhtäkaikki komensin joukkueeni niitä ampumaan. Moni punikki kaatui, vielä useampi haavoittui. Viimeksimainitut he raahasivat mukanaan. Oli muuten omituista nähdä, että bolshevikit pakenivat sangen rauhallisesti käyden, ei yksikään juossut. —

Pian katosivat punikit edessä olevan metsän suojaan. Huusin komppanianpäällikkö Korhoselle, että takaa-ajo on aloitettava! Tuli lopetettiin. 'Mars mars'! Juosten riensimme n. 125 m:n päässä oleville metsäsaarekkeen takana sijaitseville kukkuloille uusiin asemiin. Edessämme avautui n. 300 m:n levyinen ja 1 $^1/_2$

km pitkä peltoalue, jonka takana oleviin metsiin bolshevikit olivat katoamaisillaan. Tulta jälleen! Moni punikki kepertyi metsän reunaan.

Parinkymmenen minuutin kuluttua olivat bolshevikit tyyten kadonneet näkyvistä. Komppanian molemmat joukkueet kokoontuivat. Ei ainoakaan ollut kaatunut, ei haavoittunut. Ei myöskään yhtään vankia saatu tässä enemmän kuin muissakaan taisteluissa.

Koikylä ja Mjaniste oli vallattu. Taitava kiertoliike yön kuluessa vihollisen sivustaan ja selkään oli saanut viimeksimainitun kauhun valtaan ja oli myös samalla todistuksena 1:sen pataljoonan komentajan, jääkäriluutnantti Hannulan erinomaisesta sotilaallisesta kyvystä.

17. 2. alkoivat I pataljoona ja patteristo solua kaakkoa kohti, päämääränä Marienburg. Illaksi ehdittiin Taivolan hovin lähettyville ja majoitettiin sekä itse kartanoon että lähellä oleviin taloihin. Kusi komppania asetettiin kenttävahtiin määräyksellä varmistaa Verroon johtava valtamaantie. Jouduimme asumaan erääseen kansakouluun, jonka isäntäväki esiintyi sangen ystävällisenä. Asetettuani tarpeelliset aliupseerija kaksoisvartiot riensin nukkumaan, sillä tiesin yöllä jälleen lähdettävän liikkeelle. Klo 4 aamulla olimme liikkeellä marssien Taivolaan, jonne majoittuivat muut joukkueet paitsi toinen, jonka mukana lähdin kenttävahdiksi Karjamoisan taloon. Matkaa sinne oli noin 2 virstaa. Jouduimme kulkemaan Aa-joen ylitse. Pitkä

silta johti rannalta toiselle, se kumahteli suomalaisten askelista, jotka alkoivat painaa nyt jälkiänsä Liivinmaan lumeen: Aa-joki on kuulemma kansallisen Viron raja.

Joku kysyi: 'Missä oikein raja on?'

'Se on siellä, missä Pohjan Pojatkin' — vastasin.

'Mutta mihinkähän myö se lopullisesti lirrautetaan?' — tiedusteli vielä nuori mies, joka oli ilmeisesti savolainen. Aloimme laskea leikkiä asiasta. —

Saavuttiin taloon, asetettiin vahdit. Kartano oli piikkilankaesteillä ympäröity, 'polsut' olivat siinä olleet yöllä; nyt oli kello 6. — Talon väki oli lättiläistä, vastenmielistä. — Klo 11 saan kirjallisen määräyksen lähteä liikkeelle tunnin kuluttua. Klo 12 seisoimme maantiellä, ratsulähetti toi uuden lapun. Siinä määrättiin minut ottamaan opas ja kulkemaan Tervasaan, jonne oli matkaa noin 10 virstaa. Tervasassa käskettiin odottamaan komppaniaa. Otin ratsun, hyppäsin satulaan. Alettiin marssia.

Tervasassa: asetan vahdit, määrään konekiväärin asemaan, valitsen puolustuslinjan ja lähetän kolme taitavaa miestä hakemaan sian, lampaan, pari kanaa, leipää ja jauhoja lättiläisistä taloista. Vietämme sissielämää. — Ei kuulu komppaniaa tulevaksi aamulla. Ihmettelen ja kiroilen. Saan kuulla, että II pataljoona on saapunut lähellä olevalle asemalle. Ajan sinne ja kuulen, että ensimmäinen pataljoona onkin painunut kohti etelää majaillen Schloss Adselissa. Lähden jouk-

kueen kanssa sinne, ajamme kartanoon hevosilla, jotka olemme takavarikoineet kylästä kyyditykseen. — Läpi suunnattoman metsästyspuiston kuljemme pitkin metsäteitä. Jälkiä lumessa: jäniksen, kärpän, metson, metsäkauriin, hirven! Mikä ihana alue!

Schloss Adselista oli bolshevikeille tullut niin kiire lähtö, etteivät olleet ehtineet ryöstää muuta kuin joukon kaikkein arvokkaimpia tauluja. Saimme siis tilaisuuden tutustua siihen upeuteen ja loistoon, jolla nämä Viron ja Liivin aatelisherrat olivat koristaneet ja sisustaneet palatsimaiset hovinsa.

Päärakennus oli valkoinen, kolmikerroksinen kivirakennus. Leveät portaat, joitten yläpäässä kohosi rivistö pilareita, johtivat sisälle. Huoneita oli suunnaton määrä: työhuoneita, makuukamareita, saleja, kirjastohuoneita j. n. e. Kaikissa hienot, taiteelliset seinäpaperit, loistavat huonekalut. Kuvaamattoman mukavia, sametilla ja plyyshillä päällystettyjä sohvia ja tuoleja, joihin upposi pehmeästi kuin untuvavuoreen; mahonkikaappeja ja pöytiä taiteellisine koristuksineen; kallisarvoisia maljakkoja siroteltuna sinne tänne; arvokkaita tauluja seinillä, useita kuuluisien tehtaitten valmistetta olevia pianiinoja, lukemattomia lattiasta kattoon ulottuvia hiottuja seinäpeilejä sekä kuvanveistoksia.

Paitsi pääkartanoa kuului linnaan kokonainen kylä eri tarkoituksiin käytettyjä rakennuksia, joista useim-

mat kaksikerroksisia. Linnan kirkko sijaitsi rakennusten luoteispuolella.

Schloss Adselia ympäröi suunnaton puisto, erinomaisen hyvin hoidettu, ja kaikki tiet, jotka johtivat sinne, olivat somistetut toista kilometriä pitkiksi puistokäytäviksi. — Linnan eteläpuolella oli nähtävästi ollut kartanon herrasväen mieluisin oleskelupaikka kesäisenä aikana. Siellä puisto muuttui satumaisen ihanaksi puutarhaksi satoine erilaisine pensaineen, puineen, huvimajoineen, tekolammikkoineen. Länsipuolella oli kukkula, jonka jyrkkien seinämien jatkeena kohosivat ikivanhan ritarilinnan rapistuneet muurit. Paikka oli hyvin valittu. Siitä oli laaja näköala yli seudun, saattoipa sieltä pitää silmällä Aa-jokeakin ja kenties pitkin sitä kulkevia kauppiaita, joita ritarit muinoin tullasivat, — tai vihollisia, jotka sitä tietä mahdollisesti parhaiten luulivat pääsevänsä hyökkäämään linnan kimppuun. — Linnan hautausmaa sijaitsi kauempana, noin ½ km:n päässä alkavan metsästyspuiston liepeillä. Sinne olivat myöskin bolshevikit perustaneet lepopaikan lukuisille kaatuneilleen. Juhlallisesti he arvatenkin olivat sodan uhrit haudanneet, koskapa olivat hautausmaansa portiksi laatineet niin suuritöisen, havuista ja puolukanvarsista laaditun kunniaportin, etten sen veroista ole milloinkaan nähnyt. Koristeina siinä liehuivat punaiset nauhat ja liput sekä kilvet, joihin oli keskinkertaisella taidolla maalattu erilaisia sodan symboleja. Pahoittelimme, ettei ollut valokuvauskonetta

mukana, olisihan ollut huvittavaa saada omistaa näkyvä muisto tuosta koreudesta. —

Adselissa selittää ensimmäinen komppania, ettei se lähde Marienburgia valloittamaan, koska sitoumus ei edellytä hyökkäystä Liivinmaalle. Muut komppaniat lähtevät, hurraavat, kun saavat kuulla asian. Pyydän pataljoonankomentajalta siirron toiseen komppaniaan. Saan luvan. — Ensimmäinen komppania jää Adseliin suojaamaan selkäpuolta. Alkaa uhkarohkea kiertoliike läpi vihollisalueen Marienburgin eteläpuolelle — retki, joka johtaa muistelemaan Kaarle XII:n kulkemia latuja.

Helmik. 19 p:nä lähdimme liikkeelle klo 4 ap. Marssittava matka oli noin 40 km Seltinghofiin. Klo 9 ap. saavuimme Treppenhofiin, jonka yöllä jääkäriluutnantti Sainion 6:s komppania oli miehittänyt.

Treppenhof oli yksi Adselin linnaan kuuluvista sivukartanoista. Se käsitti kolme isoa rakennusta, joista eräs oli nähtävästi muuan paronin monista metsästyspaviljongeista. Sen seiniin oli kiinnitetty erilaisia aseita, taljoja, täytettyjä lintuja ja ainakin satakunta hirven ja metsäkauriin päätä sarvineen.

Mutta meillä ei ollut aikaa jäädä kartanoon majailemaan. Söimme ja lähdimme edelleen liikkeelle, toinen komppania kärkikomppaniana.

Seltinghofin edustalla joutui ensimmäinen joukkue (luutnantti Jokioinen) pikku kahakkaan. Vihollinen pakeni. 5—6 'polsua' jäi tielle.

40 km:n marssi oli lopussa. Saavuttiin kartanoon, josta saimme tarpeellista ruokaa ja lepoa. Lepo ei kuitenkaan tullut pitkäaikaiseksi, sillä ilmoittauduin lähtemään vapaaehtoiselle yölliselle räjähdytysretkelle, särkemään erästä 25. virstan päässä olevaa rautatiesiltaa.

Klo 9.45 illalla seisoi kartanon pihamaalla ruoturintamassa alun neljättäkymmentä tehtävään innostunutta miestä. Taustan muodostivat räjähdyskomennuskunnan 15 sotilasta hevosineen, joiden joukossa olivat sekä omat että ne, jotka oli takavarikoitu meitä kyyditsemään.

Marssiminen ei tullut tällä kertaa kysymykseen. Oli toimittava äänettömästi, salaperäisesti kuten yöllä liikkuva konsanaan, mutta ennen kaikkea nopeasti, nopeasti.

Kaikki kunnossa. Hevoset rekineen yksirivisessä jonossa. 4—5 miestä kussakin, pyroksyliinikuorma viimeisenä.

Äkkiä huudetaan minua pataljoonankomentajan puheille. Hän vie minut huoneeseensa. Kunnioittaen kuuntelen ihailemamme miehen täsmällisiä sanoja.

— Ymmärrän, — sanon hänen ohjeensa kuultuani. — Me menemme kyllä läpi. Pahimmassakin tapauksessa jää joku, joitakuita jäljelle, ja he suorittavat tehtävän.

— Niin . . . jos siellä on vihollisia. Toivottavasti ei;

nehän useimmiten pelkäävät meitä *liiaksi*. — Näkemiin!

*

Hiljalleen, melutta soluu talvisessa yössä kohti tuntemattomia seutuja rekijono. Ei kukaan saa puhua, ei tupakoida.

Useat vaipuvat mietteisiin, mutta jokainen luo silloin tällöin tutkivia silmäyksiä ympärilleen. Kaikki ovat valmistautuneet kaiken varalle.

On kylmä, mutta ilma on sangen sumuinen.

— Hyvä, — ajattelen. — Tähän asti on vieraalla maalla meitä onnistanut, ehkä nytkin. Niin *täytyy* olla — tai ainakin on niin ajateltava. Sotilaan pitää olla optimisti. — Kuolemako vaani jossakin? Kilometrin, kahden päässä? Sehän kuuluu asiaan. Tilinpäätöshän täytyi olla tehty, ennenkuin lähdettiin. — Ihanaa olisikin nyt poistua... Voiko kauniimpaa kuoloa, ytimekkäämpää, hautauspuhetta toivoa! — 'Kaatui joukkonsa etunenässä.' — Ah! —

Pysähdyttiin. Oli saavuttu Makkeschin hovin lähettyville.

Ryhmä miehiä lähtee hiipien liikkeelle. He piirittävät kartanon. Kaksi upseeria syöksähtää pääoven eteen. Kolkuttavat. — Ei mitään ääntä kuulu. — Kysyvät. Ei mitään vastausta anneta.

He rynnistävät ovea vasten. Se kestää. Pari miestä avuksi, kolmaskin.

Ovi työntyy sisään. Kolkko pimeys on vastassa. Revolverit ja pommit kourassa tutkitaan huoneet; upeat salit, hienot makuukamarit, viihtyisät työhuoneet. Ei mitään!

Kuitenkin! Mikä tämä on? Erään kaapin takaa näkyy takki, jalat.

Kuulustellaan.

Vihollinen poistunut kuultuaan suomalaisten tulleen Seltinghofiin. Neljä tuntia sitten oli lähtenyt, kiireesti. Itse Anvelt oli ollut mukana.

— Mikä saalis! Tulimme liian myöhään.

— Rekiin! — —

Samaan tapaan tutkimme Kortenhofin kartanon sekä vielä erään, jonka nimeä en muista. Viimeksimainitusta otimme oppaan. Vargalin asemaa oli lähestyttävä syrjäteitä myöten, sillä siellä tiesi tiennäyttäjämme olevan vihollisia.

— — — Vihdoinkin kylän laidassa!

Jätämme hevoset erään pikku metsikön suojaan ja lähdemme varmistuksessa liikkeelle. Kuljen edellä, opas rinnallani.

— Tuo mies tietää .. mutta eihän vain ...

Vaistomaisesti puristan käteni brovningin kahvaan.

Jo häämöttää sumun läpi ratapenger. Oikealla on pieni koivikko ja sen takana päämäärä.

Turhaan koettavat silmät tunkea läpi yön ja usvan.

— Onko siellä vahdit vai ei?

Vihdoinkin. Selvä!

Vihollinen nukkuu. Se on suorittanut 8-tuntisen työpäivänsä, täyttänyt velvollisuutensa. —

Silta on pieni, kolmisen metriä pitkä. Vihollinen voi korjata sen nopeasti.

Kiroamme.

Asetamme kuitenkin pyroksyliinin paikalleen. Kapteeni P. määrää muutaman miehistään jäämään sinne, määrää sytyttämisajan 1.30:ksi. Nyt on kello 12.10.

Alamme edetä ketjussa kohti asemaa. Jotakin muuta on vielä saatava aikaan.

— Haa! Tässähän se onkin! — kuiskaamme.

Ihastumme. Olemme tulleet toiselle sillalle, paljon suuremmalle.

Mutta hyvä suunnitelmamme osoittautuu mahdottomaksi. Silta on paksu, monta metriä hiekkaa, suunnattomia kiviä, taas hiekkaa.

— Ei ole aikaa, ei työvälineitä!

— Kiskot, vaihteet ilmaan! — ehdotan.

Taas asetetaan tuhoa tuottavia kääryjä paikoilleen. Miehille annetaan lupa mennä hevosten luo.

— — Nyt!

Alamme hiljalleen juosta. On lähes minuutti aikaa. Sitten, yht'äkkiä leimahtaa luminen kenttä tulenkarvaiseksi, ja heti sen jälkeen vyöryy yli seudun pitkä, kaamean kumea, avaruuksia halkova jylinä. Puunkappaleita, soraa sataa ilmasta. — Silta on lentänyt olemattomiin.

Taas — sama välähdys, sama huumaava jyrinä.

Riennämme katsomaan; kapteeni P. siltaa, minä vaihteita.

Kaksi suurta kuoppaa, ratapölkkyjen pirstaleet ja käärmeinä ilmassa kiertelevät kiskojen päät todistavat tehtävän onnistuneen.

Riennämme pois; tarkoituksiimme ei kuulunut ryhtyä taisteluun mahdollisesti ylivoimaista vihollista vastaan 25 km:n päässä joukoistamme.

Kuljemme kylän lounaista sivustaa, kaksi sotilasta on minulla mukana. Tulia syttyy ikkunoihin.

Tien molemmin puolin kasvaa korkeita puita. Äkkiä niitten varjoon ilmestyy pari miestä.

— Polsuja — iskee mieleen.

Laadin suunnitelman, joka perustuu siihen, että tulemme vihollisen suunnalta.

Varmuuden vuoksi hiukan hajaannumme. Lähestymme jonkun kymmenen askeleen päähän.

Huudan ryssäksi:

— Missä vihollinen?

Miehet tulevat esiin, viittaavat sinne, mihin joukkomme on aikaisemmin kadonnut.

— Hyvä — sanon. — Kädet ylös!

Tähtäämme heihin. Kiväärit putoavat miehiltä lumeen. He, toinen vankka parrakas, toinen pienempi. Viimeksimainittupa tekeekin kepposen.

Tuskin 20 askelta otettuamme luiskahtaa äkkiä syrjään, alkaa juosta. Miehet ampuvat kolme kertaa kivääreillään. Turhaa.

Huudan:

— Älkää ampuko, järjestän asian.

Alan juosta ja kaivan brovningin taskusta kouraani. Jotkut pensaat raapaisevat oikeaan silmäkulmaani haavan, josta veri alkaa pulputa.

Yhdentekevää, välimatka lyhenee.

Tulee vastaan aita.

— Hetki lyö! — ajattelen. Mieleeni ei juolahda, että takaa-ajettava on ihminen, ei edes että vihollinen. Metsämiehenvaistoni ovat heränneet, jännittävä ajo lumoaa ajatukseni, ja ihminen on muuttunut saaliiksi, riistaksi, viekkaaksi otukseksi, joka on mennyttä, jos pääsee aidan takana olevaan puistoon.

Mies aikoo juuri hypätä maahan, mutta putoaakin sinne hervottomana.

Menen lähemmä ja ammun toistamiseen. Tällaisissa tapauksissa ei voi olla kyllin varma.

Hengästyneenä saavun miesten luo, joista toinen virkkaa silmää vilkuttaen:

— Herra luutnantti, tämäkin yritti karkuun.

Tiepuolessa viruu liikkumaton, vaaraton möhkäle..

*

Klo 6 aamulla nousen jäykistynein raajoin ja hampaat kalisten reestä Seltinghofin pihalla.

Käyn tekemässä ilmoituksen retken tuloksista pataljoonankomentajalle.

— Hyvä — hän virkkaa ja tarjoaa kupillisen teetä, jonka juotuani laskeudun nukkumaan.

Helmik. 20 p:nä. Parin tunnin levon perästä nousemme ja klo 10 ap. marssimme toisten jäljessä Ottenhofiin. Majoitumme sinne odottamaan valloituspäivän aamua, sillä matka Marienburgiin oli enää vain vähän toistakymmentä virstaa.»

MARIENBURGIN PÄIVÄ.

Meitä oli pataljoonan voima, kolme komppaniaa mukaankuuluvine konekivääri- ja tykistöjaostoineen, kun me helmikuisen varhais-aamun öisessä hämyssä lähestyimme askel askeleelta, kilometri kilometriltä Marienburgin kaupunkialuetta.

Jätettyämme Kirkasin kylän selkämme taakse oli suuntamme jotakuinkin itäpohjoista kohden, ja tiemme, luminen maantie, noudatteli laajan suomaiseman keskeltä kohoavaa metsätöntä selännettä.

Olimme viikkokautisesta sotajalalla olemisesta, yhtämittaisista kahakoista, marsseista, puutteellisesta unesta ja ravinnosta siksi turtuneita, etteivät mietteet kohtalosta kyenneet erikoisesti aivojamme rasittamaan. Mutta sitä mukaa kuin kulku edistyi ja tie lyheni, tulvahti kuitenkin enemmän ja enemmän mietelmiä väsyneen ajatuksen piiriin. Olihan edessämme matkamme määränpää ja joutuisimmehan pian taisteluun: ei kumma, jos ihmisjärjen heiluri kaikesta väsymyksestään huolimatta pyrki nyt liikahtelemaan.

Monet mahdolliset ja mahdottomat olettamukset tulevien tuntien tapahtumista työntyivät nyt sotilaan

kylmään tajuntamaailmaan. Moni varmaan ajatteli itseään, rakastettuaan, kotiaan ja kaukaista kotimaataan, joku ystävätään, vierustoveriaan tai päällikköään. Ehkä jossakussa ilmeni hermostuneisuutta, aavistetun kuoleman kolkko tunne. Hän keskusteli vierustoverinsa kanssa hellämielisesti, arasti, teki huomautuksiaan tulevan taistelun raskaudesta, puheli toivomuksistaan ja omaisistaan.

Mutta suurin osa ei ajatellut niin. Hehän olivat olleet ennenkin kymmenet kerrat kuoleman edessä, olivat luulotelleet kaatuvansa, olivat jo haavoittuneetkin, mutta aina vain pysyivät hengissä. Mitä kannattaa ihmisen ajatella kuolemaa? Elämämmehän on lahja luonnolta ja toisilta ihmisiltä. Ne sen perikööt takaisinkin. — Ellei luonto, niin ihmiset sitten; ei rakkaudessa, kuten sen antoivat, vaan vihassa. Viha vieköön kuolemaan, niinkuin rakkaus herättää elämään.

Monet eivät ajatelleet mitään vakavaa. He eivät olleet nähneet vihollisessa kunnon vastustajaa. Edelliset päivät olivat kuluneet vain pikku kahakoissa ja takaa-ajossa. Kuinka voisi ryöväri, aatteeton anastaja, joka katsoo vain omaa etuansa, olla urhoollinen? Hän saattaa kyllä olla ruumiiltaan väkevä, mutta kuoleman edessä hänen henkensä horjuu, ja silloin hän pyrkii pois kohtalonsa alta. Hänen vahvat lihaksensa eivät saa tukea hänen heikolta hengeltänsä, ja elämän vaisto voittaa — hän pakenee...

Sumuinen aamu on valjennut hämyiseen valkeuteen-

sa, harjanne on jäänyt taakse, tie mutkittelee ja painuu metsäisten kunnaitten kainaloon.

Taas tullaan aukealle, vasemmalle viettävän viljelysalan rintaan. Oikealla ylenee sankka kuusikkometsäinen maisema, ja sen edessä juoksee rautatien suora linja korkeain vallien välissä.

Tulee vastaan mies. Hänet tutkitaan, häneltä kysellään, tiedustellaan ja sitten lasketaan hänet edelleen kulkemaan pääjoukkoihin käsin.

Samassa napsahtaa laukaus. Ensin yksi, toinen, kolmas, ja kohta kuuluu yhtämittainen rätinä. Kärki on saanut tulta. Joukot seisautetaan.

»Kolmas komppania molemmin puolin tietä ketjuun ja eteenpäin», kuuluu komento.

Jääkäriluutnantti Marttinen: »Kaksi joukkuetta vasemmalle, yksi oikealle puolelle tietä ketjuun!»

Kuluu aikaa, kuuluu laukauksia. Ryhmät hajaantuvat, miehet soluvat toinen toisensa tasalle, ampumaketju on valmis. Määrätään suunta ja komennetaan eteenpäin.

Hitain askelin, kiväärit kainalossa etenee ketju, tasaisin välimatkoin, varovasti.

Paukkina kiihtyy, kuulia lentelee, ilmassa viheltää, vinkuu. Kärkiketju makaa maassa ja vastailee ammuntaan; vuorotellen, harvakseen laukovat miehet kivääreitään.

Jossakin edessä papattaa konekivääri. Kuulain lento tihenee, surina lisääntyy. Heittäydytään maahan,

etsitään maalia ja määrätään tähtäin. Sumuinen ilma haittaa näköä. Edessä olevan aukeaman takana vasemmalla on metsä. Sieltä ammutaan. Oikealla ylenevän aukean kukkulan päällä rätisee, papattaa, pamahtelee. Siellä piilee myös vihollinen.

Tehdään syöksy, juostaan kärkiketjun tasalle, otetaan asemat ja avataan tuli.

Vihollinen vastaa.

Uusia konekiväärejä ilmestyy. Nyt ratisee julmemmin, kovemmin: omat miehet ampuvat. Korvat menevät lukkoon, maa pölisee, patruunavyöt tyhjenevät. Jalkaväkitaistelu on alkanut.

Takana on vielä kaksi komppaniaa, tykistö ja kuormasto.

Mitä ajattelevat miehet siellä? — Ajattelevat: Siinä on vihollinen! Paljonko lienee? Kovinpa rätisee? Kuinkahan käy?

Huudetaan sairasreki esille, paareja ja kantajia tarvitaan.

Toinen komppania on saanut taistelumääräyksen. Kuudennen komppanian taistelulähettejä kysytään. Kysytyt juoksevat, päälliköt liikehtivät, mutta harmaat ryhmät seisovat vakavina. Erästä haavoittunutta kuljetetaan ohi, harhakuulat viheltelevät päitten yllä ja taistelun jymy kuuluu kaameana heidän korviinsa. Ajattelevatko he tulevaa kohtaloansa? Kyllä he ajattelevat. Ja samalla he kiroavat sotaa, sen kauhuja, sen tulista helvettiä, johon heidän kohta täytyy

syöksyä. Vaikka he eivät äsken välittäneet elämästään ja vaikka he vieläkin voivat hymyillä ja sanoa jotakin halveksivaa kuolemasta, niin kuitenkin liikkuu heidän sisässään toista. Kuolema, joka tuntui niin tutulta äsken, on nyt kolkko vieras, kun se on lähellä. Mielellään lausuisi moni heistä jotakin lapsellista, miehelle sopimatonta ja naurettavaa, mutta häpeän ja miesmäisyyden tunne pakottaa heidät vaikenemaan. Joku tuntee ilmeistä pahoinvointia ja ajattelee ilmoittautua sairaaksi, saadakseen jäädä pois taistelusta, mutta hänkään ei tee sitä — päällikön ja toverien tähden. — Eivät he ole pelkureita eivätkä huonoja sotilaita, mutta kuitenkin jäytää kauhu sydäntä.

Käskyjä on jaettu. Lähetit juoksevat.

Toinen komppania, jonka jääkäriluutnantti Koivisto levittää taistelurintamaan oikealle kädelle, ja kuudes komppania jääkäriluutnantti S:n johdolla lähtevät liikkeelle.

»Komppania mars!»

Mennään eteenpäin jonossa maantiellä. Harhakuulat ulvovat ylitse, joku haavoittunut tuodaan vastaan, uusia sanitäärejä rientää esille.

Vasemmalla on pieni metsäkunnas, sen takana aukealla joku vaaleanharmaa rakennus, oikealla ja edessä ensin alenevaa, sitten ylenevää aukeata. Edessä kauempana vasemmalla on metsää.

Saadaan pysähdyskäsky ja asetutaan ojaan penkereen suojaan oikealle.

Tappelu jatkuu yhä. Kuulat vinkuvat ilmassa ja pölisyttävät lunta maassa. Edessä nähdään oma ampumaketju: harvassa makaavia miehiä, jotka tähtäävät ja ampuvat. Tiellä kävelee rauhallinen everstimme pataljoonankomentajan, jääkäriluutnantti Hannulan kanssa. »Olette reservissä valmiina tuleen», sanoo pataljoonankomentaja.

Siis vieläkin tuota kirottua odotusaikaa, pirullisinta millä sotilaan hermoja rasitetaan.

Kuulia lentelee yhä, mutta päälliköt liikehtivät tiellä, joku lähetti ja sotilas myös. Joku saa kuulan, kannetaan pois. Mutta päälliköt seisovat rauhallisina. He ovat sotilaita ja sotilaitten esimiehiä, Pohjan Poikien komentajia. He eivät tunne pelkoa eivätkä saa sitä tuntea.

Tykistö on saanut käskyn tulla lähemmäksi ja aloittaa tulen. Takaa tulee viesti: kuormastoa ammutaan. Samassa kaatuu mies, ja hevonen haavoittuu aivan everstin läheltä.

Tilanne on tukala. Onko meidät saarrettu? Tuhotaanko meidät nyt!

»Joukkue kuudennesta komppaniasta yhden kevyen konekiväärin kanssa vasemmalle», kuuluu käsky pataljoonankomentajan suusta ja jatkuu: »Saartakaa vihollisen saartava sivusta!»

Joukkue lähtee. Ja komppanian päällikkö, joka on odottanut taistelua, lähtee ensimmäisten miestensä johtoon. Kuluu aikaa. Joukkue kaartaa kilometrittäin

metsäistä maisemaa; miehet astuvat lumessa ja hikoilevat.

Taistelu jatkuu. Oikealta ja vasemmalta kulkevat uudet osastot tuleen. Jääkärit vievät poikansa keskustan avuksi.

Tykistökin rämähtää voimakkain äänin, ensin viholliselta, sitten meiltä. Jääkärikapteeni Poulsonin kevyt jaosto lähettää terveisensä vihollislinjaan. Jokaista räjähdystä seuraa aina kuin käskystä omien konekiväärien kilpalaulu.

Oikea sivusta on jo tulessa. Sen leveä komppaniaketju on ollut riittämätön vihollisen pitkään rintamaan. Mutta voitonvarmana ja rohkeana se on heittäytynyt taistelun hurjaan leikkiin.

Lakkaamatta räiskyvät kiväärit, lakkaamatta konekiväärit tatattavat, silloin tällöin jyrähtää tykki.

Joku mies on haavoittunut kuormaston lähellä. Vielä kerran saa pataljoonankomentaja tiedon, että takaa hyökätään. Hän lähettää viimeiset reservinsä tuleen ja jää jännittynein mielin odottamaan ratkaisua. Kaikki voimat ovat käytännössä. Viimeinen arpa on lyöty, arpa elämästä tai kuolemasta, voitosta tai tappiosta, kunniasta tai häpeästä.

Miehiä kaatuu, toisia haavoittuu. Pataljoonankomentajakin saa kuulan. Missä on pelastus, mistä tulee apu, jos rintamaketjut murtuvat? Kuka tuo nyt sodan jumalan Pohjan Poikien avuksi? Sivistynyt maailmako? Nyt sitä tarvittaisiin! On kuultu puhutta-

van monista divisioonista, kymmenistä tuhansista vihollisista, joita joka suunnalla on meitä vastassa. Nytkö ne kaikki ovat ympärillä?

Mitähän miettii rykmentin komentaja, mitä haavoittunut pataljoonan pää? Onkohan tämä se ennustettu »punainen päivä», jonka koittamista niin monet ovat toivotelleet? Valkenikohan se näin usvaisena, sumun ja hämärän peittämänä? Niin petollinenko olikin se ensimmäisen päivän punainen aurinko kolme viikkoa takaperin? Se antoi voiton — nyt saamme tappion.

Taistelu jatkuu.

On kulunut tunti ja toinenkin. Vasen siipikin on jo taistelussa.

Kiväärinpauke kiihtyy, konekiväärit rätisevät, uusi tulilinja on ilmestynyt vihollisen taakse. Se saapui aavistamatta, salaa kuin varas yöllä, ja sylki murhan tulta vihollisen sivustaan ja selkään.

Kuluu vielä muutamia minuutteja. Taistelun mainingit läikkyvät vielä hetken kautta koukeroisen rintaman. Mutta vastarinta horjuu, pelko syöpyy punaisimmankin pyövelin sydämeen.

Ryhmittäin nousee miehiä pois puolustuspaikoistaan, kyyryisinä juostaan ja vedetään konekiväärit asemistaan. Läähättävinä hahmoina, kilvan syöksyy vastustajan sekava lauma kaupunkia kohti. Vielä paukkuvat hyökkääjäin kiväärit, vielä ulvovat luodit. Ne kostavat, tekevät tuhoisata jälkeä perääntyvän vihollisen riveissä.

Vasen sivusta nousee viimeiseen syöksyyn, hurraata huudetaan, juostaan. Joku rohkeampi vihollinen tovereineen yrittää vielä pelastaa kallista konekivääriään. Mutta he kaatuvat, sortuvat kylmään pistimeen.

Keskustan rivit ampuvat vielä, oikealla myös soivat kuularuiskut ja räiskyvät kiväärit. Mutta vain hetken. Kohta lakkaa taistelun jymy silläkin, ja voittajan jalka polkee veristä kenttää yli kuulain kantamain ruumiitten.

Ihmetellen katsoo jokainen Pohjan Poika kaatuneitten paljoutta. Kukaan ei aavistanut luotien sellaista tuhoa sumuisessa säässä tehneen.

Kaikkialla rintama-alueella makaa kaatuneita vastustajia, missä yksi, missä kaksi, kolme, neljä tai kokonainen ryhmä. Yli kolmen sadan on heitä. Lävistetyin rinnoin, verisin kasvoin, sumein katsein he siellä lepäävät ja monenmoisissa asennoissa kivääreineen ja reppuineen hankea kirjavoittavat.

Mutta kaatuneita ei jäädä kauemmin katselemaan. He saavat jäädä taistelualueelle. Eteenpäin työntyvät hyökkäävät komppaniat. Itse kaupunki on vielä käytävä lävitse. Se on kuitenkin vihollisista tyhjä. Ainoastaan joku yksityinen myöhästynyt sotilas työntyy vielä kivääreineen ulos jostakin pihasta. Hänetkin tavoittaa kuula, hän kaatuu.

Vastarinta on lopullisesti murrettu, voitto on saavutettu, täydellinen voitto ylivoimaisesta vihollisesta, joka tuhatlukuisena yritti urhoollisesti puolustautua.

Päivän työ oli päättynyt. Paljon niitti tuoni hyökkääjiäkin. Kymmenittäin kertyi taiston kylmettämiä Pohjan Poikain ruumiita tulialueelta. Niiden joukossa

Hautaan mahtumattomia vihollisruumiita.

olivat jääkäriluutnantti Marttisen ja jääkärivääpeli Oivon ruumiit. Kiitos heille, kunnia voittajasankareille!

*

Kun taistelun ratkaiseva isku oli annettu ja voittajat kokoontuivat aseman alueelle, oli heidän edessään kau-

hea, sotaisa näky. Aseman seutu ja siitä etelään johtavan rautatien itäinen puoli, kummakkeinen peltoalue ja läheinen metsä oli kauttaaltaan kaatuneitten kirjavoittama. Siellä makasi Lätin, Viron ja Venäjän punaisia sotureita. Olipa eräällä saksalainen jalkaväenunivormunkin päällään ja jollakin kiinalaisen kolkko muoto. Paljon heitä oli, oli eri puolilla hajallaan yksitellen ja paikoin toinen toisensa vieressä ryhmittyneinä laajalla alueella. Ja tämän lisäksi kertoivat monet veriradat ja laahustavat jäljet lumessa poiskuljetetuista lukemattomista haavoittuneista.

Kova isku oli annettu. Sääli tuli heitä katsellessa. Siinä näki miehen suu ammollaan, sumein silmin taivasta tähyävän, toisen, kolmannen, yhä useamman ja useamman lävistetyin rinnoin verissään kalpeana, näki ihmisen iestä kantavan luontokappaleen, hevosen rekineen ja valjaineen, työn kahleissa kaatuneen, toisen ja kolmannen ajomies ohjaksissa, molemmat kylmenneinä, kuolon kangistamina, jäykkinä.

Sotilaan herkkä sydän vavahtaa, raju rinta tyyntyy, ja syvä sääli saa hetkeksi vallan hänessä.

Olemmeko me ihmisiä, Jumalan luomia yleviä olentoja maailmassa? Eikö meillä ole eläimen villit vaistot, tappelemme, murhaamme? Eikö meidän ihmissydämemme ole kokonaan kadonnut tässä maailman myllertävässä melskeessä? Nyt olemme tunnottomia koneita, julman sodan rautaisia välikappaleita. Astumme yli kuoleman kangistaman soturin, paljasjalkaisen,

ryöstetyn ruumiin, hymyilemme, iloitsemme voittajan ylpein rinnoin ja ihailemme kaunista jälkeä: Näin pitää olla, veljet, juuri näin, urhoolliset pojat, hyvä jälki, kunnolliset soturit. Ja kuitenkin soittaa sydämemme yhä heikkoa valitusvirttä, rauhankaipuun sydämellistä säveltä: kuinka kauan tätä kestää, miksi, miksi? Miksi juuri meidän pitää astua vihan ja kuoleman tuskaista tietä? Miks'emme saaneet sylilapsina katsella kaikkea tätä; miksi pitää miehenä iloita ja surra tekonsa kauheutta? Miksi, minkätähden muut näin tekevät? Koko maailma on vuosisatojen tulinen helvetti, joka rääkkää, kiduttaa ja tappaa koko ihmisyyden, ja me olemme sen monimiljoonaiset uhrit. Meillä ei ole armoa ei anteeksiantoa, vaan rumuus ja kuolema kaikkialla edessä ammottaa.

Taistelualueelta on koottu omat kaatuneemme rautatievaunuun sijoitettavaksi. Siinä he rivittäin lepäävät asemalla.

Kuula on käynyt, kaatunut on ystävä, veli henkensä heitti.

Siinä te nyt uinutte, harmaat soturit, verentahraiset, sanattomat sankarit.

Äsken te vielä tahdikkaasti astuitte vierессämme, nyt olette poissa. Äsken teissä vielä uhkui nuoruus, elämä ja voima, suonissanne sykki vaahtoava veri, lihaksenne paisuivat voiman täyteläisyyttä ja rintanne raiutti sodan voittoisaa säveltä. Nyt on elämä mennyt, veren elohopea lyijyksi jähmettynyt. Poissa on poskien

puna, jäsenten joustavuus, katseen kirkkaus, poissa, iäksi poissa.

Nukkuvat toverit, päivätyönne päättäneet veljet, te muodostatte sen mykän saattueen, mustan ryhmärivistön, mikä meitä aina seuraa. Kunne kulkumme ohjaammekin, on teidän äänetön, vakaa joukkonne meitä lähellä. Muistojen katkeamattomin sitein te meitä seuraatte niin rauhan toimissa kuin sodassakin. Joka paikassa ovat teidän tummat rivistönne näkyvissä. — Ja kun me käymme taisteluun, astutte te meidän viereemme ja pelottomina viittaatte tietä voittoon yli kuoleman. Ja joka taistelussa teidän rivinne karttuvat ja jononne pitenee ja kasvaa. Kenties me jo huomenna seisomme teidän kanssanne, ehkä ensi taistelussa jo rinnaltanne löydätte, siksi emme teitä unhoon heitä, sentähden emme teitä ikuisesti hyvästele, sanomme vain: Näkemiin, vaiteliaat veljet.

*

Helmikuun 23 päivänä klo 3:n aikaan ip. seisoi ensimmäinen Valkiin menevä juna lähtövalmiina Marienburgin asemalla. Siihen oli koottu kymmenet haavoittuneet, vertaan vuodattaneet soturit sekä kahdeksantoista viime taistelun kylmentämää Pohjan Poikaa.

Juna teki lähtöä, sakea sauhu tuprusi veturista, mutta kaatui matalaksi lyötynä länteen, sillä idästä iski pureva tuuli, kylmän kolakka, lumensekainen,

soittokunta soitti surumarssia, pyörät alkoivat pyöriä, vaunut vierähtivät liikkeelle.

Pohjoiseen, kotimaahan kävi kulku, sinne matkasivat vaiteliaat veljet, sinne veivät viime viestin itsestänsä, vakavan viestin, kuoleman viestin, mutta samalla voiton viestin.

Itätuuli pieksi purevasti poskipäitä, mutta surumarssi soi leppoisasti kuin sodan synnit tasoittava, anteeksi antava, rauhaa ja sopusointua julistava jumalallinen sävel, soi kunniaksi vainajille.

MARIENBURGISSA.

Marienburg on pieni, noin kolmetuhatta asukasta käsittävä kaupunki.

Asemalta alkava pohjoiseen ilmansuuntaan johtava pääkatu vie mutkitellen läpi kaupungin. Sen varrella matkan alkutaipaleella on paitsi asemahotellia ja erästä toista kaksikerroksista tiilirakennusta pääasiassa matalia puutaloja molemmin puolin. Noin puolen kilometrin

Marienburg.

päässä haaraantuu ensimmäinen lyhyt sivukatu vasemmalle, läntiseen ilmansuuntaan, josta lähtien vasta varsinainen kaupunkiasutus alkaa.

Tässä osassa kaupunkia ovat rakennukset kauttaaltaan matalia, maalaistalojen tyylisiä puukartanoita, mutta kadut sitävastoin ovat siedettävän tilavia.

Keskikaupungilla aukenee laajahko tori, jonka ylenevällä laidalla sijaitsee kaupungin puinen kirkko. Torin varrella on pari kolme kaksikerroksista tiilirakennusta, hotelleja ja liikehuoneistoja, muut rakennukset ovat yksinkertaisia vanhoja puutaloja. Torin itälaita päättyy laajaan, vanhaan puistoon, jossa Marienburgin linna, sairaala ja eräs suurehko varastosuoja sijaitsevat.

Kaupungin itäinen puoli rajoittuu kokonaan Marienburgin järveen, jonka läheiseltä, saarelta näyttävältä niemekkeeltä harvojen puiden suojaamat, vanhan linnan rauniot nousevat kuin ujostellen katsojan silmiin.

Talvinen Marienburg tuntuu ulkomuodoltaan hyvin tyhjältä ja kuolleelta, mutta ei aivan yhtä ahtaalta eikä likaiselta kuin Valk.

Mutta ken kykeni katsomaan talven kahleitten läpi, voi tehdä päätelmän sen kesäisestä ihanuudestakin. Järvi ja laajat puistot luovat varmaan kesän aikana siihen erikoisen maalaisviehätyksen, mikä ani harvalle sisämaan pikkukaupungillekaan on suotu.

Kaupungin hotellit ja muut tilavammat rakennukset olivat kauttaaltaan olleet tuhatlukuisten bolshevikkijoukkojen majoituspaikkoina. Niinpä sen itälaidassa,

vanhan puiston sisällä sijaitseva uljas palatsikin, jota Marienburgin linnaksi nimitettiin.

Linna oli kaupungin loistorakennus, jo ulkoasultaankin sangen huomattava ja komea. Siinä oli tavattoman paljon huoneita. Paitsi kanslia-, työ- ja makuuhuoneita oli siinä isoja seurustelupaviljonkeja, biljaardisaleja ja vierashuoneita, kirjasto-, taidekokoelma-, sairaala- ja kylpyosastot, kaikki uudenaikaiseen rakennustapaan tehtyjä.

Mutta linnan kaikesta upeudesta ja loistosta ei päässyt likimainkaan selville, sillä joka huoneessa oli raakalaisen hävittävä käsi varkaan ja ryövärin tavoin käynyt. Kalleimmat loisto- ja arvoesineet, matot ja kaikenlainen vaatetavara, olivat kokonaan poissa. Ja se mikä vielä oli tallella, oli alas revittyä tai särettyä. Mikään ei ollut paikallaan, jokainen seinä ammotti alastomana ja tyhjänä, jokainen kaappi ja laatikko avattuna — lattia sitävastoin tarjosi näyn vielä jäljellä olevasta omaisuudesta.

Kaikki sisustuskomeus, jolla oli jotakin arvoa, oli nähtävästi aiottu järjestelmällisesti kuljettaa pois ja sitä varten paikoiltaan irroitettu ja osaksi jo matkaa varten pakattukin, mutta tämä toimitus oli jollakin tavalla estynyt, ja äärimmäisessä kiireessä oli sitten etsitty esille halutuimmat tavarat ja loput jätetty hajalleen lattialle.

Linnassa oli sinne jääneistä papereista päättäen asustanut kaiken muun ohella myös puna-armeijan

ambulanssia ja ylempää päällystöä. Siinä oli pari päivää ennen valloitusta vietetty myöskin hautajaisia. Sen käytävät ja alakerran salit olivat havuilla ja köynnöksillä koristetut, joskin sen komeuden päällä paikka paikoin oli perunankuoria, tyhjiä lihapurkkeja, pulloja, lihan ja kalan tähteitä sekaisin, konekiväärivöiden ja -panosten joukossa.

Ulkona pääkäytävän edessä komeili iso, neliskulmainen, lipuin, köynnöksin ja lätinkielisin aatetunnuslausein koristettu hautauskoriste, ja sen alla oli äsken kaivettu syvä ja pitkä hauta.

Haudan toiseen päähän oli jo umpeen luotu taisteluissa kaatuneitten bolshevikkisotureiden ruumiit, mutta suurimmalta osalta oli se vielä tyhjä, mikä johti ajattelemaan, että sekin toimitus oli jäänyt kesken — ellei ehkä ollut niin, että tulevienkin taistelujen uhrit oli otettu jo hautaa kaivettaessa huomioon. — Marienburgin taisteluissa kaatuneet bolshevikit eivät kuitenkaan hautaan mahtuneet, vaan laitojen ylitse kertyi vielä valtavat kasat.

Linnan omistaja oli tietysti kauhuajan alussa paennut turvallisemmille seuduille ja jättänyt omaisuutensa tuhon valtaan tai joutunut vallankumouksen uhrina ammuttavaksi niinkuin moni muukin omistavan luokan jäsen.

Linnassa ei kuitenkaan aivan joka huoneessa vallinnut yhtä äärimmäinen siivottomuus kuin muissa bolshevikkimajapaikoissa. Esimerkiksi aseman lähellä

oleva Asemahotelli oli mitä ilettävimmän, märän ja haisevan lian peitossa, rappukäytävästä jokaisen huoneen viimeistä nurkkaa myöten — alakerran kulmauksessa oleva ruoansäilytyshuonekin mukaan luettuna. Tahtomattaankin tuli ajatelleeksi, että sellaiset eläjät, jotka näin välinpitämättömästi menettelevät, tietävät itsekin aikansa lähenevän loppuansa ja elävät viimeiset päivänsä sen mukaisesti.

Tähän pieneen kaupunkiin, näihin likaisiin ja haiseviin hotelleihin oli Pohjan Poikien komppanioiden majoitettava.

Valloituspäivänä oli miehistössä voiton humalaa, jonkunlaista epänormaalia huumausta, niinkuin joskus rauhan ihmisissäkin, kun he paljon kärsittyään yht'äkkiä pääsevät kahlitsijansa herraksi. Kun he riemukkaina, tulisin innoin syöksyivät aseman seudun verisen taistelukentän poikki kaupunkiin ja näkivät bolshevikkisinetillä suljetun liikehuoneiston, niin enempää ajattelematta he särkivät ovet ja työntyivät sisälle kauppahuoneistoon. Tällöin saattoi joku miehistä katsoa kunnioitettua omistusoikeutta omalta sotaiselta näkökulmaltaan ja menetellä sen mukaisesti, mutta järjestys palautui heti, kun rykmentti järjesti vahdit tälle samoin kuin muillekin sotasaalisvarastoille. — Sotasaalis Marienburgissa olikin verrattain suuri. Paitsi taistelussa vallattuja monia konekiväärejä, asemalle jätettyjä vetureja, vaunuja, ampumatarve- ja ruokavarastoja, kenttäkeittiöitä, rekiä ja hevosia, saatiin

vihollisen kaupunkiin kokoama suuri viljavarasto ja sen takavarikoimat liikevarastot haltuumme.

Ja kun joku ryhmäkunta sattui löytämään bolshevikkikomisarion samppaniat, toinen konjakki- tai spriivarastot, vehnäjauhot ja sokerit, sai miehistökin juhlia voiton kunniaksi. — Toiset taasen löysivät majoitus-

Pojat ovat löytäneet »neijun».

paikkansa lähistöltä sivistyneitä opettajia, nuoria iloisia opettajattaria tai muita puheliaita neitosia ja viettivät soitoin, lauluin ja iloisin puhein yhteisymmärryksestä rikkaita hetkiä, sikäli kuin molemminpuolinen kielitaito salli. Mutta osa miehistöä seisoi ulkona joka suunnalla kaupungin vartijoina, sillä vihollista ei saanut unohtaa, se piili lähellä.

Helmikuun 23 päivä oli iloisten Pohjan Poikain

pilvisin päivä. Silloin sattui pari onnettomuutta. Sattui sellaista, jota ei vielä siihen mennessä ollut tapahtunut.

Edellisenä iltana klo 11:n aikaan lähti II pataljoonasta luutnantti Vohlosen johdolla pieni vapaaehtoinen retkikunta erään virolaisen tiedottelun perusteella valtaamaan peräytyvältä viholliselta jälkeenjääneitä tykkejä. Noin 15 km:n päässä Marienburgista kaakkoon, Babeskin luona, joutui retkikunta ylivoimaisen vihollisen kanssa tulen vaihtoon, jolloin se kärsi vähäiseen mieslukuunsa nähden verrattain suurta mieshukkaa, menettäen 11 miestä haavoittuneina, 1 kuolleena ja 8 luultavasti kaatuneina kokonaan vihollisen käsiin.

Näistä ikävän kohtalon uhreista olivat Toivo Kuittinen Loimaalta, Leo Murto Matkusta, Juho Kejonen Iisalmesta ja Vihtori Nieminen Jyväskylästä 4:nnestä komppaniasta ja Aatu Kattainen Kemistä, Erkki Hillilä Oulusta ja Lauri Ahola Sievistä 6:nnesta komppaniasta sekä Eino Schöneman-Soriola Kuhmoisista 2:sesta konekiväärikomppaniasta.

Toinen saman päivän onnettomuus sattui varomattomasta käsigranaatin käytöstä Marienburgissa.

Toisen komppanian kolmannen joukkueen huoneessa räjäytti eräs sotilas varomattomuudessaan venäläisen käsigranaatin, jolloin 13 miestä haavoittui.

Tapahtumat vaikuttivat mielialaan sangen masentavasti, aivan toisin kuin uhriksi joutuminen voittoisassa taistelussa.

Seuraava päivä, 24:s, oli talvinen pakkaspäivä. Se

oli itsenäiseksi julistautumisen vuosipäivä, siis merkkipäivä nuoren Viron historiassa. Kansa juhli, pieni hajanainen Viron kansa eli uudelleen vuosi takaperin sattuneet tapaukset.

Pohjan Pojilla oli myös juhlapäivä. Oli paraati Marienburgin torilla. Kello kymmenen aikana aamu-

Eversti Kalm kiertokäynnillään Marienburgissa.

päivällä solui komppania toisensa jälkeen majoituspaikastansa kaupungin keskustassa olevalle toriaukeamalle, järjestyi siellä, seisoi tarkastuksessa ja kuunteli eversti Kalmin ja rykmentin nuoren pastorin puheita.

Eversti kiitti rykmenttiä vedoten sen tehtäviin. — Jo sillä, että oli saavuttu Tarttoon, vaikutettiin lounaisen rintaman tapahtumiin, selitti eversti, Valk valloitettiin, Marienburg myös. Ilman virolaisten apua oli

pienin voimin työnnytty kauaksi vihollislinjan sisälle. Uhkarohkea yritys oli loistavasti suoritettu. Pohjan Poikien rykmentti tekee mitä haluaa koko rintama-alueella. Esteitä ei ole tai jos onkin, niin ne murtuvat lujan iskun alla. Tähän tyyliin eversti kehui Pohjan Poikia, ja hänen lopetettuaan puhui pastori Björkstén.

Hän puhui Viron ja Suomen yhteenkuuluvaisuudesta, heimoustunteesta, yhteisestä voitosta, joka oli saatu yhteisestä vihollisesta, sekä jatkuvasta veljeydestä saavutetun vapauden nimessä.

Soittokunta soitti, järjestyi uuteen kohtaan ja soitti uudelleen, jolloin joukot marssivat everstin ohitse ja hajaantuivat eri suunnille,. kukin komppania omaan majoituspaikkaansa kaupungilla.

Päivä oli kaikesta palveluksesta vapaa, sillä edellisenä iltana oli kaupungin puolustus siirretty Tarton suojeluspataljoonalle.

VALKIIN TAKAISIN.

Jo Marienburgiin tullessa tiedettiin, ettei suomalainen voima valloituksen jälkeen tulisi kauemmin kaupungissa viipymään. Niinpä saikin ensimmäinen pataljoona jo paraatipäivänä ruveta varustautumaan paluumatkalle.

Illalla klo 6:n aikaan olikin jo suurin osa pataljoonasta junassa tehden matkan Valkia kohti, rykmentin muun osan jäädessä seuraavaksi päiväksi Marienburgiin.

Helmikuun 25 päivän aamuna lähtivät loput ensimmäisestä pataljoonasta ja raskaat tykit junassa sekä toinen pataljoona ja kevyt patteristo maanteitse Valkiin.

Kello viiden aikaan aamulla lähtivät maanteitse määrätyt joukot liikkeelle. Päivä oli kylmä, pakastanut talvipäivä ja kuljettava matka 83 virstaa.

Sama harmaa karavaani kulki taasen aukeita peltoaloja, kyliä ja metsiä halkoen kuin ennenkin; ei kuitenkaan hyökkäävän joukon tapoja käyttäen kierrellen ja kaarrellen ja joka tielle työntyen, vaan suorinta tietä Valkia kohti. Marienburg jäi taakse. Ilomielellä se jätettiin, kukaan ei ikävöinyt jäädä tähän pieneen

kaupunkiin, vaan jokainen oli tyytyväinen päästessään pois.

Matka ei kuitenkaan ollut vaaraton. Vihollisella oli vapaat toiminta-alueet molemmilla sivustoilla. Se olisi esteettä voinut katkaista paluutien monelta kohdalta ja tiepuolessa piillen saattaa rauhallisina kulkevat joukot tulensa alaisiksi, jos olisi halunnut ja ymmärtänyt vain sen tehdä. Ja että se lähellä oli, siitä on todistuksena pari onnettomuuttakin.

Eräässä kylässä Hoppenhofin kauppalan lähellä, noin 38 kilometriä Marienburgista, oli pari tykistömiestä mennyt ruoan etsintään vähän syrjemmällä olevaan taloon. Pihamaalle tultua oli äkkiä ilmestynyt vihollisen kuusimiehinen ratsupatrulli, joka surmasi molemmat suomalaiset. — On hyvin luultavaa, että miehemme ovat luulleet vihollisia virolaisiksi ja päästäneet ne pahaa aavistamatta lähelleen, sillä puvussa ei ole huomattavaa eroa — vanhaa venäläissoturin vaatetusta käyttävät molemmat.

Työnsä tehtyään pakenivat viholliset suurella kiireellä, jonka jälkeen virolaiset talonpojat toimittivat silvotut ruumiit meikäläisten käsiin.

Toinen ikävyys oli seuraava: Osa raskaan tykistön kuormastoa ja varahevosia ei ollutkaan mennyt junassa, vaan lähtenyt maanteitse paria tuntia myöhemmin Marienburgista kuin toiset. Mukana ei ollut yhtään upseeria eikä muutakaan tientuntevaa miestä, ja niin mentiin ensimmäisessä tienkäänteessä heti harhaan ja

vähän matkaa kuljettua jouduttiin äkkiarvaamatta vihollistulelle alttiiksi. Tällöin jäi kaksi miestä ja 25 hevosta vihollisen saaliiksi, muiden päästessä pakenemaan.

Pohjan Poikien onnettomuusluettelo sai niistä huomattavan lisän. Ja ne samoin kuin edellisetkin täytyy panna varomattomuuden suurelle tilille.

Päivän loputtua oli yövyttävä ja seuraavana päivänä jatkettava taasen matkaa.

Puolenpäivän tienoissa olivat kaikki Pohjan Pojat Valkissa.

Valk, vaikka olikin ikävä kaupunki, tuntui nyt vaikean retken perästä mieluisalta, tutulta ja kodikkaalta.

TEHTY RETKI.

Oltiin jälleen Valkissa.

Pitkä kierto oli tehty vihollislinjojen sisällä. Lähes kaksi viikkoa oli ajassakin vierähtänyt eteenpäin, eikä suinkaan minään yksitoikkoisina, odotuskylläisinä päivinä, vaan tapahtumarikkaana oli jokainen hetki eletty.

Tämän vaarallisen retken monivaiheisen toiminnan selostavat kummankin pataljoonan rykmentille antamat raportit seuraavaan sotilaalliseen tapaan:

Valga 1. 3. 19.

I pataljoonan taistelukertomus 13. 2.—26. 2. 19.

Operatsionikäskyn N:o 7 mukaan lähti pataljoona liikkeelle 13. 2. 19 klo 10 ap. 3 kompp. + 1/3 1 kk.-kompp. otti haltuunsa Lepenhofin kartanon ja ryhtyi viipymättä väkivaltaiseen tiedusteluun Koikylässä majailevaa vihollista vastaan. 1 ja 2 kompp. + 2/3 1 kk.-kompp. sekä 2 patteria Pohjan Poikain patteristosta marssivat Gut Karoleniin, jonne majoittuivat. 2 komppania asettui Niglen taloon ryhtyen voimakkaaseen tiedusteluun Koikylää kohti. 13 ja 14 päivän kuluessa

Pohjan Poikain I pataljoonan upseeristoa.

Edessä vasemmalta: luutn. Simola, tri Kallioinen, patalj. kom., jääkäriluutn. Hannula, luutn. Silventoinen, Reponen ja Kalervo. Takarivissä: jääkäriluutn. Marttinen (kaatunut), luutn. Saarinen, jääkärivänr. Korhonen, jääkäriluutn. Koivisto, luutn. Kaulio, Jokioinen, jääkäriväăpeli Oivo (haavoittui Valkissa, kaatui Marienburgissa helmik. 21 p:nä) ja vänr. Kangasmaa.

saatiin perinpohjaisen tiedustelun kautta selville, että seudut Kaku—Ahero—Appian pohjoispuolella olivat vihollisista vapaat. Mainittuina päivinä sattui tavantakaa patrullikahakoita. 14 päivän illalla siirtyi 3 komppania Gut Karoleniin. 15 p. klo 4 ap. lähtivät 1 ja 3 komppania + $^{2}/_{3}$ 1 kk.-kompp. sekä kevyt patteri Gut Karolen—Koikylän maantien itäpuolella kulkien metsäteitä myöten Koikylää kohti, samalla kuin 2 kompp. + raskas patteri jäivät edelleen Kakun ja Niglen taloihin. Vihollinen yllätettiin 2 km Koikylästä kaakkoon. 3 kompp. aloitti taistelun ja valtasi yhdessä 1 kompp. 3 joukkueen kanssa Koikylän kartanon ja aseman, samalla kuin 1 ja 2 joukkue 1 kompp. sulki pitkin rataa pakenevalta viholliselta pakotien tuottaen sille melkoisia tappioita. Tämän jälkeen varmistivat 1 ja 3 kompp. Mäniste—Aherojärvi—Appia alueen. 2 kompp. asettui Koikylän kartanoon, varmistaen etelään Pirin taloon asti, johon asetettiin kenttävahti. 16. 2. klo 2 ip. lähti pataljoona liikkeelle, 2 kompp. asettui Didrikylään, 3 kompp. Taivolan asemalle, 1 kompp. koululle lähelle asemaa. 2 kompp. aloitti tiedustelun pitkin rataa itäänpäin Schwarzbach-joen sillalle asti sekä siirtyi myöhemmin yöllä eteenpäin Kallikylän tienoille asti. 1 kompp. asetti kenttävahdin Taivolan kartanoon varmistaen eteläänpäin. 17. 2. klo 4 ap. lähetettiin panssarijunasta 20-miehinen komennuskunta radan pohjoispuolitse tehtävänä vallata ja pelastaa Schwarzbach-joen silta, jonka punaiset olivat mii-

noittaneet. Klo 7 ap. saatiin silta lyhyen kahakan jälkeen vahingoittumattomana. Samana päivänä yhtyivät 1 ja 3 kompp. sekä patteristo Taivolan kartanossa. 1 kompp. lähetti vahvan patrullin Adselin linnaan, jonka se lyhyen kahakan jälkeen otti haltuunsa. Senjälkeen marssi pataljoona Adselin linnaan, johon se majoittui. Illalla saapui paikalle myös 2 komppania. 18. 2. otti 3 kompp. asemat Breuss—Tilderin tienhaarassa varmistaen länteenpäin. Päivällä saapui Adseliin II patalj. 6 kompp., otti haltuunsa Darsenseenin tien sekä Treppenhofin kartanon. 19. 2. klo 4 ap. lähti pataljoona + 6 komppania, jättäen 1 komppanian Breuss—Tilderin tienhaaraan suojelemaan selkäpuolta, Treppenhof—Schwarzbachshofin kautta Seltinghofiin, jonka luutnantti Jokioisen johtama 20-miehinen komennuskunta lyhyen taistelun jälkeen otti haltuunsa. Pataljoona asettui lepäämään Seltinghofin kirkonkylään, varmistaen eri puolille, koska vihollisen joukkoja parveili joka puolella kirkonkylän ympäristöllä. Illalla lähti patteriston räjähdyskomennuskunta kapteeni Poulsonin johdolla + 50 miestä 2 komppaniasta luutnantti Reposen johdolla tehtävänä räjäyttää Stomerseen rautatiesilta. Tehtävä onnistui täydellisesti.

20. 2. aamupäivällä lähti pataljoona jälleen liikkeelle, otti vastustusta kohtaamatta asemat Ottenhof—Kaule—Ummernech—Annenhof. Annenhofin asemalle asettui 1 joukkue 6 komppaniasta jääk.-vääpeli Mursun johdolla joutuen silloin tällöin kosketuksiin vihollispatrul-

lien kanssa. Lähetettiin räjähdyskomennuskunta mukanaan suojamiehistö jääk.-vääpeli Mursun joukkueesta. Komennuskunta räjäytti Peddez-joen rautatiesillan. Pataljoonan selkäpuolta suojaamaan asetti 6 komppania 1 ryhmän Machischin tienoille Alt Schwanenburgin tielle. Ryhmä joutui kosketuksiin vihollisen kanssa,

I pataljoonan upseeristo ruokailemassa.

karkoittaen tämän lyhyen kahakan jälkeen. 3 komppania, joka piti hallussaan rautatie- ja maantieristeyksen Sprehsten luona, oli tavantakaa kosketuksissa vihollisen kanssa. Vihollisen panssarijuna, joka läheni Marienburgista päin, karkoitettiin lyhyen taistelun jälkeen. 21. 2. klo 5 ap. lähti pataljoona liikkeelle Kirkasin talosta Marienburgia kohti. Järjestys: 3, 2, 6

kompp., kevyt patteri. Noin $1\,{}^{1}/_{2}$ km kaupungista etelään kohdattiin vihollinen. 3 kompp. aloitti taistelun ryhtyen tarmokkaasti hyökkäämään. Tilanne oli ajoittain sangen kriitillinen. Vihollisjoukkoja oli joka puolella, m. m. jäljessä kulkeva kuormasto sai tulta. 2 komppania levisi oikealle maantiestä saaden yksin pitää puoliaan monta vertaa lukuisampaa vihollista vastaan, joka yritti saartaa oikealta sivustalta. 1 joukkue 6 komppaniasta jääk.-luutnantti Sainion johdolla kiersi vasemmalta sivustalta vaikuttaen suuressa määrin taistelun ratkaisuun. Voimien käyttöä vaikeutti se, että täytyi asettaa osa 6 komppaniasta kuormaston ja selkäpuolen suojaksi. Taistelu alkoi 7.30 ap. ja päättyi klo 10 ap. vihollisen täydelliseen pakoon ja kaupungin valtaukseen. Vihollisen ruumiita laskettiin 312 kpl. Samaan aikaan saapui 4 komppania kaupunkiin lännestä käsin, jonka jälkeen 6 komppania jälleen yhdistettiin II pataljoonan johtoon. 1 ja 3 komppania saivat tämän jälkeen tehtäväksi varmistaa pohjoiseen ja länteen. 24. 2. siirtyi 2 komppania, 25. 2. 3 komppania rautateitse takaisin Valgaan.

1 komppania oli tänä aikana Breussin tienhaarassa suojelemassa pataljoonan selkäpuolta. 19, 20, 21 ja 22. 2. oli komppanialla joka päivä etuvartio- ja patrullikahakoita ympärillä parveilevien vihollisten kanssa. Huomattavimmat kahakat 21. 2. Friedrichshofissa ja Wedderissä. 22. 2. klo 7 ip. yrittivät punaiset hyökkäystä, mutta lyötiin takaisin. 23. 2. klo 11.30 ap. siir-

rettiin komppania Hoppenhofiin. 24. 2. lähetti kompp. kenttävahdin Ramuchiin, jossa sattui pieniä etuvartiokahakoita. 25. 2. oli 1 joukkueella ankara etuvartiokahakka Adselissa, jossa tuhottiin noin 20 vihollista, niiden joukossa m. m. Valgan rintaman ylipäällikkö. 25. 2. marssi komppania Taivolaan, yöpyi siellä ja jatkoi seuraavana päivänä matkaansa Valgaan.

Pataljoonan tappiot kyseessäolevana aikana:

Kaatuneita 22, haavoittuneita 25.

Puutteellisen varustuksen ja etenkin huonojen jalkineiden vuoksi oli pataljoonasta noin 1/3 marssikyvyttömiä tai sairaita ja täytyi heitä kuljettaa reellä. Taisteluihin ottivat myöskin marssikyvyttömät ja sairaat osaa.

Merkinnyt: Hannula.
Jääkäriluutnantti ja patalj. komentaja.

Vakuudeksi: Silventoinen.
Luutn. ja patalj. adjutantti.

II pataljoonan sotapäiväkirja, pidetty 16. 2.—27. 2. 1919.

Operatsionikäskyn N:o 8, annettu Pohjan Pojille 16. 2. 19 klo 6 ip., kohtien 5 ja 6 johdosta lähti pataljoonan 4 ja 6 kompp. ja kaksi joukkuetta 2 kk.-komppaniasta, P. P. 2 patteri sekä ratsuosastosta neljä ratsua johdollani Valgasta klo 1 ap. 17. 2. 19 maantietä etelään. 5 komppania jäi yhden kk.-joukkueen kanssa Valgaan kaupungin komendantin käytettäväksi. Marssittiin ohi Liljen ja Lepenhofin saapuen Koikylän karta-

noon klo 6 ap. Syötyä ja levähdettyä jatkettiin matkaa klo 10 ap. saapuen klo 2 ip. Taivolan asemalle, jonne 6 kompp. jätettiin toimittamaan vahtipalvelusta Taivolan tienhaarassa. Taivolasta jatkettiin matkaa saapuen klo 5 ip. Sarun Alakylään, jonne majoituttiin yöksi. Ennen tänne saapumista varmistin

Pohjan Poikain II pataljoonan komentaja, jääkärikapt. Svinhufvud, ja patalj. adjutantti, upseerikokelas Kuutti.

kahdella ryhmällä Schwarzbachin rautatiesillan, mutta kun vahdinpito sillalla siirtyi virolaisille, asetin yllämainitut ryhmät Vanakubjan taloon yöksi, josta seuraavana päivänä liittyivät pataljoonaan.

18. 2. 19 määrättiin 6 kompp. toistaiseksi I pataljoonan käytettäväksi. Klo 9 ap. jatkettiin matkaa Alakylästä marssien läpi Hoppenhofin kauppalan ja saa-

puen Lusiin klo 3.15 ip. Täällä varmistin tien Riga—Pihkova Luxenhofista Oppekalmiin päin kenttävahdilla, tien Luxenhof—Darsenzem aliupseerivartiolla, tien Luxenhof—Neu-Laizen kenttävartiolla sekä metsän Mickeleniin päin kaksoisvartiolla. Heti Lusiin saavuttuamme joutuivat tiedustelijani kosketuksiin vihollisen kanssa, joita oli noin kaksikymmentä miestä ja kaksi konekivääriä. Tiedustelijani kiivaan kahakan jälkeen ajoivat vihollisen pakosalle. Takaa-ajaessaan joutui kumminkin ryhmänvahvuinen osasto 4 kompp. uudelleen kosketuksiin suuremman, noin 150 miestä käsittävän vihollisjoukon kanssa kolmen kilometrin päässä Lusin majatalosta Pihkovan suunnalle ja tällöin kaatuivat 4 kompp. ensimmäisen joukkueen varapäällikkö, ylioppilas *Yrjö Laurikainen*, ja ensimmäisen joukkueen ensimmäisen ryhmän johtaja, aliupseeri *Arvo Heino*. Ylivoimaisen vihollisen edessä peräytyivät jäljellejääneet, mutta myös viholliseen vaikutti pienen joukon rohkea hyökkäys, koska sekin, kuten myöhempi tiedustelu osoitti, nopeasti peräytyi jättäen ketjunsa sisään joutuneitten kaatuneitten ruumiitkin ryöstämättä.

Asukkaitten ja saatujen vankien kertomusten mukaan, jotka kaikki muuten olivat yhdenmukaisia, olivat vihollisen voimat kaksi rykmenttiä (noin 2,000 miestä) keskittäytyneinä Oppekalmin ja Alt-Laizenin seutuville. Vihollisen keskuudessa vallitsee suuri paniikki ja joukot ovat aivan hajoamistilassa ollen solumassa Marienburgia kohti. Sitäpaitsi sotilaitten ja neuvosto-

jen välillä vallitsee erimielisyyttä tuon kaupungin puolustamisesta. Osa vihollisista on omavaltaisesti marssinut kaupungin läpi Pihkovaan päin.

19. 2. 19 klo 6 ap. marssimme edelleen Reppekalnin sivu Schwarzbeckshofiin, jonne saavuimme klo 10 ap. Täällä yhtyivät meihin 4 kompp. kolmas joukkue ja 2 kk.-kompp. ensimmäinen joukkue, jotka olin määrännyt kiertämään Pihkovan maantietä myöten Adselin postitalon ja Treppenhofin kautta Schwarzbeckshofiin. Tänne saapui myöhemmin myös ensimmäinen pataljoona. Matkaa jatkoimme klo 2 ip. ja saavuimme Seltinghofiin, jonne yövyimme. Koko ajan pakeni edellämme neuvostoja.

20. 2. 19 klo 6 ap. lähdimme linjalle Sillakt—Kuschka, jonne saavuimme klo 9 ap. Varmistin operatiivikäskyssä N:o 10 määrätyn linjan Swidrit—Sillakt—Dsenne—Kuschka lähettäen samalla tiedustelemaan etempänä seutuja Marienburgiin päin. Tiedustelijani joutuivatkin kosketuksiin vihollisen kanssa jo Intzekalnin luona, mutta löivät vihollisen pakoon ja etenivät Kemmeriin saakka. Tänne seurasi pataljoonakin heti perästä, kun seutu oli ensin varmistettu. Kemmeristä lähetin klo 2.25 ip. 4 kompp. kolmannen joukkueen kulkemaan Gritanin ja Bertingin kylien kautta Marienburgia kohti tienristeyksessä Kragenshofin itäpuolella yhtyäkseen pääjoukkoihin, joitten kanssa itse lähdin liikkeelle Kemmeristä klo 3.30 ip. Kragenshofiin päin. Tänne saavuttua klo 5 ip. syntyi aluksi taistelu tie-

dustelijaini ja vihollisen etuvartijain kanssa ja heti sen jälkeen, lähetettyäni tuleen yhden joukkueen ja kaksi konekivääriä, alkoi taistelu itse kartanon omistamisesta. Vihollisia oli kaksi komppaniaa, noin 150—200 miestä, mutta heidän keskuudessaan syntyi heti tavaton sekasorto, joten noin tunnin kestäneen taistelun jälkeen valloitimme kartanon. Kartanosta saimme 14 vankia. Lisäksi saimme 12 kuormaa ampumatarpeita, jota voi pitää hyvänä saaliina katsoen siihen, että vihollisella muutenkin vallitsi ampumatarpeiden puute; samaten saimme englantilaisia Lysi-konekiväärejä, käsigranaatteja, hevosia, valjaita, kenttäkeittiön, viljaa y. m. sotasaalista, yksinpä vihollisten selkäreputkin, josta näkee, kuinka kiire lähtö heille tuli. Itse menetin yöllä etuvartiostossa yhden miehen, jonka vihollinen oli vahtipaikalleen surmannut.

Kragenshofissa sain ilmoituksen, että P. P. III patteristo oli määrätty käytettäväkseni. Se oli kuitenkin lumiesteiden takia päässyt ainoastaan Seltinghofiin saakka ja pyysi suojakseen jalkamiehiä. Näitä lähetinkin sille kolme ryhmää, mutta itse patterin tapasin vasta Marienburgissa, kaupungin valtauksen jälkeen.

Taistelun jälkeen yövyimme Kragenshofiin ja järjestin tarkat vahdit joka puolelle.

21. 2. 19 klo 9 ap. jatkettiin matkaa Marienburgiin. Sitä ennen lähetin tiedustelijat Alswigiin. Marienburgiin saavuttiin klo 10 ap. ja majoituttiin kaupungin

etelälaitaan asettaen samalla varmistuksen Marienburgin järven ja radan välille.

18. 2. 19 määrättiin 6 komppania I pataljoonan käytettäväksi. Komppania lähti liikkeelle klo 7 ap. ja saapui I pataljoonan mukana klo 10.30 Adselin hovin läheisyyteen, josta syötyä ja levähdettyä lähdettiin eteenpäin etuvarmistukseen Darsenzemin kylään. Komppanian 3 joukkue määrättiin iltapäivällä kenttävahtiin Post St. Adselin tienhaaraan. Yöllä osa siitä miehitti Treppenhofin hovin ja kylän.

19. 2. 1919 klo 3 ap. marssi komppania edelleen ja saapui Seltinghofiin klo 4 ip. koko ajan I pataljoonan mukana. Yön vietti komppania majoitettuna kansakoululla, pitäen vartiostoja ympärillä.

20. 2. 19 klo 8 ap. lähdettiin eteenpäin I pataljoonan mukana Ottenhofiin, jonne matkalla yksi ryhmä komppaniasta varmisti Alt-Schwanenburgin tienhaaran. Tämä ryhmä joutui klo 12 päivällä kosketuksiin vihollisen kanssa, mutta löi pian vihollisen takaisin. Yöksi majoittui komppania Kaulekylään. Yksi komppanian joukkue lähetettiin Annenhofin rautatieasemalle kenttävahtiin. Tällöin saatiin vangiksi kaksi vihollisen tiedustelijaa. Klo 12 yöllä lähestyi asemaa lounaasta käsin vihollisen juna, joka ammuttuaan ensin joitakin tykinlaukauksia peräytyi.

21. 2. 19 klo 3 ap. lähti komppania edelleen Kaulesta Marienburgia kohti jälkijoukkona. Noin 2 km kaupun-

gista etelään kohdattiin vihollinen. Tappelu alkoi klo 7.30 ap. Vihollinen oli asettunut valmiiksi ketjuun rautatieaseman eteläpuolelle kahden puolen rautatietä; sen voimista ei ollut tarkempia tietoja, mutta useista konekivääriäänistä ja vinhasta kuulasateesta päättäen oli heitä useampia satoja, puheiden mukaan 1,200 miestä. Komppanian ensimmäinen joukkue määrättiin äärimmäiselle vasemmalle siivelle, saaden tehtäväkseen saartoliikkeen teon vihollisen oikean sivustan taakse. Komppanianpäällikön johdolla onnistui se perin pohjin tehtävässään. Se kiersi asemissaan olevan vihollisen, jonka oli pakko tultuaan sivustalta uhatuksi ruveta peräytymään. Vihollisen vasemman siiven ja keskustan pitäessä itsepintaisesti puoliaan 2 ja 3 komppaniaa vastaan aloitti sen oikea siipi hurjan paon. Peräytyvää vihollista ampui joukkue sivustatulella lyhyeltä välimatkalta syöksyen samalla esiin, jolloin vallattiin neljä konekivääriä, yksi niistä käsikähmätappelussa, jossa käytettiin vain pistintä.

Pakenevilta vihollisilta jäi sotasaaliiksi useita hevosia, kaksi veturia, muutamia panssaroituja vaunuja, yksi ampumatarpeilla lastattu vaunu ja muutamia tyhjiä vaunuja. Sitäpaitsi jäi kokonaan vihollisen asemalle keräämä ruoka- y. m. tavaravarasto. Kaupungille päin peräytyvää vihollista ajettiin aivan kintereillä takaa ja vallattiin siltä vielä yksi kenttäkeittiö, rattaita, kk.-kärryjä, kymmeniä laatikkoja ammuksia ja käsigranaatteja, kivääreja y. m. Vihollinen jätti kau-

pungin sen oikean siiven täten kärsiessä musertavan tappion. Sekä keskusta että vasen siipikin kääntyivät huimaan pakoon jättäen jälkeensä satoja kaatuneita.

Majoittauduttuaan aseman likellä olevaan hotelliin lähetti komppania vankkoja patrulleja etelään ja kaakkoon käsin maantietä ja rautatietä pitkin suojaamaan ja varmistamaan kaupunkia siltä puolen.

Komppaniasta haavoittui ainoastaan sanitääri *Seppälä* saaden kuulan vasemman ranteensa läpi. Haavoittumisen vähyyden aiheutti äärimmäinen uhkarohkeus ja komppanianpäällikön neuvokkuus.

Taistelun jälkeen liitettiin komppania takaisin II pataljoonaan.

22. 2. 19. Suurella osalla pataljoonaa vahtipalvelusta, muilla järjestelyä ja patrulleerausta. Klo 11 ip. lähti rykmentin komentajan määräyksestä retkikunta luutnantti *Vohlosen* johdolla valtaamaan punikeilta tykkejä Babezkista. Retkestä seuraa mukana erikoinen luutn. *Vohlosen* antama selostus.

23. 2. 19. Aamulla palasivat tykkienhakuretkellä olleet takasin, vaikkakaan eivät kaikki. Klo 2 ip. luovutti pataljoona vartiopalveluksen kaupungin ulkopuolella Tallinnan Suojelspataljoonalle Rykm. käskyn 23. 2. 19 § 1 johdosta.

24. 2. 19 klo 10 ap. Rykm. komentajan tarkastus Marienburgin torilla. Loppupäivä kului seuraavana päivänä tapahtuvan paluumatkan valmistelussa.

25. 2. 19 klo 5 ap. tapahtui Rykm. komentajan mää-

räyksestä lähtö Valgaan. Mukana P. P. II pataljoona, P. P. Tykistön osat ja Ratsuosasto. Klo 11.30 ap. saavuttiin Hoppenhofiin, jossa levähdettiin. Täällä jätin kaksi ryhmää 6 kompp. jääkärivääpeli *Dahlmanin* johdolla Hoppenhofin komendantin, alikapteen *Soalsin* käytettäväksi. Näiden piti estää virolaisen panssariauton tukemana vihollisen aikomus räjäyttää Schwarzbachin rautatiesilta. Tehtävänsä ryhmät suorittivatkin hyvin lyöden virolaisen panssariauton kanssa vihollisen pakosalle ja ottaen kaksi vankia. Samaten jätin kaksi ryhmää 4 komppaniasta vartioimaan Schwarzbachin siltaa, kunnes virolaiset ottivat vartiotoimet vastaan. Molemmat jäljellejääneet palasivat myöhemmin yöllä junalla Valgaan.

Klo 1 ip. jatkoi pataljoona marssia ja saapui illalla klo 5 Alakylään, jossa yövyttiin.

26. 2. 19 klo 4 ap. jatkettiin matkaa ja saavuttiin välillä Koikylässä levähdettyä klo 11 ap. Valgaan.

27. 2.—28. 2. 19. Järjestelyä.

Merkinnyt: Svinhufvud.
Jääkärikapteeni ja pataljoonan v. t. komentaja.

Vakuudeksi: Ruuth.
Varavääpeli ja adjutantti.

Kun bolshevikit Valkin valloituksen jälkeen oli työnnetty noin 15 km:n päähän Valkista etelään ja kun heitä ei pitemmällä takaa-ajolla hätyytetty, muodostivat he kiinteän rintaman joka puolelle omilla alueillaan.

Viikkojen kuluessa vahvistui heidän rintamansa siinä määrässä, että he tavantakaa yrittelivät hyökkäilemäänkin, varsinkin sivustoja uhaten lännen ja idän taholta.

Tällaisen tilanteen vallitessa, jolloin oltiin jo likimäärin niillä alueilla, mitkä katsottiin Viron rajaseuduiksi, ei asema Valkin seutuvilla ollut vielä täysin turvattu. Rintama kaipasi laajennusta. Melkein jokapäiväiset taistelusanomat kertoivat suurista vihollisvoimista ja kuvailivat kuinka mahdotonta virolaisten oli omin avuin työntää rintama tarpeeksi etäälle, ollakseen paremmin turvassa hyökkäyksiltä omaan alueeseen nähden.

Kun sitten eversti Kalm oli saanut erikoiset valtuudet Pohjan Poikinensa vallata erinäisiä kohtia vihollisalueelta ja tarjota täten virolaisille tilaisuuden laajentaa rintamaansa Pohjan Poikia seuraamalla ja ahdistamalla vihollisen sivustoja oikealla ja vasemmalla, päätettiin Marienburgin valtausta tarkoittava retki.

Retki oli kokonaan oleva virolaisista riippumaton ja kaikessa uhkarohkeudessaan yksin Pohjan Poikien tilille lankeava.

Niinkuin taistelukertomuksista huomaa, on koko retki, varsinkin ensimmäisen pataljoonan suorittama yli 100 km:n taival, ollut Lepenhofista saakka yhtämittaista liikehtimistä vihollislinjain sisällä, vihollisen omalla alueella, ja se vaati ennen kaikkea rohkeutta ja lujaa luottamusta omiin saavutuksiin. Kun vielä

ottaa huomioon miehistön puutteellisen vaatetuksen ja nopean etenemisen talvisessa maassa, saa sille hakea vertoja suuremmista sotaliikkeistä.

Että retki on todella ollut uhkarohkea ja onnistumiseensa nähden epäilyksen alainen, ilmenee Viron armeijan ylipäällikön Pohjan Poikien komentajalle lähettämästä seuraavansisältöisestä sähkösanomastakin:

»Tervehdin Teitä ja Teidän vahvoja Pohjan Poikianne saavuttamanne uuden suuren voiton johdosta. Näen että Pohjan Pojat voittavat joka paikassa vastustajansa, minne he vain kulkunsa ohjaavat.

Laidoner.»

Marienburg on kokonaan lättiläinen kaupunki, monien peninkulmien päässä Liivinmaalla. Sen liittäminen Viroon ei luonnollisesti ole kuulunut ohjelmaankaan, eikä sentähden se asian puoli ollut vaikuttamassa sen valtaukseen, vaan rintaman ahtaus Valkin ympärillä sai Pohjan Poikien rykmentin puuttumaan asiaan karkoittaakseen vihollisen pois lähimmästä pääpaikastansa rintamalinjojensa takaa.

Suurisuuntaisen rohkeana sotaretkenä se jää suorittajainsa ikuiseksi kunniaksi.

JUHLAA.

Isontalon Antti ja Rannanjärvi
ne jutteli kahren kesken:
»Tapa sinä Kauhavan vallesmanni,
minä nain sen komian lesken.»

»Sittenhän on piru», sano Rannanjärvi,
»jos minä miestä pelkään;
kun toisella kärellä kurkusta kiinni
ja tervapampulla selkään.»

Isontalon Antti se erellä kulki,
joka oli joukossa suurin!
Ensin me portahat särettihin
ja sitten me kaaroimme muurin.

Laulu oli voimakas, se kuului ulos kadulle. Sitä laulettiin eräässä upseeriseurueessa lasien ääressä, voittoisan Marienburgin matkan jälkeen.

Sitä jatkettiin useammilla värssyillä ja toistettiin pari kertaa.

Laulun loputtua sanoi eräs joukosta:

— Tämä laulu on reilu pohjalaishenkinen kansanlaulu ja sopii meille karhunpääjääkäreille parhaiten.

Se on oikea miesten laulu, sotamiesten laulu eikä mikään naisten ja lasten luritus.

— Niin on, aivan niin, myöntelivät toiset.

— Mutta kuulkaa, veljet, sanoi muuan. — Minulla on eräs toinenkin laulu, juuri meille sopiva laulu, tässä välipalaksi. Se on tämä, jatkoi puhuja ja kilisteli lusikalla lasia.

— Mutta se ei ole laulu. Se on soitto, huomautti joku.

— Olkoon soitto sitten, mutta sen päälle ryypätään. Hei pojat! Vanhat pois, ennenkuin happanee! esitti äskeinen lasinkilistäjä.

— Ei, ei niin! keskeytti eräs. — Me emme juo tästä lähtien yhtään lasia vain juomisen tähden, vaan meidän maljoillamme täytyy olla merkityksensä. Me olemme kokoontuneet viettämään unettomien öiden, kärsityn vilun ja nälän juhlaa, tuskan ja riemun juhlaa, voiton juhlaa, sen tähden olkoon ensimmäinen malja voiton malja. — Voitto on korkein saavutus sodassa, ja me olemme sen saavuttaneet, siksi juomme voiton kunniaksi voiton maljan!

— Laseihin, pojat! — — Pohjaan!

— Niin, jatkoi äskeinen puhuja, — voitto on sotilaan kunnia ja päämäärä, tappio sen alin aste ja häpeä. Mutta voitto on vienyt meiltä sankariverta. Siksi olkoon seuraava malja kaatuneiden sankarien malja. — Kaatuneitten mykkä saattue seuraa meitä aina. Se sitoo meidät muistoillansa, niin tappeluissa kuin rauhan

toimissakin, päivän askarteluissa ja öitten unissakin. Joka puolella, missä liikummekin ja mitä toimimmekin, on se meitä lähellä. Kaatuneitten mykkä rivi seisoo tässäkin meidän ympärillämme. Me emme voi heistä irtaantua, me emme voi parhaimpia veljiämme unohtaa kuolleinakaan, emme juomapöydässäkään. Me juomme heidän kunniakseen, juhlimme heidän muistoksensa. Veljet, tarttukaa laseihinne ja kallistakaa huulillenne kaatuneitten kunniakas malja! — —

— Sallikaa minun vielä sanoa sana niille tovereille, jotka ovat olleet meitä lähinnä, sallikaa minun esittää malja Kärnälle, malja Marttiselle ja malja Oivolle. Kunniakas jääkärinmalja heille kaikille! He ovat eläneet elämänsä voittoisissa joukoissa. He ovat toimineet Saksassa silloin kun Saksa voitti, Suomessa silloin kun Suomi uudestaan luotiin, ja meidän rykmentissä on voitto veloitettu heidän hengistänsä. Nyt he ovat poissa, iäksi poissa. Mutta he kaatuivat voittajan seppele otsallaan niinkuin sankarit. Siksi kohottakaa lasinne, kallistakaa huulillenne ja juokaa pohjaan! Juokaa voittaja-sankarien ylevä malja!

Tähän loppui puhe. Kaikki joivat ja painuivat äänettöminä istuimilleen.

— Kun olemme juoneet jo monta maljaa, alkoi äänettömyyden katkaista eräs, — ja kun Viro on nyt ääriänsä myöten vapaa, niin eiköhän juoda vielä vapaan Viron malja, ja sen jälkeen vielä yksi malja, ikuisen rauhan malja.

— Ei, sanoi toinen. — Me olemme sotilasammatissa, ja jos meiltä loppuu työ, astuu bolshevikkihenki meihin. Me voimme juoda vapaan Viron maljan ja sen jälkeen uusien taistelujen maljan. Me menemme Inkerinmaalle, Pietariin. Pietarista jatkamme matkaamme Moskovaan ja aina eteenpäin. Krimillä vietämme kesälomaa ja sieltä menemme Persiaan.

— Vapaan Viron maljan me ainakin juomme, myönteli eräs joukosta ja jatkoi: — ellette te muut, niin minä ainakin.

Samassa hän tarttui lasiin ja joi.

Toiset joivat myös.

— Te juotte niin helkkarin paljon maljoja, alkoi muuan, — ja juuri siksi, että jaksatte juoda. Minä olen tehnyt topin jo parista viimeisestä maljasta siksi, että join ne jo useampaan kertaan aikaisemmin päivällä. Mutta nyt tahtoisin juoda erään maljan, tahtoisin tyhjentää eläimien maljan, paljon kärsineiden jalojen luontokappaleiden maljan, kaikkien hyvien hevosien maljan. — Te nauratte, mutta te ette ymmärrä eläimiä. — Jos kerron teille erään tapauksen, niin ehkä teille edes jossakin määrin selviää, kuinka pieni ero on ihmisen ja viisaan eläimen välillä: Kun minä Marienburgiin mennessä putosin ratsuni selästä ja loukkasin jalkani, etten ollut päästä maasta ylös, niin arvatkaas asia — minun hevoseni itki.

Kaikki nauroivat, ja yksi joukosta huomautti, että

puheessa oli pieni erehdys, että se oli mies, joka itki, eikä miehen hevonen.

Mutta kertoja väitti edelleen, että kun hän kieriskeli maassa, niin hänen hevosensa kumartui suutelemaan häntä ja että sillä silloin oli kyynelet silmissä.

Koska asia oli tosi ja sen kertojakin vielä eli, niin kaikki ryyppäsivät jalon hevosen kunniaksi.

— Mutta asiasta toiseen, alkoi taasen eräs äsken puhunut. — Nyt on Viro vapaa, tehtävämme on siis lopussa. Kuka lähtee Inkeriin? Tämä on suora kysymys. Kuka tekee uuden sopimuksen ja lähtee auttamaan toista heimokansaa?

— Minä lähden, minä lähden ja minä lähden ja minä myös lähden. — Minä en lähde, enkä minäkään lähde.

— Miksi ette lähde?

— Me menemme suoraan Pietariin.

— Niin mekin menemme, mutta Inkerin kauttahan sinne matka käypi.

— Joo, mutta me ajamme nelivaljakolla Suomen kautta, sitten kun te olette sen ensin valloittaneet. Meillä on polsuilta besorgattuja hevosia neljäkymmentä kappaletta. Kyllä niillä matka sujuu läpi Suomen niemen. Nelivaljakolla me ajamme, sillä meillä on painoa vaunuissa. Me tuomme istuimen alla kotimaista korpirojua ja kuomin sisällä suomalaisia neitosia, jotka seppelöivät teidät voiton seppeleillä, sillä ryssän tytöt eivät siihen kelpaa.

— Hyvä juttu sekin. — Mutta kuules, Joosua, ja

sinä Kaaleppi, niin, Kaaleppi sinä olet. Te ette tule näkemään sitä Kaanaan maata, ellette kerran lähde yhtä matkaa. Te tappelette nyt minun tahtoani vastaan. Ja sentähden saatte harhailla Virossa neljäkymmentä vuotta, siksi kunnes kuolette. — Te ette tule näkemään, kuinka minä asun Taurian palatsissa ja minun mieheni asuvat Smirnovassa. Ja kaikki vanhan Nikolain jalkavaimot ja hovineidit ovat kyökkipiikoina minun sotilaillani....

— Ja Rasputinin ihailijattaret käyvät kaksittain sinun yksityisasunnossasi, keskeytti joku.

— Suu kiinni, älä keskeytä!

— En, en. Minähän aioinkin puhua kanssasi sinun asioistasi.

— Suu kiinni! Vuoro pitää olla.

— Niin vuoro. Minä puhun.

— Puhu sitte.

— Niin, minä puhuisin teille paljonkin, mutta te olette villejä metsäneläimiä, te ette jaksa kuunnella. Jos sanon yhdenkin lauseen, oikein suoran, sydäntä ja tunnetta hivelevän, niin te ulvotte kuin koirat musiikkiäänen kuultuaan.

— Otetaan ryyppy. Jättäkää ne jutut, ruvetaan laulamaan, se on paljo reilumpaa, esitti joku.

Puhetta jatkettiin vielä, mutta se ei ollut enää järjestelmällistä vuoropuhelua, vaan seka'aista sorinaa, jossa jokainen toi äänensä esille.

Mutta laulun sävelissä tyydyttiin yhteen ääneen, ja niin laulettiinkin karkeilla miesäänillä:

»Sittenhän on piru», sano Rannanjärvi,
»jos minä miestä pelkään;
kun toisella kärellä kurkusta kiinni
ja tervapampulla selkään.»

Viimein kuului huoneesta tahdikas marssilaulu ja paraatimarssin raskaat askelet ja silloin tällöin laukeavan pistoolin pamaus.

JUHLAPÄIVÄN JÄLKEEN.

On vaalennut seuraava päivä, kirkas, ihana kevätpäivä.

Joku upseeri käännähtää sängyssään, hieroo silmiänsä ja katsoo ympärilleen kuin ihmeen lyömänä. Hänen vaatteensa ovat lattialla, lakkinsa, vyönsä ja pistoolinsa myös, kaikki saappaiden kanssa suloisessa sovussa.

Hän ei käsitä, kuinka kaikki on ennallaan, vaan hieroo silmiänsä ja katsoo uudelleen ympärilleen.

Hän uneksi äsken. Oli olevinansa kaukana sisä-Venäjällä, erään arokylän luona suuressa tappelussa, jossa menetti parhaimman ystävänsä — juomatoverinsa, suuttui siitä silmittömästi ja valitsi osan parhaimpia miehiänsä, joiden käski tuomaan elävänä sen kirgiisiroiston, joka ampui hänen ystävänsä.

Miehet syöksyivät eteenpäin, mutta lentävät kuulat kaasivat heidät kaikki.

Tämä suututti häntä entistä enemmän.

Hän nousi itse ratsunsa selkään ja ajoi täyttä laukkaa vihollista kohden. Ja vaikka kuulia kuinka paljon ulvahteli korvissa, pääsi hän vihollisparven keskelle,

mutta samassa kaatui hevonen ja hän itse sai iskun käteensä, jolloin menetti aseensa. Ja ennenkuin hän oli ennättänyt saada pistooliansa käteensä, tuli takaapäin isku, joka katkaisi hänen kaulansa.

Hän seisoi nyt päättömänä ja yritti juosta eteenpäin, mutta kompastui ja kaatui maahan. Ja ennenkuin hän ehti mitään miettiä, tunsi hän, kuinka hänen hartioihinsa tartuttiin ja alettiin nostaa ylös ja venäjänkielellä käskettiin seisomaan. Mutta kun hän ei elämässään ollut tehnyt mitään venäjänkie isen komennon mukaan, niin ei hän nytkään seissyt, vaan laskeutui maahan takaisin.

Nyt suuttui barbaari-lauma. Ja toisten pidellessä kiinni takoivat toiset pitkät teräspiikit hänen jalkateriensä lävitse syvälle kiinteään maahan ja toiset seivästivät teräväkärkiset paalut kainalokuoppiin ja pystyttivät hänet seisovaan asentoon niiden nojalla.

Nyt hän seisoi päättömänä vihollistensa ympäröimänä ja tajusi, että jotakin erikoista on tekeillä.

Hän oli kuulevinaan, kuinka päällikkö selitti, että jokainen kolmannen vallankumouksen urhoollinen soturi, joka ei ole ampunut vielä kymmentä vastavallankumouksellista porvaria, saisi nyt tilaisuuden ampua.

Hetken aikaan ei hän tajunnut ainoatakaan miestä ampujain paikalla, mutta viimein ilmestyi siihen rivi kiväärin korkuisia poikasia, jotka vuoron perään paukuttelivat häntä kohden.

Mitähän varten tuhlaavat panoksia päättömään mie-

heen, joka vain pönkitettynä pysyy pystyssä, ihmetteli hän alussa, mutta sitten hän muisti luonnonihmisen kidutusnautinnon ja ymmärsi kohtalonsa sekä senkin, minkä vuoksi vuosi takaperin Suomessakin punakaartilaiset rääkäten vielä kuolleitakin käsittelivät.

Kun pojat yhä paukuttelivat ja kuumat kuulat lävistivät hänen vatsaansa ja jalkojansa, niin hän ajatteli henkensä sitkeyttä ja toivoi jo kuolevansa. Ja päästäkseen pikemmin tästä kidutuksesta päätti hän huutaa pojille, että he ampuisivat vähän ylemmäksi ja yht'aikaa. Ja kun kiväärit yhä paukkuivat eikä sentähden pieni huuto olisi kuulunut, ajatteli hän sotilaallisen komennuksen mukaisesti huutaa oikein vanhan komentoupseerin äänellä: pysähdys! Ja niin hän huusikin, mutta katkaistusta kurkusta kuului vain outo, eläimellinen korahdus, jota kaikki säikähtivät ja hän itsekin siksi paljon, että heräsi.

Tämän unen tähden hän nyt herättyään ihmetteli ja ensi ihmettelyn jälkeen koetteli päätänsä. Ja aivan oikein, pää tuntui olevan vielä jotakuinkin entisellä paikallaan, mutta kipeä se oli. Ohimojen kohdalla hän arveli varmaan olevan jonkunlaiset ampumareiät, joista kylmä aamuilma virtasi sisälle. Mutta siinäkin hän erehtyi. Ne olivat yhtä sileät kuin ennenkin. Ja jalat ja olkapäät, kipeät olivat nekin. Mutta ajatus, että ne olisivat läpi naulatut, oli jo hälventynyt.

Tarpeeksi kauan silmiänsä hierottuaan hän nousi, ryyppäsi lasin vettä ja alkoi yhä selvemmin muistaa

entisyyttään. Muutama tunti takaisinpäin. Hän muisti, missä oli ollut ja kuinka oli juonut paljon, mutta kuinka hän tuli kotiin ja kuinka huusi vääpeliä vetämään housut jalastaan, sitä hän ei muistanut.

Nyt kun hän oli täysin selvillä siitä, että oli vielä yhtenä kappaleena elävä ihminen omassa huoneessaan, valtasi hänet päänsärystä huolimatta jonkinlainen hyväntuulen tunne.

Ja kelloa katsottuaan hän alkoi huutaa palveluspoikaansa.

— Burssi, lähetti, neekeri, murjaani! ärjyi hän vuorotellen.

Viimein saapui keskenkasvuinen miehenalku sisälle ja napsautti kantapäitään.

— Niin, sinä tulet vasta sitten, kun minä olen huutanut ääneni käheäksi, sanoi hän pojalle ja jatkoi: — Mene nyt ja kutsu upseerikokelas A. sisälle.

Poika poistui, ja upseerikokelas tuli huoneeseen.

— Oliko luento tänä aamuna?

— Oli.

— Hyvä. Istukaa. Vänrikki R:n luento ampumateoriasta?

— Niin.

— No nyt menette harjoituksia valvomaan yhdeksältä. Ensin mennään lävitse kaikki liikkeet suljetussa järjestyksessä, sitten ampumaketjun muodostaminen, liikkeet siinä, aseman otto, tulen avaaminen ja tulen

johto, syöksyt ja päällekarkaus. Ei muuta. Saatte mennä.

Upseerikokelas poistui.

Hetken lojui upseerimme vielä sängyssään, sitten nousi, peseytyi ja pukeutui.

Mutta kun hän hiuksiansa kammatessaan katsoi peilistä kuvaansa, tuli hän kummastelleeksi päänsä raskautta ja kipua. Pää, jossa on ihmisen järki, kaiken toiminnan keskus, tulisi säilyttää terveenä hyödyllistä elämää varten, ajatteli hän. Mutta nyt, nyt se on kivusta halkeamaisillaan. — Eikö se ole hulluutta ihmisessä, että hän ostaa omalla rahallansa kipuja itselleen. Se on ikävää leikkiä terveydellään ja omaisuudellaan, päätteli hän.

Ja päästäkseen tästä varmuuteen hän muisteli Raamatun ihmisiä, niiden tekoja ja sanoja.

Hän alkoi ensimmäisestä ihmisparista, Aatamista ja Eevasta. He eivät juoneet, mutta lankesivat muuhun suureen syntiin, josta koko ihmiskunta sai kärsiä. Heidän poikansa Kain ja Aapeli, kuinka he elivät? »Ja tapahtui kerran heidän kedolla ollessansa, että Kain karkasi veljensä Aapelin päälle ja tappoi hänet», sanotaan 1:sen Moosekseen kirjan 4:nnen luvun 8:nnessa värssyssä. — Mitä, olikohan Kain humalassa? Humalassahan ihmiset ovat niin julmia ja raakoja. Jaa, siitä ei sanota mitään.

Sitten hän siirtyi ajatuksissansa eteenpäin, muistaen Noan, syntisen maailman ensimmäisen pelastajan, joka

oli »hurskas ja vakaa mies ajallansa ja eli jumalisesti», mutta joka istutti viinamäen, joi viinaa, nousi puuhun, lauleli ja lateli hävyttömyyksiä ja lopuksi piehtaroi alastomana majansa lattialla. — Se oli liikaa vanhalta mieheltä.

Sitten hän muisti Abrahamia ja Iisakkia, pysähtyi Iisakin poikiin Esauhun ja Jakobiin. Jakob oli kavala mies. Keitti hernekeiton nälkäisen veljensä haisteltavaksi ja vietteli sillä isänsä rikkaudet. Ja Esau, vaikka ei ollut juoppo, niin eli kuitenkin kuin pahin juoppo, koska hän söi yhdellä kertaa esikoisoikeutensa ja oli köyhä mies lopun ikäänsä. Juoda tai syödä on siis sama asia; juoda itsensä köyhäksi tai syödä köyhäksi — tulos on sama. — Mutta voiko syömisestä tulla sairaaksi, niinkuin juomisesta tuntuu tulevan?

Nyt hänen täytyi siirtyä toiselle tutkimusalalle. »Liiallisesta syömisestä seuraa monta kipua», sanoo eräs tunnettu tohtori eräässä terveydenhoitoa koskevassa kirjasessaan. Se on selvää kieltä. — Niin, ja kertoihan setävainaja, että hänen torpparinsa kuoli siitä, että söi liiaksi riisiryynipuuroa. Sekin on selvä asia. Liika on liikaa.

Kun Vanhan testamentin äijistä ei paljon lohtua raittiudelle löytynyt, siirtyi tutkijamme uudempaan aikaan.

Hän muisti Kaanaan häitä, jossa suuri Mestari teki silkasta vedestä, raittiusmiesten jumaloidusta juomasta, humalluttavan viinin. Ja vielä hänen muistoonsa juo-

lahti eräs kummallinen lause, mikä kuuluu seuraavasti: »ei se pahenna ihmistä, mikä suusta sisälle menee, vaan se, mikä suusta ulos tulee, pahentaa», minkä senkin pitäisi olla Pyhässä Kirjassa. Ja samalla hänestä tuntui, kuin joku katkera, pahanmakuinen olento pyrkisi vatsasta suun kautta ulos. *Häntä oksennutti.*

Sitten hän muisti muiden kansojen historiassa mainittavien kuuluisuuksien elämäntapoja ja takertui ranskalaiseen Villoniin, joka kuollessaankin otti ryypyn punaista viiniä... Ja tämän jäljestä välähti taasen eräs viisaan ihmisen lausuma ihmeellinen lause ajatuksissa: »kaikki sankarit juovat väkeviä juomia».

Olikohan hän sankari? Sitä ei sanota missään kirjassa. Tämän jälkeen ravisteli upseerimme paljon merkitsevästi sairasta päätänsä.

Mutta kun hän yhä peilin edessä siveli leukaansa ja hieroi ohimojansa, käänteli kaulaansa, kiintyivät hänen ajatuksensa taasen siihen kamalaan aamuyön uneen. Tuo päähän oli olevinaan kaulasta poikki leikattu, puheli hän ajatuksissansa. Hyi perhana, polsut kyllä sen tekisivätkin, jos käsiinsä saisivat. — Mutta kyllä sitä nyt kuitenkin pakottaa. — On mentävä tohtoriin, tuumi hän.

Kohta hän olikin ulkona matkalla lääkäriin.

— Hyvää huomenta, tohtori Kallioinen, Kalpa! Minä näin viime yönä niin pahaa unta, että kun ajattelenkin sitä, niin alkaa oksennuttaa, että aivotkin tahtovat tulla ulos.

— Jaha, otetaan pul ...

— Ei, ei aspiriini, ei se mitään auta, hyvä tohtori, turha vaiva. Mutta morfiinipulveri, sitten menen maata, tai spiritusta, niin olen heti terve.

MYÖHEMPI VAIHE.

Kun voittojuhlat oli vietetty ja Marienburgin matkan huumaus oli ohi, alkoi vähitellen palata entinen kyllästyminen Valkin elämään.

Harjoitukset olivat jokapäiväisiä, yksitoikkoisuudessaan ikäviä, koko elämä hidasta ja jäykkää. Miehistö oli vaikealla retkellä paljon vähentynyt. Joka komppaniasta oli kymmeniä sairaaloissa ja toisia lomallekin päästettyinä, joten jäljelläolevia alkoi painaa jonkinlainen orpouden tunne. Puhuttiin uusista sopimuksista ja Suomeen menosta.

Jo Marienburgiin mennessä huhuiltiin, että se olisi Pohjan Poikien viimeinen sotaretki, että rintamaelämä siihen päättyisi ja rykmentti laskettaisiin hajalle kotimaahan. Mutta tästä ei kuulunutkaan enempää. Sentähden alkoi mielissä kyteä pettymyksen katkera kipinä. — Olihan selvää, että Viron maa oli nyt vapaa, ja selvää sekin, että bolshevikit yhä hyökkäilivät. Mutta seisoihan heitä vastassa Viron armeija. Eihän ollut mitään tietoa siitä, kuinka kauan rajoja täytyi asevoimin suojella, mutta että vapaaehtoiset suomalaiset siihen ryhtyisivät, ei suinkaan ollut koskaan tarkoitettu.

Eihän pitempää sotaretkeä varten oltu saavuttukaan. Olihan joukossa suuri prosentti miehiä, jotka eivät sotilasalaa voineet ammatikseen ottaa, vaikka olivatkin asian innostamina heittäneet hetkeksi syrjään kaiken muun ja kiireessä lähteneet tarvitsevan avuksi, tietäen, että pian saavat taasen palata takaisin rauhantoimiin.

Jo maaliskuun alkupäivinä, jolloin Petserin suunnan rintamatiedot ilmoittivat virolaisten peräytymisistä, oli kotikaipuu jo yleisesti olemassa. Ja kun sitten maaliskuun 11 päivänä operatsionikäsky n:o 12 julkaistiin ja määrättiin rykmentti jääkärimajuri Snellmanin johdolla taasen rintamalle, punnittiin sotilasaivoissa tilannetta ja oltiin vähällä antaa koko kunnian mennä hiiteen. Mutta parempi puoli kumminkin voitti.

Virolaisilla oli tosi hätä käsissä. Vihollinen uhkasi 20 kilometrin päässä idästä ja kaakosta käsin Verron kaupunkia. Ja asiain näin ollen oli suomalaisten velvollisuus mennä heitä auttamaan. Ja he menivätkin.

Tehtävänä oli uhata Petseristä käsin hyökkäävää vihollista sivustaliikkeellä Isborskin suunnassa ja saada se siten koko hyökkäysrintamallaan peräätymään.

Maaliskuun 12 p:n illalla olikin Pohjan Poikien II pataljoona, tykistö ja ratsuosasto junassa matkalla Verron kaupunkiin, I pataljoonan jäädessä vielä Valkiin.

Lähdettäessä seuraavana päivänä Verrosta etenemään oli tietona, että Neu-Hausenin linna, suuri maakartano, joka sijaitsee noin 25 km:n päässä Verrosta

kaakkoon, oli vielä virolaisten hallussa ja että taisteluja käytiin paikan itäpuolella.

Rintamalle mentiin siis taasen, uusiin koettelemuksiin oli matka.

Kuusitoista ratsua kulki kersantti Tervon johdolla kärjessä, kun he Neu-Hausenin kartanon länsipuolella

Vihollinen näkyvissä.

Verrosta itään tapasivat peräytyvän virolaisen ratsuväen, joka ilmoitti vihollisen pakottamana jättäneensä kartanon. Tästä huolimatta eteni kärki ja joutui aukealle tultua shrapnellitulelle alttiiksi, mutta jatkoi edelleen matkaansa kartanoon saakka. Kartano oli vielä vihollisista vapaa, mutta ennenkuin sinne ehdittiin lisäjoukkoja saamaan, saapui vihollisen panssariauto ja karkoitti ratsut pois.

Nyt oli ilta saapunut ja sotatoimet saivat siirtyä seuraavaan päivään.

Pataljoona yöpyi Neu-Hausenin kirkonkylässä ja valtasi nelituntisen taistelun perästä 14 p:nä Neu-Hausenin kartanon.

Valtauksen jälkeen vihollinen yritti vastahyökkäyk-

Vallatussa talossa.

sellä saada kartanon takaisin, lähettäen panssariauton turvaamana tiheän jalkaväkiketjun tuleen, mutta hyökkäys lyötiin takaisin ja panssariauto vallattiin.

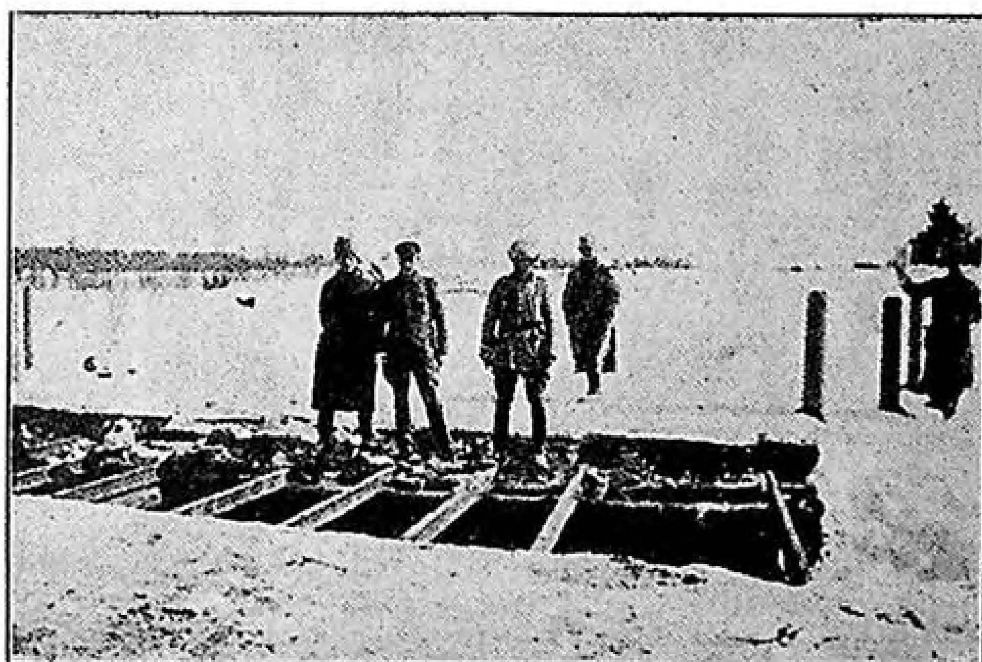
Päivän taistelut olivat lopussa ja vihollinen lyöty pakosalle.

Seuraavana päivänä joukot valtasivat Kislovan ja Solovjevan kylät.

Maaliskuun 16 p:nä oli taasen taistelu. Tykkitulen

tukemana yritti vihollinen hyökätä koko rintaman laajuudella, mutta tuli tällöinkin lyödyksi. Hankea kirjavoittamaan jäi toistasataa ruumista, Jaroslavin rykmentin ja Viron Tarton pataljoonan punaisia sotureita.

Tämän jälkeen seurasi pari hiljaista päivää ja sitten

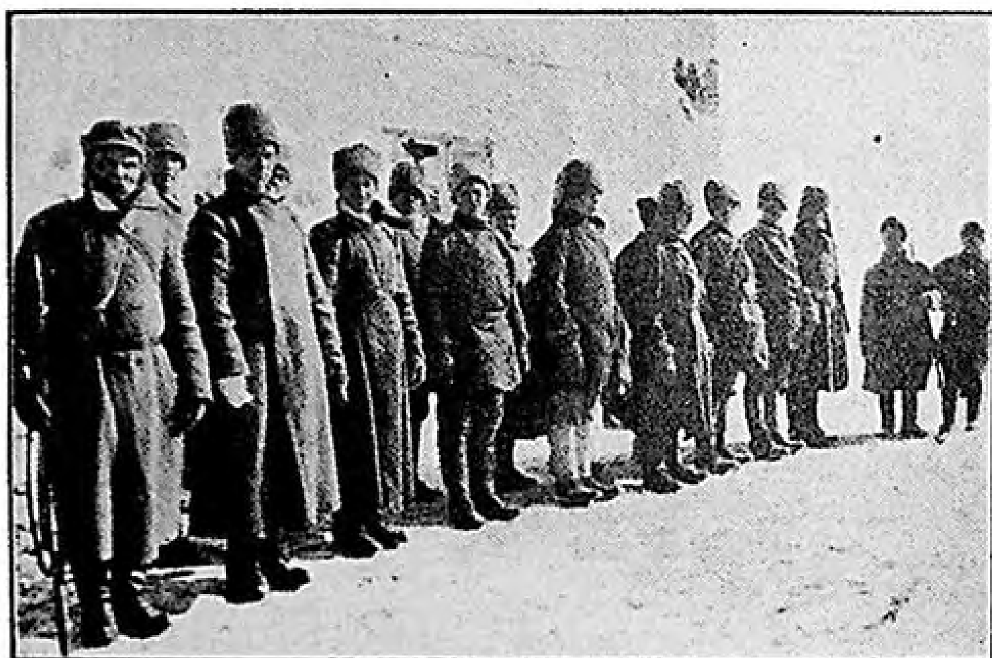
Revitty maantiesilta.

taasen kehittyi tuima taistelu Ruskij-Borin ja Voronkinan kylistä. Kylät vallattiin.

Seuraava yö oli rauhallinen. Vihollinen oli nyt peräytynyt Kirovan kylään, josta se oli karkoitettava. Taistelu alkoi. Molemmin puolin käytettiin ahkerasti tykistöä, joten useita puutaloja syttyi palamaan. Vasta illan tullen hellitti vihollinen jättäen kylän meikäläisten haltuun.

Vähän myöhemmin kuin ensimmäiset joukot oli I pataljoonakin saapunut rintamalle ja otti osaa moniin koetuksiin oikealla sivustalla, joissa taisteluissa muun muassa pataljoonan komentaja, jääkärikapteeni Hannula, haavoittui jo toisen kerran Virossa.

Eräänä päivänä yllätti vihollisosasto pataljoonan esi-

Punaisia vankeja.

kunnan. Aavistamatta ilmestyi rakennusta ympäröivälle pellolle tiheä vihollisketju ja talo joutui ankaran ammunnan alaiseksi. Sisällä olevien muutamain esikunnan jäsenen piti kiireimmiten paeta lähellä majailevilta joukoilta apua etsimään.

Pian saatiinkin yksi konekivääri ja joukko miehiä kokoon ja niin aloitettiin hyökkäys taloon. Paikka vallat-

tiin ankaralla taistelulla, jossa yli 30 vihollista kaatui, joukossa eräs suomalainenkin.

Vihollinen ei ennättänyt viedä mitään pataljoonan omaisuudesta mukaansa, vaikka vähältä kyllä piti.

Nämä Petserin suunnan taistelut olivat pojillemme vaikeita kestettäviä. Jo sentähden, että pataljoonain miesluku oli tavattoman alhainen, aiheutui kaikissa tehtävissä ylenmääräistä rasitusta miehistölle. Niinikään tuottivat talvikauden pyryilmat osaltansa lisäkärsimystä. Myöskin kukku'aiset maisemat ja vihollisen käyttämä runsas tykistö raskauttivat hyökkääjiä. Kaikki kumminkin kestettiin kunnialla ja taistelujen lukuisuuteen nähden verrattain vähillä tappioilla.

Maaliskuun 28 p:nä palattiin Valkiin.

II pataljoonan osanotosta edellämainittuihin taisteluihin antaa tarkemman kuvan seuraava virallinen taistelukertomus.

»Pohjan Pojat, II pataljoona. Valga 30.3. 19.

II PATALJOONAN TAISTELUKERTOMUS.

11. 3. 19 asetettiin II pataljoona P. P. Rykmentin operatiivikäskyllä N:o 12 majuri Snellmanin käytettäväksi tarkoituksella pelastaa tilanne Pihkovan rintamalla.

12. 3. 19 klo 10 ip. lähti II pataljoona rautateitse Vörun asemalle.

13. 3. 19 klo 9 ap. alkoi marssi Vöuta Schloss

Neuhauseniin. Pataljoonan saavuttua klo 1.30 ip. Neuhausenin kirkolle saapui ilmoitus, että vihollinen oli vallannut Schloss Neuhausenin. Patl. majoittui 5 kompp. etuvartiokomppaniana.

14. 3. 19 klo 7 ap. olivat komppaniat majoituspaikoissaan marssivalmiina. 5 kompp. + 2 kk.-kompp. lähti suoraan maantietä Schloss Neuhausenia kohti. 4, 6 ja loput kk.-kompp. + 1 jaos II patteria lähti suunnassa Kosse—Illi etenemään. Kärjen saavuttua maantiestä Neuhausen—Illi noin 500 m olevan aukean reunaan sai se tulta vastaansa. 4 kompp. + 2 kk. kehittäytyi taisteluun. Vihollinen oleskeli taloissa. Lähetin 6 kompp. + 2 kk.-kompp. oikealle. Sen päästyä maantielle alkoi vihollinen nopeasti peräytyä Neuhauseniin ja siitä edelleen Meksiin ja Megosinaan. Osa 6 kompp. ajoi vihollista liian innokkaasti takaa, joten vihollisen tehdessä panssariauton avustuksella vastahyökkäyksen joutui perääntymään vihollisen saadessa 2 vankia, jotka seuraavana päivänä löydettiin ammuttuina. Panssariauton ilmestyttyä keskellemme syntyi taistelukuormastossa pakokauhu, jossa loukkaantui 6 sotilasta. Kahden kk. vaikuttavasta ampumisesta jäi panssariauto saaliiksemme ja vihollisen hyökkäys lyötiin takaisin.

Pataljoona majoittui 5 kompp:n tehtävänä varmistaa alue Illi—Meksi, 4 kompp:n Meksi—Plessi.

Tappiot: 4 kompp. 1 kaatunut, 4 haavoittunut, 1 loukkaantunut. 5 kompp. 1 kaatunut, 7 haavoittunut,

5 loukkaantunut. 6 kompp. 2 kaatunut, 3 haavoittunut. Kk.-kompp. 1 kaatunut, 3 haavoittunut.

15. 3. 19. Lähetin 6 kompp. + 3 kk. metsää myöten valloittamaan Meksin kylän ja 4 kompp. + 2 kk. Kurshinovan kylän, jolloin kompp.-päällikkö kapt. Pekkanen haavoittui ja jätti komppanian vänrikki Luostariselle, ja sieltä edelleen. Päivän kuluessa vallattiin mainitut kylät sekä kylät Kuminka, Megosina, Kulmitsova, Solovjeva, Vakasar ja Kislova.

4 kompp. majoittui Vakasariin, kenttävahti Kislovaan. 6 kompp. Meksiin, kenttävahti Solovjevaan.

Tappiot: 4 kompp. 1 kaatunut, 1 haavoittunut. 6 kompp. 3 haavoittunutta. Kk.-kompp. 1 haavoittunut.

16. 3. 19. Patrullitaisteluita.

Tappiot: 4 kompp. 1 kaatunut, 2 haavoittunut.

17. 3. 19. Klo 8 ap. aloitti vihollinen 2 pataljoonan vahvuisena Shinkovan ja Voronkinan suunnalta hyökkäyksen 4 kompp. kohti.

Hyökkäys, joka kesti aina klo 2:een päivällä, lyötiin vihollisellle suurin tappioin takaisin. Iltapäivällä miehitti osa 6 kompp. Ruskij Borin kylän pohjoisosan.

Tappiot: 4 kompp. 3 haavoittunutta.
5 » 3 »
6 » 1 kaatunut.

18. 3. 19. 5 kompp. miehitti Ruskij Borin kylän ja teki sieltä hyökkäyksen Voronkinaa vastaan. Hyökkäys epäonnistui.

Muiden komppanioiden alueella tiedustelutoimintaa ja tykistötaistelua.

Tappiot: 4 kompp. 1 haavoittunut.
5 » 1 »

I pataljoona saapui rintamalle asettuen meistä oikealle.

19. 3. 19. Klo 3 ap. kävi asema Telvan suunnalla vakavaksi. Sain määräyksen siirtää 5 kompp. takaisin Schloss Neuhauseniin. Klo 1 päivällä oli asema selvinnyt ja komppania tuli takaisin. 1 joukkueen jätin Meksiin ja 2 joukkueen lähetin takaisin Ruskij Boriin, jonka vihollinen oli sillä aikaa miehittänyt. Joukkue valloitti pohjoisosan kylää.

20. 3. 19. I patl. valloitti Ruskij Borin kylän kokonaisuudessaan, jonka jälkeen lähetin 5 ja 6 kompp. hyökkäämään sen kautta Voronkinaan. Samanaikaisesti lähetettiin 4 kompp. taistelupatrulleja Voronkinan luoteisreunaan. Iltapäivällä vallattiin kylä. Patl. majoittui 4 kompp. kuten ennen, 5 ja 6 kompp. Voronkinaan. Patl. esikunta ja ambulanssi Solovjevaan, raskas kuormasto Meksiin.

Tappiot: 4 kompp. 1 haavoittunut.
5 » 5 »

21. 3. 19. Klo 2 ap. teki vihollinen Kirovasta hyökkäyksen Voronkinaa kohti. Hyökkäys lyötiin takaisin. Klo 9 ap. lähetin 4 kompp. valloittamaan Shirkovan

kylän ja sieltä edelleen hyökkäämään Nashtahinaan. Samanaikaisesti hyökkäsi 6 kompp. ja 1 joukkue 5. komppaniaa Voronkinasta Kirovaan. Taistelu kesti klo 5:een ip., jolloin vallattiin Nashtahinan, Kirovan ja Valujevan kylät. Patl. majoittui, 4 kompp. Nashtahinaan, 5 kompp. Kirovaan, 6 kompp. Voronkinaan. Muut kuten ennen.

Tappiot:	4 kompp.	1 kaatunut,	11	haavoittunut.
	5 »		5	»
	6 »		3	»
	Kk.- »	1 kaatunut,	1	»

22. 3. 19. Pataljoona jäi lepäämään. 4 kompp. ilmoitti, että he eivät enää lähde hyökkäämään, sanoivat olevansa rintamalla ainoastaan 3 päivää enää. Ilmoitin asiasta edelleen. Päivä kului rauhallisesti.

23. 3. 19. 4 ja 6 kompp. vaihtoivat paikkoja. Tykistötulta.

5 kompp. 1 haavoittunut.

24, 25 ja 26. 3. 19 olin samoissa asemissa. Vihollinen pommitti ajoittain asemiamme tykistöllään. 6 kompp. 1 haavoittunut. Mieliala lamaannuksissa.

27. 3. 19. Tykistötulta. 6 kompp. 1 kaatunut. Mieliala äärimmäisen kiihoittunut.

28. 3. 19. Klo 1 ap. tuli virolainen komppania 5 ja 6 komppanian tilalle.

Suurin osa 4 kompp., 27 miestä 5 kompp. ja 4 miestä

2 kk.-komppaniasta lähti omavaltaisesti rintamalta Valkiin.

Klo 8 ap. sain määräyksen marssia pataljoonan kanssa Neuhausenin asemalle. Pataljoona lähti klo 11 ap. Asemalle tultiin klo 1.30 ip. Pataljoona majoittui, koska ei tiedetty, milloinka saataisiin juna.

29. 3. 19. Klo 12.30 ap. alettiin lastata. Juna oli klo 3 ap. valmis. Klo 4 ap. lähdettiin liikkeelle ja saavuttiin Valgaan klo 9 ap.

Koko taistelukautena olivat pataljoonan tappiot:

4	kompp.	4	kaatunutta,	27	haavoittunutta
5	»	1	»	26	»
6	»	4	»	10	»
2 kk.-	»	2	»	5	»
Yhteensä		11	»	68	»

Vihollisia saatiin vangiksi kaikkiaan noin 40 ja sotasaaliina saatiin 1 panssariauto, 1 colt-konekivääri ja noin 100 kivääriä.

Salminen.
Jääkärikapt. ja Patl. v. t.
komentaja.

*

Mutta Valkissa oli toisten poissa ollessa vielä majaillut joku erä suomalaisia, jotka eivät jonkun esteen vuoksi voineet seurata toisia Petserin suunnan taisteluihin, muun muassa kolmannen tykistöpatterin miehis-

töä. Heille sattui kuitenkin arvaamaton rintamalle lähtö Valkin lähellä.

Kun vihollinen oli tietysti saanut tietää suomalaisten rintamalle-lähdön Valkista, teki se Valkia uhkaavan kiivaan liikkeen vallaten Taivolan kartanon ja aseman, jolloin virolaisten täytyi peräytyä.

Tällöin lähtivät Valkissa vielä jäljellä olevat suomalaiset, noin 50 miestä, panssarijunalla vihollista vastaan. Maaliskuun 21 p:nä joutui junamiehistö taisteluun vihollisen kanssa ja niin vaikeaan tilanteeseen, että selkäyhteys menetettiin. Vihollisen onnistui särkeä rautatie peräytymissuunnalla. Tilanne oli sangen vakava, juna oli vähällä jäädä kokonaan vihollisen käsiin. Mutta tällöin syöksyivät suomalaiset ulos junasta ja ajoivat vihollisen loitommalle, jotta rata saatiin rauhassa korjatuksi.

Vielä seuraavanakin päivänä liikehtivät suomalaiset panssarijunalla vihollista tavoitellen, mutta se oli jättänyt valtaamansa paikat ja vetäytynyt jälleen entisille tiloilleen.

Pieni joukko oli täten tehnyt arvokkaan palveluksen rintama-asialle vaikeassa tilanteessa ja palasi tyytyväisenä jälleen Valkiin.

Joukot olivat edelleen Valkissa. Mutta vaikea rintamamatka, uudet kärsimykset ja rivitappiot olivat yhä lisänneet sitä vakaumusta, mikä jo ennestään oli olemassa, että ensi tilassa oli saatava riittävää lepoa tai päästävä kokonaan kotimaan vapauteen.

TAPPIOT.

Kuten aina taistelevilla joukoilla, on Pohjan Pojillakin ollut omat uhrinsa kannettavana.

Näistä antaa Pohjan Poikain II pataljoonan ja myöhemmin rykmentin lääkärinä toiminut tohtori Ilmari Kalpa numerollisen yhteenvedon seuraavissa kaavakkeissa:

Kuolleita Pohjan Poikain rykmentissä $^{15}/\text{I}$—$^{15}/\text{IV}$ 19:

	Upseereja	Alipäällystöä	Miehistöä	Yhteensä
Kaatuneita	4	8	43	55
Kadoksiin joutuneita	—	1	7	8
Haavoihinsa kuolleita	—	2	25	27
Vahingonlauk. kuolleita	—	—	2	2
Eri sairauksiin kuolleita	—	—	6	6
Onnettomuustapauks. kuoll.	—	1	—	1
Yhteensä	4	12	83	99

Kuolleet eri joukko-osastoihin jakautuneina:

	Upseereja	Alipäällystöä	Miehistöä	Yhteensä
1 komppania	2	—	18	20
2 »	—	1	11	12
3 »	1	6	11	18
1 konekiväärikomppania	—	1	4	5
4 komppania	1	1	13	15
5 »	—	1	6	7
6 »	—	1	9	10
2 konekiväärikomppania	—	1	3	4
I patteri	—	—	1	1
II »	—	—	2	2
III »	—	—	3	3
Hiihtokomppania	—	—	1	1
Ratsuosasto	—	—	1	1
Yhteensä	4	12	83	99

Kuolleet pataljooniin ja patteristoon jakautuneina:

	Upseereja	Alipäällystöä	Miehistöä	Yhteensä
I pataljoona	3	8	46	57
II »	1	4	31	36
Patteristo	—	—	6	6
Yhteensä	4	12	83	99

Haavoittuneita ja loukkautuneita Pohjan Poikain rykmentissä 15/I—15/IV 19:

	Upseereja	Alipäällystöä	Miehistöä	Yhteensä
1 komppania	—	6	24	30
2 »	—	3	18	21
3 »	—	7	26	33
1 patalj.	3	2	19	24
1 konekiväärikomppania	—	1	11	12
4 komppania	2	2	29	33
5 »	2	3	24	29
6 »	1	3	16	20
2 konekiväärikomppania	—	2	4	6
I patteri	—	1	2	3
II »	—	—	—	—
III »	—	—	1	1
Ratsuosasto	—	—	1	1
Tykistöesikunta	—	1	—	1
Yhteensä	8	31	175	214

Haavoittuneiden jakaantuminen eri pataljoonien osalle:

	Upseereja	Alipäällystöä	Miehistöä	Yhteensä
I pataljoona	3	19	98	121
II »	5	10	73	88
Patteristo	—	2	3	5
Yhteensä	8	31	175	214

Kokonaistappiot kaatuneina ja haavoittuneina 15/I—15/IV 19:

	Upseereja	Alipäällystöä	Miehistöä	Yhteensä
I pataljoona	6	27	145	178
II »	6	14	104	124
Patteristo	-	2	9	11
Yhteensä	12	43	258	313

Pohjan Poikain rohkeita kenttäsairaanhoitajia,
neidit Sahlberg ja Hannula.

KOTIMAAHAN.

I.

Viimeiset päivät Valkissa olivat kärsimätöntä odotusaikaa. Kotimaa lähetti sanattoman kaipuun, ja sotilaan herkkään mieleen syöpyi syvän ikävän tunne.

Matkalle täytyi päästä. Uusista sopimuksista ei kannattanut puhua. Suomi oli ainoa toivojen määrä. Sinne paloi mieli hartaasti, sinne täytyi päästä, täytyi, täytyi yhtä vastustamattomasti kuin kerran oli tultukin, veljeskansan avuksi saavuttu.

Eikä mikään sen luonnollisempaa ollutkaan. Lepo olikin tarpeen kolmikuukautisen kovan talvisodan jälkeen. Kotitehtävät kaipasivat. Ne oli kiireessä sysätty hetkeksi syrjään, nyt piti mennä niitä järjestämään. Ja miksi ei mentäisi? Eihän ollut kysymyksessä pako vihollisen alta, vaan rehellinen paluu kotimaahan. Eihän mikään voinut olla esteenä, ei kukaan saattanut vastusta laittaa. Mutta matka viivästyi yhä, otsa synkkeni, mieli kävi apeaksi ja katkeroitui. Kaikki muuttui mustaksi ja rumaksi.

Valk, vaikka olikin jo tuttu ja kodikas, tuntui nyt

Haavoittunut sankari.

Ambulanssivaunua odotetaan.

varisten ja naakkojen kaupungilta, juutalaisten ja hyödyttömäin ammattien harjoittajain inhottavalta paratiisilta, jossa ei voinut viipyä.

Ja sotilaselämä, sitä ei voinut sietää. Se oli liian yksipuolista, kankeata, alaspainavaa, raakaa, kuolettavan ikävää.

Pois Valkista, kotimaahan kaipasi mieli, Suomeen ajoi jokainen ajatus. Sinne piti päästä, ja sinne lähtemään pian päästiinkin. Ensimmäinen pataljoona ensin, sitten toinen jäljestä.

Eräänä huhtikuun päivänä oli lähtevä juna valmis ja alkoi jyristää pohjoista kohti.

Sangasten, Tarton, Tapsin ja lukemattomien muiden pysähdyspaikkojen kautta kävi kulku Tallinnaan.

Ajatus viivähti vielä menneitä muistelemaan, tulomatkan tapahtumat kirkastuivat mielikuvissa, ja asema asemalta elettiin se, mikä kerran ennenkin, lähes kolme kuukautta sitten. Mutta paljon unohtuikin. Päättynyt odotusaika ja huoleton tulevaisuus loivat iloa ilmoille.

Joka vaununosastossa raikuivat laulu, nauru ja iloiset puheet, mutta eräs osasto vei siinäkin voiton. Siinä olivat iloisista iloisimmat, laulunlaatijat ja laulajat. He vetivät veisun toisensa jälkeen. Ennen tunnettu ja tuntematon, vastasepitetty, lainanuottiin sommiteltu räikeä sotalaulu rinnan kaihomielisten lemmenluritusten ja mahtavien marssien kanssa saivat kunnian tulla kuuluville.

»Ilust Marienburg» oli hyvin suosittu laulu, ehkä voimakkaan poljentonsa tähden, samaten eräs toinen viisu, jonka ensimmäinen värssy kuuluu:

Ja kun Pohjan Pojat saapuivat Tallinnaan,
niin muita ei huomattu laisinkaan.
Tytöt ympärillä juoksi,
luuli pääsevänsä luoksi.
Kyllä formulla vetovoima on, eikö o'?

Värssyjä oli paljon, mutta ne olivat samansisältöisiä, ainoastaan viimeisen edellinen teki poikkeuksen; se kuuluu seuraavasti:

Ja vaikka me ollaan köyhiä,
niin jumal'auta ei olla nöyriä.
Eikä meitä murhe paina,
meill' on ilo vielä aina,
sillä formulla vetovoima on, eikö o'?

Tämän laulun jälkeen seurasi yksinlaulu, sillä joukossa oli yksi ylilaulaja, jonka uutuuksia muut eivät vielä taitaneet.

Hän lauloi ensin kaihoisan:

Olen köyhä solttupoika,
maan vieraan kulkuri oon,

ja sen jälkeen hän lauloi koko retken seuraavissa värssyissä:

Kun kotoa me lähdettiin,
tul' rahalompsa mukaan.
Ja mihinkä me mentihin
ei tiennyt paljon kukaan.

Ja Helsinkiin kun tultihin,
niin hotellissa syötiin,
sotaformua kannettiin
ja Sörkän sällit lyötiin.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
tappelussa tarvittiin.

»Väinämöiseen» noustihin,
mi Eestinmaalle kulki.
Ei silmiss' ollut kyyneltä,
ei suru tullut julki!

Ja Tallinnassa tanssittiin
jo sotaäksiisissä,
ja joskus joutoaikana
kävimme kyöpelissä.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
tässä työssä tarvittiin.

Ja Viron neidot kauneimmat
sai sulhon soturista.
Mut useimmat ja armaimmat
on Tarton kaupungista.

Kun rintamalle saavuttiin,
niin katsottihin tähtiin
ja veren haju haistettiin
ja eessä kuolo nähtiin.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
taistelussa tarvittiin.

Ja juudin tytöt katsoivat
nyt suomalaiseen rehtiin.
Valki kuinka vallattiin
ja Viro vapaaks' tehtiin.

Me Valkin varis ammuttiin
ja Lätin eukon kukko
ja vastarinta murrettiin,

se bolsheviikin lukko.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
tässä työssä tarvittiin.

Marienburgin matkalla
sai lättiläinen koittaa
kuin kaikki kaatuu vastasta
ja suomalainen voittaa.

Ja siellä taistokentillä
on kaatuneita kyllä.
Ei paina kättä kivääri,
ei liika vaate yllä.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
taisteluissa tarvittiin.

Viel' Petserissä taisteltiin
ja hyvästeltiin Valki.
Ja kotiin matka ohjattiin,
näin Viron maata halki.

On vilua, nälkää kärsitty
ja unetonta yötä.
Mut vastustaja lyöty on
ja tehty mainetyötä.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
taisteluissa tarvittiin.

Nyt työmme on jo päättynyt,
on lyöty bolsheviiki,
on veljeskansa autettu
ja Eestin vapaa riiki.

Nyt kun me maasta matkataan,
on suru kaupungilla,
on Viron veljet murheissaan
ja harsot neitosilla.
Hei Pohjan Pojan hurja luonto
tässä maassa tarvittais.

Mut kotihin me kuljemme
ja matkan maljat juomme
ja Eestin maan me jätämme,
mut terveisiä tuomme.

Pari vapaaehtoista.

2.

Seistiin taasen laivalla, toisen kerran »Väinämöisen» kannella, mutta nyt oli suuntana Suomi, oli keula kotirantaa kohden.

Taakse jäi Viron veljesmaa ja veljeskansa, jäi mennyt elämä muistoineen, taisteluineen, suruineen ja iloineen. Ei yhtään hyvästin sanaa sanottu, ei yhtään toivotusta lausuttu, ei kättelyä eikä heiluvata liinaa näkynyt, vaan harmaan tyhjänä ja kolkkona oli Tallinnan satama.

Miksikähän tuo kaupunki oli noin kylmäksi käynyt? Olikohan se saanut kylläkseen Pohjan Pojista, olivatko-

han he solvanneet, polkeneet, häväisseet ja alentaneet sitä? Vai salasiko se hyvästijätön murheen ja jäi kammioihinsa yksinäisyydessä ikävöimään vai oliko se tyhjyydestä mykkä? Miksi se kätki sydämensä? — Oliko se murhetta, kun me menimme? — riemua tulomme oli. Vai onko totta sekin, että niinkuin voitto ja riemu,

Punaisen Ristin sisar ja Pohjan Poika ajavat hynttyineen kuorma-ajurilla.

niin kulkee suru ja tuskakin taistelevan legioonan kintereillä?

Suruissaan he jäivät, Viron veljet ja siskot, ikävissään, apua tarvitsevina ja kaipaavina koettelemuksen koviin kouriin.

Me menemme. Emmehän enää voi jäädä, emme kauemmin viipyä. Onhan Viro nyt vapaa. Se rengas,

mikä kuolettavasti puristi, on nyt työnnetty käsien ulottuville. Emmehän me peräytyvää askelta ottanut, emme taistelua karttaneet; tehtävä on nyt tehty, puhtain tunnoin käy kulku kotimaahan.

Iloinen paluu.

Ja kuitenkin katoaa kaikki jälki, viimeinenkin niemeke ja ulommainenkin saareke pois häipyy, näköpiirin taakse kauas, kauas katoaa, ja usvansekainen hämäryys laskehtii kuin mykkä suru kaiken nähdyn ja eletyn yli. — Olimmeko me sittenkin murhemuiston

arvoiset? Jos olimme, niin se ei ollut meidän tahdostamme. Mitä teimme, sen teimme siksi, että olimme sotisopaan puetut ja vihasimme vihollista ja kunnioitimme voittoa aatteen tähden.

Nyt menemme kotimaahan ja toivotamme onnea ja menestystä Viron veljille. Taistelijan sydämestä onnittelemme ja yhteistyöstä kiittelemme, verentahraisen vaatteen alta, Pohjan Pojan kankein kielin ja karkein sanoin tunteemme julki tuomme.

Hyvästi, vanha Tallinna! Me menemme ja jatkuvaa ikää ja menestystä sinulle toivotamme.

Meille on kallein oma rantamme, rakkain kotoinen niememme. Se siintää jo näköpiirissämme, metsäiset saaret ja niemet vasemmalla, edessä kivinen Helsinki tiilirakennuksineen punertaa. Sinne me menemme, Helsinkiin, kotimaahan.

Siellä kansa juhlii voittoisaa vuosipäiväänsä, elää uudelleen menneen ajan kohtalokkaat hetket. Siellä laulaa jo leivonen, kevään ensimmäinen, musta kottarainen iloisesti visertää ja västäräkki jäälautoilla piipittää. Siellä on kevät, kotoinen kevät. Katonräystäät tippuvat, purot tulvivat, maa paljaana pälvii, aurinko lämpimänä helottaa ja tuuli lempeänä henkii. Sinne me menemme ja kaiken omaksi omistamme, kodin rakkaaksi tunnemme ja sen tuttuun elämään kilvan kiiruhdamme.

Kotona ovat omaisemme, elämäämme ymmärtävät, rakkaat.

Virosta palanneita Pohjan Poikia Helsingin asemalla lähdössä kotiinsa.

Kodin tanhuvilla kevätkin keväältä tuntuu, siellä lintuin laulut suloisimmin soivat ja tuulikin leppoisimmin henkii. Kodin rauhaa haluamme, sen suloa kaipaamme, siksi sinne kiiruhdamme. Siellä riisumme pois verentahraiset vaatteemme ja pukeudumme muiden kaltaisiksi, olemme ihmisiä, sovinnollisia, ymmärtäväisiä kansalaisia rauhan maassa.

Mutta sodan kirveellä on lyöty isku sydämeemme, paranematon haava elämämme keskukseen. Hukkuvan hätähuudon koska kuulemme, vainolaisen vihanäänet koska korviimme kaikaa, niin haava rinnassamme kirveltää ja polttaa. Rauhankaipuun pyhä tuli silloin sodan hirmuliekkinä leimuaa, ja me menemme, puemme päällemme verentahraisen takkimme, vyötämme vyömme ja kilvan hätään kiiruhdamme, taasen taisteluun käymme, tuttuun verileikkiin.

Nyt olemme rauhan miehiä, vihan ja vainon mailta matkaavia, kotiin kulkevia tervehdyksen tuojia.

SALAKIRJAT